

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

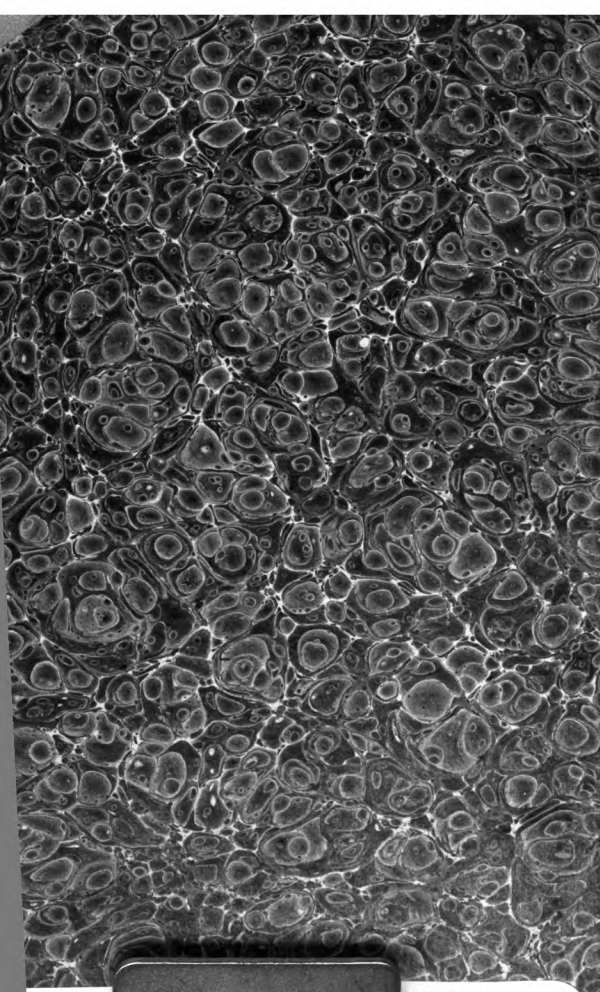
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

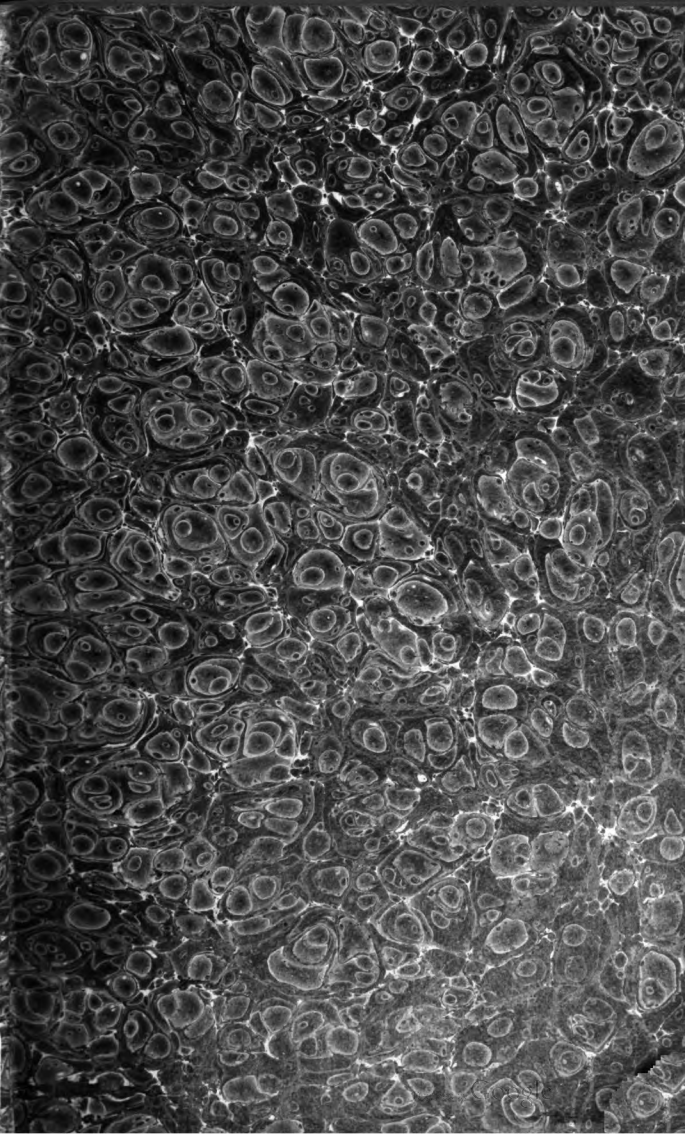
U

K GENT

479

Digitized by Google

DE
IDOLOLATRIA
MAGICA,
DISSERTATIO,
IOANNIS FILESACI
Theologi Parisiensis.

FRANCOFURTI ad MOENUM.
Ex Officinâ JACOBI GODO-
FREDI SEYLER.

1000

FRANCIS T. BROWN
[REDACTED]
[REDACTED]

DE
IDOLOLATRIA MAGICA
DISSERTATIO,

IOANNIS FILESACI THEOLOGI
Parisiensis.

Ad clarissimum virum
NICOLAUM CAMUSIUM TORSIUM,
Consiliarium Regium in supremo
Senatu Parisiensi,

§. I.

Scriptiois causa.

I quis fortè miretur,
CLARISSIME
CAMUSI, quod
post tam multos
tamq; eruditos scri-
ptores de Magica im-
pietate scribere ag-
grediar, huic si consilii mei ratio consti-
terit, mirari desinet. Dum tu me non
ita pridem, & eo quidem tempore quo
tranquillum erat & Alcedonia circum
forum erant, comiter & benignè invise-

DE IDOLOLATRIA

res, incidit internos de Maleficis & Strigibus sermo, atque cum me id concò-
 quere non posse dicerem, quod genus
 istud hominum, ad ceterorum pestem
 perniciemque natum, ita longè latèque
 per Galliam, vel potius Europam uni-
 versam vagari, atque adeò impunè gra-
 lari videremus. Opponebas contrà ma-
 gni nominis viros quamplurimos, sic de
 tota ista re censere, ut longè plura ficta
 fallaque reperiri dicerent, quàm quæ ex
 ipsius rei veritate deprehendantur. Duo
 harum rerum capita duntaxat excussi-
 mus, unum de Maleficorum & Strigum
 ad nocturnos illos & detestandos cœ-
 tus transvectione: Alterum de sacrificio
 quod Summano illi Plutoni seu Satha-
 næ exhibetur. Prius illud verissimum ef-
 se perdocti viri nostro ævo, ita demon-
 strarunt, ut si quis de ejusmodi trans-
 vectione dubitet amplius, is non modò
 in fide & religione Christiana peregri-
 nus, verùm etiam judicii rationisque
 parùm composcendus erit. Verè si-
 quidem de hujus generis rationibus mi-
 hi scripsisse videtur Apuleius, istius di-
 scipulinæ non leviter peritus. Mithra-
 rum libro primo: *Minus valler eum qui*

pravissimis opinionibus ea putarit mendacia, qua vel auditu nova, vel visu rudia, vel certe supra caput cogitationis ardua videantur, qua si quis paulo accuratius exploraverit, non modo compertu evidentia, verum etiam factu facilia sentiet: De qua re postea videbimus. Postremum autem caput de Sacrificio Magico, nobis est nunc explicandum. At, inquires, ex eorum numero qui scripsere de rebus Magicis; scripsere autem nostris temporibus plus minus viginti, & in iis potentissimus Britanniae Rex, aliqui hoc ipsum satis dilucidè & apertè pertractarunt. Verum quis neget post messem spicilegium, post vindemiam racemationes, post coenam dubiam analecta, post caesam sylvam recidiva superesse. Deinde qui hoc attrigere argumentum rem istam quasi planè exploratam perspectamque, & velut pro confesso habitam propoluerunt, adeò ut in ea diutius immorari noluerint. Sed quoniam ita comparatum est, ut caput hoc, quod in quaestione de Magis & Maleficis habenda primarium ac præcipuum esse debet, ab iis in controversiam vocetur, quos minimè dubitare necessum est, eam ob rem quæ ab

DE IDOLOLATRIA

aliis omiſſa, neglecta, vel obiter animadverſa, ut pluribuſe xplicarem, operæ pretium duxi. Non hic mihi de toto rerum Magicarum genere, nec univerſim dicendi locus, & ſi lubens ſtylum ſtringerem in huius inteliſſimi ſæculi homines, qui eò veſaniæ prolapſi ſunt, ut dæmones aliquos eſſe audacter pernegent, omnemque de illorum vi, facultate atque opera diſputationem non pluris faciant, quàm inanes Præficarum Nænias, Plautique mortualia; Sed quid mirum ſi Sadducæos noſtro ævo habeamus, cùm tot occurrant, quibus, ut cum Terrulliano lib. adverſus Pſychicos loquar, *Deus venter eſt, pulmo templum, & aqualiculus altare* : Suntque ejuſmodi qui etſi Deum non negent, diſpectorem planè, & arbitrum & iudicem non putent, ut habet Terrullianus libro de teſtimonio Animæ. Non probo equidem creduloſ iſtoſ, quibus mero meridie ſi dixeris tenebras eſſe credent, & ego viciffim odi Pyrrhonioſ iſtoſ, & qui ſuperſedeant quidquam aſſerere, quorum opinor oculatæ ſunt manus, credunt quod vident: Nollem ego uniuſ Apulei aucto-

ritate, libro itidem primo Metamorphoseon, pro comperto affirmare hæc omnia reapse Sagas efficere, nimirum cælum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, Manes sublimare, Deos infimare, lydera extinguere, Tartarum ipsum illuminare: Addo etiam Magico sulurramine amnes agiles reverti, mare pigrum colligari, ventos inanimos expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas evelli, diem tolli, noctem teneri: Sed horum pleraque & fieri & sensibus percipi, non modo scriptorum fide dignorum, quales sunt Olaus Magnus, Saxo grammaticus, Crantzius, rerum Aquilonarium scriptores, & alii, lectio perdocet, quin & usus atque experientia comprobat: quæ dum tantæ fidei auctoritate recensentur, an homines istis crassis auribus & obstinato corde sese ludificari dicent. At quoniam res ista satis excussa, quod propositum est argumentum jam nunc persequi placet, ea tamen lege, ut nullus rerum æquus æstimator uberiores ac peritiores disertationem à me expostulet, quàm aut otii mei, quod perexiguum esse norunt,

DE IDOLOLATRIA

qui me norunt aut industriæ (tantillæne?) quandoquidem meo remigio remgeram, ratio patiatur. Sed quoniam id à me efflagitaveris, *Eruditissime Camusi*, si tantisper à recta quam institeram via diverto, si quid non ita cohærens aut concinnum videatur, id in primis rerum istarum tenebris, quamquam illas scriptorum suorum fulgore non pauci doctrina florentes dispulisse conati sunt, tum tumultuariæ operæ meæ tribuatur, quæ tuique similes bonarum litterarum columnina & lumina, ad ignoscendum propensiores reddet. Nosti illud Floridi Madaurensis; *Sic fermè assolet apud prudentes viros esse in operibus judicatio refecatio, in rebus subitariis venia proluxior.*

§. 2.

Proposita controversia, ab ea rationes, disjectæ, quid Diabolus ligatus.

UT certa quadam via atque ordine, nostra deinceps progrediatur oratio, qualis sit propositio excutienda imprimis constituenda est. Ajunt post Christi ortum salutarem, diabolo nul-

lum

lum exhibitum sacrificium, Deo ita ob-
sistente, & sacra scriptura proclamante
Joann. 12. Nunc Princeps hujus mun-
die ejicietur foras, Addi oportuit ex Pro-
phetis varicinia. non pauca de diaboli
imperio per Messiam funditus everten-
do. Et certè Apocalypf. cap. 20. Ange-
lus apprehendit draconem serpentem
antiquum, qui est Diabolus & Sathanas,
& ligavit eum per annos mille, & misit
eum in abyssum, & clausit & signavit su-
per illum, ut non seducat amplius gen-
tes, donec consummentur mille anni.
Non negant credo, ad Constantinum
Maximum usque, in Imperio Roma-
no, aut etiam Julianum Parabatam,
veterem illam & priscam Idolomaniam
perdurasse, quæ non multò post sub Jo-
viniano, Valentiniano & reliquis Chri-
stianis Principibus, sensim extingui cœ-
pit, nec nisi inter Magicæ disciplinæ
conscios conservata, ut postea dicemus.
Verùm quis sit germanus sensus hujus
loci in B. Joannis Evangelio nunc videa-
mus. Mitto B. Augustinum & plures
alios, unusque B. Cyrillus Alexandrinus
satis erit, qui lib. 8. Comment. in B.
Joannem, cap. 16. docet mundi nomine

DE IDOLOLATRIA

hic designari improbos homines & flagitiosos pravis cupiditatibus obnoxios & indulgentes, Christum autem prævidisse post Passionem & glorificationem suam per universum orbem multos populos credituros, in quorum cordibus Diabolus inhabitabat, sedemque posuerat, & cum ipsi ad Christum converterentur, fidem illius amplexi Diabolo renuntiarent, tum denique is ipse ejiceretur foras. Quærit autem B. Cyrillus, nunquid Diabolus de cordibus veterum justorum scilicet Patriarcharum, Prophetarum, & similium, ejectus fuerit foras, & tamen à Christo ejiciendus tunc dicatur; Respondet tunc in hominibus paucissimis id factum esse, at modo in multis magnisque populis id jam faciendum. At, quæ ad nostram disputationem magis faciat, aliam subiungit quæstionem, quid sibi vult istud Diabolum nunc ejici foras, ac si neminem tentet, imò longè acrius tentare non cesset, uno verbo absolvit. Diabolum non ut antea intrinsecus & in animis regnare, at solummodo tunc temporis extrinsecus nos omnes fideles oppugnare. Simili rem illustrat, hostis,

mœnibus urbis exclusus non cessat ar-
tibus & machinis quateremuros, quo si-
bi aditum perfringat ingressumque pa-
tesfaciat, Beda totum hunc locum B. Cy-
rilli transcripsit paucis additis, Isidorus
Pelusiota Epistola 164. ad Heraclidem
Presbyterum, diabolum foràs ejectum,
exponit prius illud Diaboli ipsius re-
gnum à divina Christi potentia sic ever-
sum esse, ut illud idem posthac nullo
modo amplius obtinere possit. B. Ber-
nardus insignis pietate & elegantia, hunc
locum illustrat eleganter ex similium col-
latione, quandoquidem in novo Testa-
mento, mors & peccatum non minus à
Christo superata dicuntur, quàm diabo-
lus foras ejectus, attamen illa non minus
in homines desæviunt quàm ante Christi
beneficium acceptum. Præstat B. Ber-
nardum audire sermon. in transitu S. Ma-
lachiæ. *Fortasse quis dicat: Quomodo mors
à capite superata videtur; qua tanta adhuc
libertate sævit in membra? Si victa, quomo-
do adhuc prævalet universis, & non est homo
qui vivat & non videat mortem? Victa pla-
ne mors opus diaboli & peccati pœna, victum
peccatum causa mortis, victus & malignus
ipse & peccati auctor & mortis.* Nec mo-
do

DE IDOLOLATRIA

do victa sunt hac, sed & judicata jam & damnata: diffinita quidem sed nondum promulgata sententia est. Denique jam diabolo ignis paratus, & si nondum illo precipitatus in ignem, modico adhuc tempore sinitur malignari. Tanquam malleus caelestis opificis, factus est malleus universa terra. Texit electos ad eorum utilitatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo Paterfamilias, tales & domestici ejus peccatum scilicet & mors. Nam & peccatum licet simul cum Christo cruci ipsius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regnare quidem, sed habitare etiam in ipso, dum viveret, Apostolo per mittebatur. Sic & mors ipsa minime quidem adhuc abesse cogitur, sed cogitur non obesse. Ex iis apparet quid significet Draco ille in abyssum missus ligatusque per annos mille, hoc est ad Antichristi usque tempora, ut Patres exponunt. Non quod fideles ab ejus infectione immunes & securi existant, sed ut loquitur B. Augustinus libro 20. de Civit. Dei. cap. 8. Alligatio Diaboli est, non per-
mitti exercere totam tentationem quam potest, vel vi, vel dolo, ad seducendos homines, in partem suam cogendo, violenter; fraudus
lenter ve fallendo. Quod si per mitteretur in

tam longo tempore & tanta infirmitate multorum, plurimos tales, quales Deus id perpeti non vult, & fideles dejiceret, & ne crederent impediret. Quod ne faceret alligatus est. Tunc autem solvetur quando & breve tempus eris. Nam tribus annis & sex mensibus legitur totis suis suorumque viribus laeviturus. Denique Patres reliqui in hujus loci interpretatione cohibitam diaboli potestatem Christi adveniu fatentur. Unde B. Augustinus Epistola 107. ad Vitalem Carthaginensem explicans parabolam illam de forti armato custodiente atrium suum, quæ extat Lucæ 11. Mediator, inquit, intrat in domum fortis, id est in suo dominatu habentis genus humanum, & prius alligat eum, id est ejus coercet & cohibet potestatem, potestatis suæ fortioribus vinculis, & sic eripit vasa ejus quacunq; prædestinavit eripere, arbitrium eorum ab ejus potestate liberans, ut illo non impediante credant in istum libera voluntate. B. Irenæus, hanc B. Augustini sententiam de electis & prædestinatis Christi beneficio à diaboli potestate plane liberatis, firmare videtur lib. 5. cap. 24. Quoniam, ait, per hominem traducta est apostasia ejus, & examinatio sententia ejus homo factus

DE IDOLOLATRIA

factus est, adhuc magis magisque semetipsum contrarium constituit homini invidens vitam ejus & in sua potestate apostolica volens concludere eum. Omnium autem artifex Verbum Dei per hominem vincens eum & apostatam ostendens, è contrario subjecit eum homini. Ecce, dicens, do vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, aut quemadmodum dominatus est homini per apostasiam, sic iterum per hominem recurrentem ad Deum evacuetur apostasia ejus. Est & illud hoc loco B. Irenæi notandum, quod ait diabolus magis ac magis homini adversari, postquam est ex illa prioris tyrannidis arce Christi virtute deturbatus. B. Gregorius in Job. comm. lib. 34. cap. 1. illud & comprobat & rationem cur id fiat subjicit. Vnde, inquit, extrema mundi atrocius tentaturus aggreditur, quia tanto fit ferventior ad sevitiam, quanto se vicinior sentit ad pœnam. B. Bernardus eodem pacto, sermone ad Pastores in Synodo, Multis modis, inquit, persecutus est Ecclesiam diabolus, sed nunquam gravius quam hodie, quia nunquam fuit major perditio Christianorum, nec liberior aut securior transgressio divinarum preceptorum. Eccle-

siam incipientem persecutus est per Tyrannos, proficientem persecutus est per hareticos, jam latam & florentem persequitur per motus illicitos. Tria sunt in anima, Ratio, voluntas, sensualitas, rationis est iudicium, voluntatis desiderium, caro debet obsequium, carnem ergo cruciavit in Martyribus, rationem perturbavit in simplicibus, sed voluntatem hodie depravat generaliter in omnibus. Non tamen tam aperta vi, ut antea: sed subtilioribus dolis & artibus, acriores & vehementiores tentationum faces admoveret, à quibus etiam electi non sunt immunes, sed dissimili & dispari exitu improborum, in quos utpote sui similes immam nem exerceat tyrannidem. Quod eleganter paucis verbis explicat B. Augustinus libro de Genesi ad litteram. c. 12. Sub divina providentia ipse diabolus suam quidem habet cupiditatem nocendi, facultatem autem non nisi qua datur, vel ad subvertenda ac perdenda vasa iræ, vel ad humilianda si- ve probanda vasa misericordie. Et de tentatione piorum, sic B. Bernhardus libro de Modo bene vivendi, c. 67. Nunquam servi Dei tentationes diaboli sustinere potuissent, si nequitiam ejus pietas Dei non temperaret vel refranaret. Alioquin, ut pluri-

DE IDOLOLATRIA

mum observare licet diabolum in viris
 probis exagitandis technas varias, dolo-
 que necere, magis quam vim & impe-
 tum manifestum adhibere: Siquidem
 B. Bernardo scribente serm. 33. in Cantic.
*Seductorii spiritus sedent in insidiis, & pa-
 rant sagittas suas in pharetra, ut sagittent in
 obscuro rectos corde.* At ille idem B. Ber-
 nardus sic seipsum explicat, sermone
 quodam in die S. Andreæ. *Habet, inquit,
 nequissimus ille laqueos, habet & jacula, ut-
 pote callidissimus venator hominum solum si-
 tiens sanguinem animarum. Alios telis appe-
 tit malitiosa cujuslibet suggestionis, & in eis
 vulnerat multos, quorum tenuis est patien-
 tia: Alios voluptatibus irretire laborat, & in
 his includit multitudinem capiosam eorum
 qua in terra repunt aut volitant juxta eam.*
 Sed omnium venustissime diaboli præ-
 stigias in fidelibus ventilandis describit
 B. Ephræm sermone exhortatorio ad fras-
 tres: *Caveamus, inquit, ejus insidias, quo-
 niam per eas adversum nos decertat, ne dum
 nos velut ex omni parte securos ducimus, ipse
 sibi ingrediendi locum inveniat. Si enim tan-
 quam leonem firma murorum communitione
 ipsum arceamus, tanquam canis efficitur, ut
 propter vilitatem eum minime de vitemus.*

Si ut canem excludamus, volucris instar per fenestram ingreditur. Metuimus eum dum Aquilam se exhibet, & mox passerculus apparet. Eficimus ut corvum, velut apis insilit: Cumque in omnibus cognoverimus eum, tunc in culicem sese transformans, non exigua nos injuria afficit. Satis hæctenus de diabolo ligato, hoc est cohibita & repressa ejus à Christi beneficio potestate dictum est, nunc inquirendum unde illa diaboli potestas, & quàm longè latèque sese extendat videndum: hinc non modò Sagarum usitata transvectio, verum etiam Magicorum operum mira effectio facillimè comprobabitur, ac denique de diaboli cultu Magico & sacrificio illi exhibito, pro institutæ disputationis negotio quid sentiendum sit satis evidenter constabit.

DE IDOLOLATRIA

§. 3.

*Diaboli potestas duplex & cuiusmodi,
Canon Ancyranus excussus.*

Dlabolo vires maximas inesse vel ex
lux naturæ præstanti conditione,
nemo cui pectus sapiat negabit. Vulgare
illud Jobicap. 41. Non est super terram
potestas quæ compareretur ei, qui factus
est ut nullum timeat, omne sublime vi-
det, ipse est rex super universos filios su-
perbiæ. Et quidem beatus Augustinus
libro 3. de Trinit. cap. 4. ex ipsius uni-
versi per divinam providentiam distribu-
tione demonstrat quid valeant dæmo-
nes. *Quemadmodum, inquit, corpora cras-
siora & inferiora, per subtiliora & potentio-
ra quodam ordine reguntur: ita omnia cor-
pora per spiritum vitæ, & spiritus vitæ irra-
tionalis, per spiritum vitæ rationalem, &
spiritus vitæ rationalis desertor atque pec-
cator per spiritum vitæ rationalem pium &
justum, & ille per ipsum Deum, ac sic uni-
versa creatura per Creatorem suum, ex quo,
& per quem, & in quo etiam condita atque
instituta est.* Ex ea B. Augustini sententia

& similibus, nostri Theologi duplicem agnoscunt in dæmonibus potestatem: Unam intrinsecam & naturalem, alteram extrinsecam, quæ duplici modo consideratur, aut si opportuna non defuerit, materia in quam ipsi vires suas exerant, aut si nullus illis obstat. Quemadmodum homini à natura pedes sunt attributi, quibus valet & progredi & ambulare: sed & certo præterea intervallo ac spatio est opus: deinde non ipse in robore & compedibus degat, vel aliquo morbo fontico distineatur. Ista in dæmonibus cernimus, qui si aptam reperiant rei alicujus efficiendæ materiam, & insuper nulli obstant boni Angeli, quid non præstabunt & conficient? Ephesiorum cap. 2. Mundi rectores appellantur. Apocalypsi. 7. dicuntur tenere ventos, & accepisse potestatem nocendi terræ, mari, & arboribus; & cap. 14. potestatem habere super ignem. Ac summus illorum ab Apostolo loco citato Ephesior. 2. appellatur Princeps potestatis aëris hujus: quin 2. Corinth. 4. nominatur Deus hujus sæculi. Quamquam Beatus Irenæus libro 3. cap. 7. locum hunc aliter dispungat quàm nostri

DE IDOLOLATRIA

Latini, & quidem hoc pacto, Deus excæcavit mentes infidelium hujus sæculi, ac hyperbaton Apostoli sic concinnat, & nos amplius inquiremus §. sequente: sed beatus Cyrillus & Ambrosius in hunc locum nuda & simplici constructione diabolum hoc loco ab Apostolo, Deum hujus sæculi dici volunt, non aliter quàm Princeps hujus mundi appellatur Joann. 12. ut dictum est. Eodem sensu Principes sæculi 1. Corinth. 2. Angelos interpretatur beatus Basilius in cap. 10. Esaiaæ Prophetæ, qui & ad diabolum, ceterorum ducem ac Principem hæc Esaiaæ refert. Sicut colliguntur ova quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi, & non fuit qui moveret pennam & aperiret os & ganniret. Pollicetur, ait hoc loco beatus Basilius, se orbem universum pertrahere posse sub suam ditionem. Beatus Gregorius libro 34. Moralium cap. 17. cujusmodi sit naturalis ista diaboli potestas, ita exprimit. *Potestas ejus super terram, cum-
etis eminentior perhibetur, quia etsi actio-
nis sue merito infra homines cecidit, o-
mne tamen humanum genus natura An-
gelica conditione transcendit.* Quamvis

enim

enim interna felicitatis beatitudinem perdidit, natura tamen sua magnitudinem non amisit, cujus adhuc viribus humana omnia superat, licet sanctis hominibus meritorum suorum dejectione subjaceat. Tertullianus & dilucidè & eleganter totam hanc disputationem concludit, libro de fuga in persecutione, adhibita distinctione potestatis quam habet diabolus, quarum una propria sit, quam in infideles pro arbitrio suo exerat. Altera, ut nostri loquuntur, permissiva quæ erga fideles tantum utatur, & quatuor quidem de causis, Deo ita volente, jubente, nimirum Probationis, Reprobationis, Humiliationis vel Emendationis gratia. Quidni Tertullianum tantisper audimus: *Habere videtur Diabolus propriam potestatem, si fortè in eos qui ad Deum non pertinent semel in stillam situla & in pulverem area & in salivam nationibus deputatis à Deo, ac per hoc Diabolo expositis, in vacuum quodammodo possessionem.* Ceterum in domesticis Dei nihil illi licet ex propria potestate, quia quando liceat, id est ex quibus causis, exempla in scripturis signa demonstrant. Sed addere debuit Tertullianus, Diabolum pro libidine

DE IDOLOLATRIA

etiam impios & infideles divexare & perdere non posse, nisi à Deo accepta facultate & venia, ut postea ex Patribus agnosceremus. Non quæro speciatim quid possit Diabolus in intellectum, voluntatem ceteraque animæ hominis potentias, addo & corpora, id ex D. Thoma 1. part. quæstion. 110. & de Malo quæst. 16. articul. 10. tum ex aliis Scholasticis à non paucis scriptoribus harum rerum, abundè expositum est. Sed quæro hoc loco, in genere quid possit suæ naturæ viribus, quod cum è scriptura sacra & Patribus satis apertè monstraverimus, nullus posthac, qui ratione ducatur, ambigere poterit, quin diabolus facili negotio homines ab uno in alium locum etiam longè distitum transvehere & adportare queat. Constantissimè è veterum Patrum doctrina istud docent Theologi omnes, naturalia dona seu naturales facultates & perfectiones in demonibus post casum remansisse, quo uno proloquio & effato, præter ea quæ præsertim ex beato Gregorio adduximus, omnis si quis super sit scrupulus ex animis hæsitantium istorum funditus evelli & extirpari debet. Tacco bonum

num Angelum, illa sibi indita virtute, Habacuch Prophetam à Judæa in Babyloniam ad Danielelem transvectum. Omitto Judæorum veterem illam doctrinam fuisse, unde cùm raptus esset ex hominum conspectu Helias, Hælisæo filii seu discipuli Prophetarum omnem pollicentur operam in quærendo Heliæ illius magistro. *Ne forte, inquiunt, tulerit eum Spiritus Domini, & projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium.* Id si factum fuisset, ut illi suspicabantur, non dubium quin ministerio Angelorum id effectum. Ejusdem generis illud est quod scribitur Actor. 8. Spiritus Domini rapuit Philippum à via quæ descendebat ab Hierusalem in Gazam, & inventus est in Azoto. Non expressit Scriptura, an Philippus cum Eunuchio Gazam pervenerit, an illo ipso itinere, quod verbis Scripturæ magis contentaneum, in Azotum adportatus fuerit, quo raptu brevissimo tempore, vel forsitan momento, supra quadraginta milliaria confecisse dicetur Philippus. Qui in isto argumento, quod nunc occurrit, versati sunt, omnes, præter illa supe-

DE IDOLOLATRIA

riora quæ repetere mihi necessarium vi-
 sum est, urgent exemplum Christi à
 diabolo & in Templi pinnaculum & in
 montem excelsum transvecti : quod
 quidem postremum ita stringit fluctuan-
 tium istorum animos, ut statim ad di-
 vinam permissionem recurrere cogan-
 tur. Quod cum ita sit, quis amplius
 dubitet diabolum hæc & multò plura
 præstare posse, si modò id finat divina
 providentia. Toties decantatus ille
 Canon Ancyranus, cujus neque pes ne-
 que caput comparet, sive in Concilio-
 rum editis Canonibus, nam appendices
 nihil moror, sive in corpore canonum,
 nec Græci agnoscunt, & tamen à Bur-
 chardo libro 10. cap. 1. & Ivone relatus
 & satis prolixè part. 2. cap. 30. tum à Gra-
 tiano, apud quem multa sine authore,
 omnem illam de transvectione dubitan-
 di materiam suppeditavit. Concilii A-
 gathensis extat Canon, citante Ivone
 part. II. cap. 54. nam nec inter editos
 Canones recensetur, eodem plane sen-
 su. *Si aliqua est femina quæ se dicat cum
 demonum turba in similitudinem mulierum
 transformata certis noctibus, aliàs, noctur-
 nis horis, equitare super quasdam bestias &*

in eorum consortio annumeratam esse, hac talis omnimodis scopis correctâ ex parâcia ejiciatur. Non nego Joannem Sarisberiensem libro 2. Policratici cap. 17. eandem pene sententiam referre, sed quoniam locûs ille à nonnullis sollicitatus, ego illum tuebor & illustrabo. Sic autem, *De iis quæ à Sagis & Magis narrantur quæque in spiritu patiuntur, & tamen miserrimè & mendacissimè credunt in corporibus evenire. Quale est quod nocticulam vel Herodiadem, vel præsidentem noctis dominam, & consilia & conventus de nocte asserunt convocare, varia celebrari convivia, diversis occupationibus exerceri, & nunc istos ad pœnam trahi, pro meritis, nunc illos ad gloriam sublimari. Noctilucam non Nocticulam lego, & quidem Macro- bii auctoritate, libro 3. Saturnal. cap. 8. ex Lævino. Et illa alma Noctiluca, quæ hîc memoratur, non alia quàm Luna, quæ priscis eadem cum Diana, cujus disertim mentio fit in illo Canone Ancyrano. Glossæ veteres ab Henrico Stephano ita legunt Nocticula Εὐκτα νυκτοφαίνοσα Nocticula pro Noctiluca, & ipsa interpretatio Græca id firmat. Pro Herodiade sunt*

DE IDOLOLATRIA

qui reponunt *Heroidem*, & id à mala manu est, nam constanter Gratianus & Sarisberiensis legunt *Herodiadem*, & illud interpretamentum heroides *herodias* frustra est. Interim dum de ea re differit Petrus Blesensis Epistola 65. & ad Canonem istum Ancyranum alludens legit, *Homodiana*, corrupta proculdubio voce, cum *Herodiades*, vel *Hera Diana*, vera & germana sit lectio. Verum ut & nos aliquid de isto Canone dicamus, quæ ex Sarisberienfi adduximus ea satis demonstrant, multa à Sagis vel potius à dæmonibus fingi, qualia sunt illa de Diana, de herodiade, de conviviiis, qualia Plautus in Pseudolo indicat, actus 3. Scen. Forum. *Non condimentis condiunt, sed strigibus vivis convivis intestina quæ ecedunt*, tum speciebus & ministeriis, de illa gloriæ beatitate: sed hæc nihil ad transvectionem, quæ non minus reipsa & verè contingere dicitur, etiamsi cetera dæmon præstigiatorie obijciat. Petrus Blesensis qui eodem tempore vixit quo Joannes Sarisberiensis Epistola 65. *Dæmones assumunt*, inquit, *corpora mulierum de nocte, quæ hera Diana dicuntur, quæ mu-*

mulieres hac opinantur, eis tamen nulla fides adhibeatur, licet enim sæpe vera pronuntient, sapius tamen & periculosius mentiuntur. Postrema hæc clausula non omnia quæ de his feruntur, falsa esse declarant, licet multò plura fingant. Siquidem fatemur Strigibus & Maleficis multa evenire, non tam re ipsa quàm imaginariò & fantasie illusione, veteratoris istius Orci ni præstigiis, sed omnem idcirco actionem diaboli circa Sagas & Magos imaginariam esse qui crederet, non posset hæc res ellebori jugere obtineri. Adi beatum Epiphanium, & vide hæres. 30. contra Ebionæos, istam Magicam transvectionem adumbratam, tum & Apulejum huic disciplinæ suo magno malo initiatum, libro 3. Milesiarum, ubi Pamphiles insignis Sagæ, uxoris hospitis sui transformationem & transvectionem mellitis verborum globulis describit. Marinus Sículus Decadis prioris de rebus Siculis libro 3. narrat Diodorum quemdam, quem vulgus Liodorum vocabat, Magum insignem Catanæ extitisse, qui potenti carminum suorum vi, homines in bruta animantia convertere,

DE IDOLOLATRIA

re, omniumque ferme rerum formas, in alias & inusitatas transformare, longissimisque à se spatiis diffitos homines repente ad se attrahere videbatur. Is cum capitis reus cruci tradendus esset, vi cantaminum præsentissima, è Catana Byzantium, cujus imperio eo tempore Sicilia suberat, & rursus è Bizantio Catanam, lictorum manibus dilapsus, parvo temporis interstitio per aëra se devehi jussit. Sed tandem à Leone Catanensi Episcopo divina virtute ex improvise captus, frequenti, in media urbe populo, in fornacem igneam conjectus incendio absumptus est. Unus omnium copiosissime in isto Canone explicando versatus est Albertinus Tractat. de agnoscendis assertionibus Catholicis quæstion. 24. è quo quid non sunt mutuati qui Canonem istum interpretari voluerunt nuperi isti scriptores, tacito illius nomine? Sed ut tandem è diverticulo in viam redeam, quid aut quantum efficere valeat Diaboli potentia, his veluti divinæ justitiæ, bonitatis, & sapientiæ, frænis cohibita & coercita, paucis explicemus. Beatus Augustinus variis locis dæmonum vires

dum augeat simul & hanc adhibet præcautionem, scilicet Dei permissionem, ne idcirco illos creatores existimandos, licet mira efficiant, & quo pacto hæc fiant & quo fine docet. Ita enim libro 3. de Trinitate, cap. 3, postquam narravit Magos Pharaonis defecisse in tertio signo, quando quidem Cyniphes, id est musculus brevissimas producere non potuerint exemplo Moïsis, ac tum exclamasse, *Digitus Dei est hic*, concludit. *Vnde datur intelligi nec ipsos quidem transgressores Angelos & æreas potestates, per quas Magica artes possunt quidquid possunt, valere aliquid nisi data desuper potestate. Datur autem vel ad fallendos fallaces, sicut in Ægyptios & in ipsos etiam Magos data est, ut in eorum spirituum seductione viderentur admirandi à quibus fiebant, à Dei veritate damnandi, vel ad admonendos fideles ne tale aliquid facere pro magno desiderarent, propter quod etiam nobis Scriptura auctoritate sunt prodita, vel ad exercendam, probandam, manifestandamque justorum patientiam.* Paulo post addit. *Nec ideo putandum est istis transgressoribus Angelis ad nutum servire hanc visibilium rerum materiam, sed Deo potius à*

DE IDOLOLATRIA

*quo hæc potestas datur, quantum in sublimi
& spiritali sede incommutabilis judicat.
Posteà confert beatus Augustinus dæ-
mones cum iis qui ad metalla damnati
sunt, quibus in metallo & fodinis servi-
unt aqua & ignis & terra, ut faciant inde
quod volunt, sed quantum finitur. Ele-
ganter cap. 8. hæc subiungit. Sicut er-
go nec parentes dicimus creatores hominum,
nec agricolas creatores frugum, quamvis eo-
rū extrinsecus adhibitis motibus ista crean-
da Dei virtus interius operetur: ita non solū
malos sed nec bonos Angelos fas est putare
creatores, si pro subtilitate sui sensus corpo-
ris, semina rerum istarum nobis occultiora
noverunt, & ea per congruas temperatio-
nes elementorum latenter spargunt, atque
ita gignendarum rerum, & accelerando-
rum incrementorum præbent occasiones. Sed
nec boni hæc, nisi quantum Deus jubet, nec
mali hæc injustè faciunt, nisi quantum ju-
stè ipse permittit. Nam iniqui maliciâ vo-
luntatem habent injustam, potestatem au-
tem non nisi justè accipiunt, sive ad pœnam
suam, sive ad aliorum, vel pœnam malo-
rum, vel laudem bonorum. Postremam
hanc B. Augustini sententiam descripse-
runt B. Gregorius, & beatus Bernardus,*

ille comment. in Job lib. 18. cap. 3. *Omnis voluntas Diaboli injusta est, & tamen, permittente Deo, omnis potestas justa. Ex se enim tentare quoslibet injustè appetit, sed eos qui tentandi sunt, prout tentandi sunt, non nisi justè tentari Deus permittit.* Hic vero libro de Modo bene vivendi cap. 67. iisdem pene verbis: *Quamvis diabolus semper cupiat tentare servos Dei, tamen si à Deo potestatem non accepit, non potest implere quod querit. Vnde & omnis voluntas diaboli semper est injusta, sed tamen permittente Deo, justa est potestas ejus.* In eam rem paulò post Bernardus explicans locum 1. Reg. 18. ubi scribitur quod invasit Spiritus Dei malus Saul. *Spiritus, inquit, malus erat per malam voluntatem, & idem Spiritus Domini erat per acceptam justissimam potestatem.* Verum dum hæc postrema verba sententiæ allatæ B. Augustini, ex aliorum & similium collatione explano, illud penè mihi exciderat quod eo loco cuiquam negotium facessere posset, dum ait dæmones subtilitate sui sensus corporis nosse ea quæ nobis occultiora sunt, ac si vir iste Sanctissimus dæmones corporeos esse affirmer. Et hæc locis quamplurimis, & ipso quidem

DE IDOLOLATRIA

libro 3. de Trinitate, inter spirituales creaturas numeret dæmones, mirum videbitur cur corpora illis attribuat nisi quod ut libro 2. quæstion. de Genesi ad litteram c. 13. Dæmones corpora æreum habere scribit, Platonici videri voluerit, & certè Platonici, quibus ipse plurimum tribuebat, ita visum est, de qua re alii & nos manum subducimus.

§. 4.

*Diaboli perpetua voluntas ac studium in
Dei nomine & cultu expetendo
ac procurando.*

E Saia 14. quàm audacter, quàm elatè, Spiritus ille Princeps è multis, *In caelum conscendam super astra. Dei exaltabo solium, sedebo in monte Testamenti in lateribus Aquilonis ascendam super altitudinem nubium similis ero Altissimo:* Scite Ter-
tulan. lib. 2. aduersus Marcion. Luciferum & eminentissimum Angelorum & Archangelorum & sapientissimum omnium appellat, sed Ezechielis verba de illo usurpans. *Ex qua die conditus es cum Cherubin posui in monte sancto Dei,*

fuiſti in medio lapidum ignitorum, fuiſti in vituperabilis in diebus tuis ex qua die conditus es, donec inventa ſunt laſura tua de multitudine negotiationis tue. Promaſtuas depleſti & deliquiſti. Infeliciffimus plane Apoſtata, qui tanto faſtu & arrogancia elatus ut de erciſcundo divinitatis imperio cum ſuo Creatore ageret. Ita enim beatus Gregorius lib. 29. in Job. comment. cap. 6. Solus altiffimus ita dominatur ſuper omnia ut alteri ſubefſe non poſſet, quem Diabolus imitari perverſè voluit cum ſuum Dominum quarens ei ſubefſe reſuſavit. Dominium hoc loco reponendum & expungendum tò Dominum quilibet vel parum oculatus advertit. Eodem pacto illud idem exprimit libr. 34. Comment. in Job. cap. 17. Leviathan iſte ejus celiſtudinis, ſcilicet Divina, culmen aſpiciens juſ perverſa libertatis appetit ut & præſſet ceteris & nulli ſubefſet; Cuius eo ipſo ſimilitudinem perdidit, quo eſſe ei ſuperbè ſimilis in celiſtudine concupivit. Ego hîc minutias non diſquiro, an revera divinam æqualitatem ambierit, aut qualis iſta ſimilitudo & æqualitas cenſenda ſit, & in quo conſtituenda, hæc enim ſunt alterius loci, ſed graviffi-

DE IDOLOLATRIA

mo lapsu suo & infelicitate multo magis ferocientem magisque turgidum & tumulentum spectemus. Ezechielis. cap. 28. sub nomine Principis Tyri describitur Diaboli arrogantia ejusmodi. *Hac dicit Dominus Deus eo quod elevatum est cor tuum & dixisti Deus ego sum & in Cathedra Dei sedi in corde maris.* Theodoretus ad hunc locum ait Diabolum in hanc insaniam lapsum & rabie adeò percitum esse, ut seipsum Deum appellaret, hominibusque ut divinum cultum sibi exhiberent persuasisse. Et quidem eò dementiæ progressus est, ut etiam à Christo Servatore pro Deo adorari voluerit Matth. 4. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me,* aut ut habet B. Lucas c. 4. *Tibi dabo potestatem hanc universam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt. & cui volo do illa.* Sed post salutarem Christi Servatoris incarnationem diabolus ab ista captandæ divinæ existimationis & cultus divini insaniam non cessasse, declarant veteres Christiani scriptores. Unicum testem proferam B. Justinum martyrem apud Andream Cæsariensem c. 34. Apocalypsi. term. 12, qui ait post Christi adventum, diabolum

ma-

magis blasphemum fuisse in Deum quam antea, & multo apertius. Sed illud in primis observandum, aureo illo nascentis Ecclesiæ sæculo diabolus cum plurimos haberet adhuc sui & admiratores & sectatores, versipellem se quando lubebat sapius fecisse, unde Tertullianus Apologetic. cap. 23. scribit, diabolum à quolibet Christiano jussu loqui, se dæmonem esse confiteri solitum, ac verò interrogatum ab aliquo Ethnico, Deum se prædicare. Sed dum histrioniam facit, verlutus, ipsos fallere nequivit Christianos, siquidem Tertulliano teste libro de testimonio Animæ. *Soli Satbanam novère Christiani.* ad quod alludit B. Augustinus Epistola 5. ad Marcellinum, scribens doctrinam Christianam Angelos sanctos à dæmonum malignitate distinxisse. Idem etiam Tertullianus libro de Anima. *Spiritualta nequitia non quidem sociā conscientia, sed inimica scientia nominis Christiani, nec imitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus, multiformem lucem mentis humana, totius erroris artificem, salutis pariter animæque vastatorem.* Et certè Tertullianus ipse Apologetic. c. 23. ur-

DE IDOLOLATRIA

get Ethnicos ut ipsi agnoscant tandem diaboli versutiam, qui non ausus mentiri adjuratus à Christiano, qualis sit revera fateri cogatur, sed impudenter se Deum prædicet apud ipsos Ethnicos: At inquit Tertullianus: *Magis fides pro na est adversus semetipsos confitentes, quam pro semetipsis negantes.* Verùm ne ipsi Ethnici exciperent etiam Diabolum à Christiano adjuratum, mentiri dum se dæmonem confiteatur, eleganter illud opponit Tertullianus; *Nemo ad suum dedecus mentitur, quin potius ad honorem.* Sed quoniam in Tertulliano sumus, locum illius subobscurum de hac quæstione lubens explicarem, saltem conjecturam meam proponam: extat autem lib. de Anima, ubi diaboli fallaciam à Christianis frequenter detegi narrat. Cum, inquit, *in exorcismis interdum aliquem se ex parentibus hominem sui adfirmat, interdum gladiatorem, vel bestiarum, sicut & a libi Deum.* Postrema hæc, cuiuspiam eò referenda videbuntur, quò spectant & superiora: Indicat verò quod in obsessis & energumenis, vel denique idolis responsa dantibus dæmon adjuratus quis esset, aut defuncti alicujus parentis, aut

gladiatoria, vel damnati ad bestias animam se renunciabat, aut Deum. Et certe suprâ constanter negavit Tertullianus diabolum adjuratum à Christiano mentiri, tamen Deum se esse nunquam apud exorcistam Christianum proloqui aulus esset, quod in Apologetico & hoc libro de Anima sæpius inculcat Tertullianus. Itaque quod ait diabolum alibi se Deum prædicare hoc ad Ethnicos pertinet, & ipse Tertullianus Apologetic. c. 23. satis dilucidè istud exprimit cum ait, *Edatur hic atiquis sub tribunalibus vestris, quem damone angiconfites, jussus à quolibet Christiano loqui. Spiritus ille tam se Dæmonem confitebatur de vaxo, quam alibi Deum de falso.* Discrimen hoc erat quod Dæmon, exorcismis, & ut suprâ ex Tertulliano adnotatum, expugnatoria dominatione, Dæmonem se esse invitus fatebatur, sed nulla vis ejusmodi apud Ethnicos: Unde probare non possum Jurisconsulti alioquin valde docti sententiam, qui ad L. l. ff. de extraordinar. cognition. scripsit exorcisandum ritum, etiam apud Ethnicos usitatum, citatque Tertullian. locum libr. de Idololatria. Sed contrarium evincit locus

DE IDOLOLATRIA

ipse Tertullian. ubi solis Christianis ex-
 orcifandi potestatem vindicat. Loqui-
 tur enim de Christiano, qui arte sua vel
 professione, aut negotiatione aliquid
 formandis Idolis administraverit. *Quas*
constantia, inquit, exorcisabit alumnos
suos quibus domum suam cellarium præstat.
 Vocata autem dæmones, alumnos illius
 Christiani, quia idola in quibus dæmo-
 nes inhabitare dicebantur, aut pinxerit
 aut fraxerit aut venalia exposuerit. Sed
 pergamus, diabolum divinæ majestatis
 Simiam agentem apertius adhuc patefa-
 cere. Cum jam Christi fides indies ma-
 gis ac magis propagaretur, dæmonum-
 que potentia passim à Christianis tradu-
 ceretur, tum vix dæmones palam & pu-
 blicè se deos prædicabant, at in Magia
 in quam ut tutissimam arcem sese rece-
 perant, audacter Deos se profitebantur,
 quemadmodum refert Tertullianus li-
 bro de Anima: Quanquam postea dia-
 bolus nihil omiserit eorum, quibus divi-
 nitatis opinio aliqua in hominū animis
 ingenerari posset, iisque præstigiis, divi-
 num cultum apud insanos illos ambitio-
 sè consecretaretur, quin ad finem usque
 eo morbo laboraturum scriptura com-

memorat. Apocalypf. cap. 13. noviffimis illis diebus S. Joannes futurum ait, ut ab Antichrifto, vel potius à diabolò, Antichriflum inhabitante, dementati homines falſis editis miraculis adorent Draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ ſive Antichriſto: Et quod beatus Paulus 2. Theſſalonicenſ. cap. 2. dixit de Antichriſto, quodd filius iſte perditionis extolletur ſuper omne quod dicitur Deus, apt quod colitur, id etiam ad diabolum refert Beatus Ambroſius in hunc locum iis verbis: *Sathanas in homine id eſt Antichriſto apparebit, ut virtutibus mendacii oſtendat ſe Deum.* At dicent ſolvendum eſſe tunc temporis diabolum, ita ut Deo ſic volente omnem ſuam exerat poteſtatem. Verùm nullo unquam tempore diabolum non ſe pro Deo jaſtaſſe indubitatum eſt, non tamen ita apertè & impudenter ut in mundi fine, ſed pro ſua calliditate & vaſtricie, artes quaſdam excogitavit quibus ante Chriſtum hominum animos falcinaret, quas etiam poſt Chriſti ortum, eandem omnino adhibuit ad incautos magis & rudiores everrendos, illud autem discriminis inter utrumque tempus ante & poſt Chriſtum

DE IDOLOLATRIA

natum dignoscitur, quod antequam Christus in carne apparuisset, diabolus, statuis seu idolis, & ceremoniis sive ritibus sacris, atque hominibus sibi obnoxiiis, utpote Magis, Aruspibus & similibus uteretur ad ementitam illam divinitatem suam asserendam. De hominibus dicemus sequenti capite, de idolis verò quàm multi veterum lapsi sêre, & ratum illud fixumque Ethnicis, suorum Deorum sive dæmonum idolis & statuis divinitatem inesse, veluti docet CLEMENS Alexandrinus libro 6. Stromat. & in Protreptic. & Eusebius lib. 4. Præparat. Evang. cap. 6. & aliis capitibus, tum libro 5. capit. 2. & alibi passim. Beatus Augustinus in Psalm. 113. Apud Photium Bibliothecæ cap. 215. Philoponus scripsit contra Jamblici librum de Simulachris, quæ hic asleverabat divina esse idola & præsentia numinis referta. Equidem libro de Mysteriis Ægyptiorum ipse Jamblicus scribit Deos, hoc est dæmones varias mundi partes, urbes, & decus, statuas propriè fortiri. Meminit & beatus Ambrosius libro de Incarnationis dominicæ Sacramento cap. 8. & Tertullianus Apologetic. cap. 22. *Dæmo-*

num ratio delirescens sub nominibus & imaginibus mortuorum quibusdam signis & miraculis, & oraculis fidem divinitatis operatur. Arnobius libro 6. Ethnicos alloquens, Si apertum vobis, si liquidum est in signorum visceribus Deos vivere, atque habitare calites. Et antea. Quanam est ergo ratio, ut si omnia haec corpora intacta atque infecta permanserint, careant vi Numinis atque auctoritate caelesti. Formas si accipiant hominum, si auriculas, vasos, buccas, labra, oculos, cilia, continuo Dii fiant, & in ordinem calitum referuntur & censum? Navitatis aliquid fictio corporibus his addit, ut adiectione ipsa cogamini aliquid eis credere divinitatis majestatisque callatum. Idem habet libro 1. Quin & Apuleius in 1o libro ij. Milesiarum, Spirantia simulachra vocat. Sed absolvo uno Lactantii loco. Sic autem habet libro 2. cap. 16. Illi autem qui deseraverunt à Dei ministerio, quia sunt veritatis inimici & pravaricatores, Dei nomen sibi & cultum deorum vendicare conantur, non quod ullum honorem desiderent, quis enim honor perditus est? nec ut Deo noceant, cui noceri non potest, sed ut hominibus quos nituntur à cultura & patris vera majestatis aver-

DE IDOLĀTRIA

tere, ne immortalitatem adipisci possint, quàm ipsi sua nequitia perdiderunt. Offundunt itaque tenebras & veritatem caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint & ut illiciant in Templis se occultant & in sacrificiis omnibus præsto adsunt, eduntque sæpe prodigia, quibus obstupefacti homines fidem commodent simulachris divinitatis ac numinis. Ceteri Ecclesiæ scriptores non probant quod ait Lactantius hoc loco, dæmones nullum honorem desiderare, imò honoris etiam divini cupidissimos existere, & summo illo ambitionis æstu jactari sine ulla dubitatione affirmant, & nos cùm de sacrificio agemus, istud certissimum esse demonstrabimus. Petrus martyr Anglerianus Occaneæ Decadis 2. lib. 6. narrat in Cuba insula apparuisse dæmonem, caudatum, hiatu vasto, dentatum, cornutum, Zemen vocant, & quidem eadem planè forma & habitu atque idolum, quod ab incolis adoratur: ac paulò ante memorat idem auctor, ipsius insulæ incolas passim videre & alloqui Zemes suos, id est dæmones in ejusmodi idolis. Postea diabolus aliam statuarum excogitavit artem, ut qui Magicas fieri docuerit ad

perniciem aliquam aut inferendam aut avertendam, de iis dixere nonnulli antea, & nos idcirco pauca. Rhotius Bibliotheczæ cap. 30. in Olympiodoro narrat apud Rhegium ex adverbo Siciliae, statuam Magicam extitisse, quæ Æthnæ montis ignes averteret, & Barbaros ne in Siciliam traicerent prohiberet; Illa verò contracta ab Æsculapio, qui in Sicilia Constantii nobilissimi, & Placidiaæ sororis Honorii, & Arcadii Impp. possessiones curabat, Insulam & ab Æthneo igne & à Barbaris gravissima pertulisse damna. Post aliquantum idem prodit de tribus statuīs Magicis quæ ne Barbarorum gentes in Imperium Romanum irruerent obstabant. Tantum hoc tempore Magiæ tributum, quasi illa firmissimum esset adversus ingruentes Barbaros præsidium, unde & Photius eodem capite refert, Libanium Asianum genere, summum Magum & veneficum, professum se posse admiranda absque armatis hominibus adversus Barbaros patrare, & quidem experimentum dedisse, sed jussu Placidiaæ necatum postea. Quod autem ad castus & ceremonias attinet, quàm multa diabo-

DE IDOLOLATRIA

lus ex Judaicis ritibus & legibus sacrorum, mutuatus est, & tantisper suo more adornata & efficta suis proposuit, auctore Terrullian, libro de Præscription. & lib. de Baptismo: eam ob rem dixit diabolus rei Dei æmulari, & libro de testimonio Animæ, Æmulatio veritatis à Spiritu immundo, & vulgatus locus, libro de Præscription. adversus Hæretic. Theodoretus in Epistolam 2. ad Corinth. Mos est diaboli divina imitari. Qua de re Beatus Justinus martyr Apolog. 2. Eusebius Præparat. Evangel. locis pluribus, nec non & Julius Firmicus libro de Erroribus profanar. religion. id explanant. B. Hieronymus libro 2. adversus Jovinianum. Quæ in æmulationem Dei facit diabolus non religionis nostræ superstitio, sed nostra arguitur negligentia, id nolentium facere quod bonum esse etiam sæculi homines non ignorant. De Magis & ceteris diaboli ministris dicemus postea.

S. 5.

*Diaboli artes, quibus divinitatis existimationem apud homines paratis, unde
& quale Medicina commercium
cum Magia, ridicula deservandi ars.*

AR nobis libro 1. adversus Gentes, præclarè illud, Proprium, consensaneum, dignum est vero Deo, nihil nocens aut noxium, sed opiterum, sed salutare, sed auxiliariis plenum modis, potestatis munificæ liberalitate donasse. Istud probè noverat diabolus; itaque hominum saluti & commodo, certis quibusdam rationibus consuluisse ac prospexisse videri voluit: Quæ verò sint rationes illæ quas adhiberet ad omnem malitiæ suæ scenam, & quibus divinitatem mentiebatur, exponit Tertullianus libro de Anima, & ad tria summa genera revocat, Medicinarum, Admonitionum & prænuntiationum, *Qua in speciem benignitatis & utilitatis comparata velati beneficia eò subtilius fallunt, dum per ea quæ juvant ab inquisitione vere di-*

vinitatis abducit diabolus ex insinuatione falsa, & eo magis ledit iuvando. Singula nunc expendamus, & à Medicatione ducemus initium, quàm sibi plurimos devinxisse palam est, & ut eam quasi peculiarem servaret, etiam cum Magia commercium aliquod nonnunquam habere voluerit. Gravissima protectò illa apud Arnobium libro I, adversus Gentes, Christi verè & reapse medentis, & quidem divina opera, cum dæmonibus Thessalis medicis, collatio; Christus aut ad mota partibus debilitatis manu, aut vocis simplicis jussione, aures aperuisse surdorum, exturbasse ab oculis cacitates, orationem dedisse mutis, articulorum vincula relaxasse, ambulatum dedisse contractis, vitilignes, querqueras atque intercutis morbos, omniaque alia valetudinum genera, quæ humana corpora sustinere nescio quæ voluit impotens crudelitas, verbo solitus imperioq; servare. Quid simile Diis omnes, à quibus opem dicis agris & periclitantibus lazarum? Quis quando, ut fama est, nonnullis aut tribuere Medicinam, aut cibum aliquem iusserunt capi, aut qualitatibus alicujus edibi potionem, aut herbarum aut graminum succos superimponi, inquietantibus causis, ambulare, cessare,

aut re aliqua quæ officiat abstinere : quod esse non magnum nec admirationis alicujus stupore condignum promptum est, si volueris attendere. & Medici etiam sic curant animal humanum, nec confisum scientiæ veritate, sed in arte suspirabile positum, & conjecturarum estimationibus nutans. Interim ne cui scrupulum injiciat sententia illa Arnobii, morborum omne genus, quo homines afficiuntur, ab importuna quadam crudelitate profectum, afflictorum dissimulandus tantisper nervus in Arnobio, qui nondum planè edoctus quid esset peccatum originale, quæ ejus effecta, quæ, ut nostri Theologi appellant, pœnalitates, & uno nomine mortis antecambulones isti morbi. Pergamus verò, & simulatam à dæmonibus Medicinam, ægris corporibus factam explicemus. Pertinax illa Gentilium opinio, Deos suos id est dæmones morbis medelam dare, ut loquitur Minutius Felix in Octavio, credidit. Sed qui istud fiat ipse idem pluribus describit alio loco. Sic à cælo deorsum dæmones gravant, & à Deo vero ad materias avocant, vitam turbant, omnes inquietant, irrepentes etiam corporibus

DE IDOLOLATRIA

occulte, ut spiritus tenues, morbos fingunt, terrent mentes, membra distorquent, ad cultum sui cogant, ut nidore altarium. vel hostiis pecudum saginati, remissius quæ confirmarent curasse videantur. Lactantius Minus, utpote antiquiorem in idem penè verbis similitudo est libro 2. cap. 14. *Dæmones quoniam sunt spiritus tenues, & incomprehensibiles, insinuant se corporibus humanis, & oculo se in visceribus operiti, valeant intrare, morbos citant, somnia animos acervant, mentes furoribus quatunt, ut homines haec malis cogant ad eorum auxilium decurrere.* Liceat mihi dum de re medica disbro. Textuliano Medicinam facere, ni fallor, & quidem in eodem quo de agitur argumento. Locus est Apologetic. cap. 22. iis verbis: *Suppetit illis demonibus, ad utramque substantiam hominis laudendam subtilitas & tenuitas sua multum spiritalibus viribus, & licet invisibiles & insensibiles in effectu potius quam in actu suo appareant.* Ego transposita verba hæc, *effectus & actus*, existimo, ac legendum, *invisibiles & insensibiles in actu, potius quam in effectu suo appareant*, si quidem actio demonis latentis, præsertim arte Magica, sapius

rascita est & occulta, atque adeo invisibi-
 lis & quodammodo insensibilis, & affe-
 ctus valde sensibilis & sensibilis. Sequen-
 tia meam firmant lectionem, Si potius, si
 fruges nescio quod aura latens vitium in flo-
 re precipitat. Et post. Si curatione tenta-
 tus aer, Item, eadem obstruibile contagio-
 nis. Non alter malum, quod, seu a ma-
 lefico, seu veneno profectum, ipsi Apu-
 lejo, & aliis, Pernicies eadem & inevitabilis
 vocatur. Et id fugit oculatissimum & ac-
 curatissimum Tertulliani interpretem.
 Fucum hominibus faciem indicat Ar-
 nobius, cum docet morbos a daemonibus
 in corporibus humanis perturbato hu-
 morum temperamento, excitari, & sa-
 nitatem quasi postliminio ab eisdem re-
 vocari, sedata illa, quam in corporibus
 excitant, tempestate. Facitios igitur
 morbos ab his immittere inde perspicuum,
 ut pari curatione hominum mentes in
 sui cultum & admirationem excitent.
 An vero medicinam serio faciant, si quis
 quærat: Ego id ita sine ulla dubitatione
 responderem, sed quæ ab illis præstan-
 tur morborum remedia, nullam iis at-
 tribuere possunt divinæ potentie existi-
 mationem. Siquidem ut dixerit Euse-
 bius

DE IDOLOLATRIA

bⁱus de Preparat. Evang. libro 4. cap.
1. Dæmones multa noverunt herbarum
& plantarum genera, multa aromatum
& lapidum, multis quidem ignota, quæ
humores vel contrahant & condenscent,
vel distrahant & rarificent, naturali qua-
dam facultate sibi indita, & id vel brevi
vel longo tempore; ad quæ situs & posi-
tio locorum multum conducit, tum &
corporum superiorum ac maxime Lunæ
influxus. Hæc cum adhibuerint & mor-
bum profligaverint, ecquid idcirco di-
vini iis inesse cogitabimus? id ipsum cre-
didit quidem antiquitas; sed *errorum*
plurissimam mater, ut ait Arnobius libro 1.
M. Antoninus Imperator libro 1. de vi-
ta sua, ait sibi in somnis data remedia
tum contra sanguinis excreationem &
contra vertiginem, Idem libro 5. ait Æ-
sculapium uni equitationem, alteri lo-
tionem in frigida, cuidam ut nudis pe-
dibus ambularet pro remedio injunxis-
se, sive per somnium sive ex oraculo,
quod supra ex Arnobio explicavimus.
Quo spectat & illud Plauti Curculione
Act. 1. Scena Quò te, *Hic leno agrotus in-*
cubat in Aesculapii fano. Et Actu 2. ille sic
idem ait: *Migrare certum est jam nunc è*

fano

fano foras. Quando Aesculapii ita sentio sententiam, ut qui me nihil faciat, nec saluum velit. Idem fortasse Mænechmis, *Actus. Scena, Jamvè isti: ubi Medicus ait te obligasse crus tractum Aesculapio, Appollini autem brachium: at hoc arbitrarium sit non certum.* Meminit Pautanias in Eliacis Theagenis cujusdam apud Thasios pro Deo habiti, qui agrotantibus remedia morborum indicaret. Athenagoras Apologià pro Christianis, præsertim memorat Neryllinum mortuum apud Troadem pro Deo cultum, qui sanare agrotos dicebatur. Sed anus ad armillam, diabolus ad ingonium vetus verlutum se recipit suum, & si non fictè sed revera, agrotum aliquem pristinæ restituerit sanitati, nec tamen aut divina quadam virtute id effecit, ut ex Eusebio vidimus paulò ante, aut non alio fine quàm ut Apostata ipse pro Deo habeatur & colatur, quemadmodum prodit Ilychius libro 6. comment. in Leviticum. Dæmones autem Medicinam fecisse, non tantum, ut diximus, adhibitis rebus quæ naturalem vim sanantis effectricem haberent, quanquam alioqui vulgò ignotæ essent,

DE IDOLOLATRIA

essent, verum etiam verbis & cantaminibus, atque uno nomine opera Magica, ipsorum dæmonum propria, nunc videamus. Plinium non audio, qui Magiæ surculum Medicinam esse vult, cur id mihi non placeat dicam, postquam integrum Plinii locum descripsero, historię Natural. libro 30. cap. 1. *Natam Magiam, inquit, è Medicina nemo dubitat, ac specie salutarī irrepsisse velut altiore, sanctioremque quàm Medicinam, ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse vires religionis ad quas maximè etiamnum caligat humanum genus.* Magiæ authores & inventores esse dæmones nimis verum, & postea id explicabimus aliquantum: at Medicinæ inventum dæmonibus adtribuere, istud planè falsum, nam præterquam quod Scripturà disertè docet Ecclesiastici c. 38. Altissimum creasse de terra medicinam. Et quidem medicina hîc non pro arte, sed pro Pharmacia usurpatur, & Græcus legit, *φάρμακον*. Et ita paulò antè, vulgatus habet, *à Deo enim est omnis medela.* Græcus habet *ἰάσις*, Medicina, sanatio. Sequitur aliquantò post de eadem: Dedit hominibus scientiam Altissimus. Quæ una

ratio medico & artis professori honorem habendum esse convincit, quam & Scriptura aliam adjungat, loco citato, honora medicum propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus, ita vulgatus interpres, sed Græcus contextus majorem habet emphasim. *τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας τιμαῖς αὐτοῦ καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν κύριος.* Honora Medicum suis honoribus ad necessitates, etenim ipsum creavit Dominus. Non simplici honore, sed multiplici vult honorari: Quàm verè ergò Seneca lib. 6. de Beneficiis c. 16.

Quare medico & praeceptori plus quiddam debeo, nec adversus illos mercede defungor? quia ex medico ac praeceptore in amicum transeunt, & nos non arte quam vendant obligant, sed benigna & familiari voluntate. Nec frustra addit Scriptura, *ad necessitates*, ut non semel sed multoties salutari ope medici indigeamus, quem idcirco pluris facere debeamus. At si illum creavit Dominus, quod de ipsa etiam scientia intelligendum est, quis audeat tam necessariam, tamque salutarem disciplinam, quamque Isidorus Pelusiotæ lib. 1. Epistola 391. ad Domestium medicum, *τέχνην φιλόσοφον* appellat, damo-

DE IDOLOLATRIA

nibus hominum inestissimis & crudelissimis hostibus, veluti auctoribus adsignare, & cum illorum arte exitiola conjungere. Verius dixisset Plinius Magiam ex curiosa res abditas cognoscendi vel habendi cupiditate enatam. Ita enim B. Augustinus, Epistola 5. ad Marcellinum, Magicas artes non nisi pro felicitate terrena, vel damnabili curiositate conquiri prodit. Et quidem apud Photium in Philostrato, Appollonius Tyaneus, qui in illa arte, suo tempore, familiam ducebat, Medicinam à divinatione profectam dicit, non contrà, ex sententia Plinii, unam Magiam tres imperiosissimas humanæ mentis artes, Theologiam, Medicinam, & Mathematicas complexam, in unam se redigisse. Neque tamen negaverim Magiam maximum, Medicinæ prætextu, incrementum accepisse, & Magos plurimos medicinæ faciendæ specie istam infamiæ labem huic arti affricuisse. Ægrotis, seu ob vim morbi, seu ob diurnitatem, longum videbatur iter ad sanitatem per usitata remedia. verba magis innoxia, minus sæva vita sunt. Plato lib. 4. de Republ. non modo pharmaca, unctiones, in-

cisiones abhiberi memorat ad morbos curandos, sed addit & incantationes. Idem in Charmide, incantationem cum medicamento conjungendam esse scribit, ac præterea Socratem juramento se se obstrinxisse cuidam Thraci non aliter se ulurum medicina, quam ex præcepto Zamolxidis, quem Magum fuisse omnes fatentur, Plinius loco citato histor. Natural. ait Orpheum, è propinqua Thracia, primum intulisse in Thessaliam ipsam Magiam, ad vicinas ulque superstitiones ac medicinæ profectum. Et eodem capite ipse Plinius Druidas Gallorum nostrorum, quos Magiæ non fuisse ignaros certum est, etiam Medicos fuisse vult. Ferdinandus Oviedus histor. universal. Indicæ lib. 5. c. 2. scribit apud Indos eodém esse & Sacerdotes & Augures, & Magos, & Medicos. Apulejus libro 2. Floridorum, scribit Chaldaeos medendi scientiam docuisse: at isti Genethliaci à Magia non alieni, siquidem Tertullian. libro de Idololatr. *Scimus Magi & Astrologie inter se societatem*, & Astrologos seu Chaldaeos simul cum Magis conjunctos passim videre est. Interim apud Jamblicum in vitâ Pythago-

DE IDOLOLATRIA

rz, ubi excussum χαλκιδεῶν καὶ Μαγῶν lego
 χαλδαῶν, Magos hîc Perlarum designat.
 Addo & iis ex Photio Bibliothecæ cap.
 242. in Isidoro Philosopho, Asclepiado-
 rum Medicum & rerum Magicarum
 scientem, ellebori albi ulum olim amit-
 sum renovantem, & illo morbos insana-
 biles inusitato modo curantem, spiri-
 tumque lethali similem è variis specie-
 bus miscendum excogitantem; aliquã-
 do dzmonis æstro & furore percitum.
 Eodem planè modo Eunapius memo-
 rat Jonicum præstantissimum alioqui
 Medicum, egregium etiam inventorem
 artis colligandi affecta membra, ne ab
 aliis secarentur, divinationi utrique ope-
 ram dedisse, tum illi, quæ beneficio me-
 dicæ artis præsagium valetudinis in æ-
 grotis capessit, tum alteri, quæ Philoso-
 phiæ instinctu, desinit disseminaturque
 in eos, qui possunt clandestino modo
 tueri & conservare. Quæ postrema Ma-
 gicam artem satis apertè significant. A-
 pulejus Apologia sua, illud pronunciat
 verè. *Veteres quidem, inquit, Medici etiam
 carmina remedia vulnerum norant.* For-
 san ad eam rem spectat quod de Musi-
 ca scripsit Macrobius libro 2. in So-

mnium Scipionis, c. 3. *Musica quoque corporum morbis medetur, nam hinc est quod agris remedia praestantes praecinere dicuntur.* Quod ad anus & mulieres nonnullas referendum, quibus id olim in usu erat: Siquidem Ammianus Marcellinus, libro 16. dixit, *Anile incantamentum, quod Medicina quoque admittit auctoritas, ad leniendum dolorem adhiberi.* Ad has aniles nugas pertinent formulæ istæ remedium, quæ constant, vel inusitatis vocibus, vel quæ nihili sint ad morbos curandos, ut in Herculaneo morbo sanando, pronunciata hæc, certo ritu, verba: *Casspar fert myrrham, thus Melchior, Balthazar aurum.* Ita enunciata hæc, in curandis scrofulis, à jejuna virgine, dum parti affectæ herbam aliquam admoveat,

Negat Apollo pestem posse crescere, quam nuda virgo restringat.

Idem, si quis dic aliquo cùm radiosus sese Sol superat ex mari, &c. ter pronunciet, *Yemon*, res maritalis, prius maleficio funerata, reviviscet, Quis non rideat istud, si quæ mulier parturitio- nem & perdifficilem & periculosam patiat, adhibitis nonnullis, ubi illi in au-

DE IDOLOLATRIA

rem recitata fuerint verba hæc. *Su Camy
dur*, illico & facillimè pariet. Quis lin-
guæ Galicæ peritus non advertit, inæ Pi-
cardica dialecto pronunciata, idem si-
gnificare quod *Res hæc mihi in mora est*.
Et tamen impostores illi & malefici, in-
eptè & insulse scribunt ac dispungunt, ut
quasi verba arcana & mytheria, suo mo-
re, concinnent, inque technis simpli-
ciores ludificentur. Quis scit si apud ve-
teres medicinæ ea pars esset, ista ratio
curandorum morborum, quæque certis
veluti regulis constaret. Certè suspicio-
nem movet, quod scribit Clemens Ale-
xandrinus libro 6. Stromat. à Mercurio
Trilmogisto scriptas medicinæ libros,
qui apud Ægyptios solummodo lege-
bantur ab iis qui *πυροφόροι* dicebantur:
Apulejus libro ij. Milesiarum Pastopho-
ros memorat, & Sacrolancti Collegii
nomen appellat, *Castrum Pastophorum*:
quo nomine Sacerdotes innuit, ut ad-
notarunt viri docti, qui idcirco Pasto-
phori dicti sunt, quod pallium gestarent
sacerdotale, & Pastophoria inde nomina-
ta. Ruffinus in suo, quem Latinum fecit,
Eusebio c. 23. describens templum Se-
rapidis apud Alexandriam. *In superioribus*

lar, inquit, extramurorum ambitibus spatia
occupant exhereda & Pastophoria domusque
in excelsam porrecta in quibus vel adiuvi,
vel si quos appellant ἀγνέουσας, id est qui
castificant, commanere soliti erant: Con-
fessiones Apostolorum, quæ dicun-
tur, libro 2. cap. 57. aliis 61, inter tem-
pli seu Ecclesiæ edificandæ partes nu-
merant Pastophoria, quæ quæ armaria
interpretantur, nescio quid velint Glof-
ta-Idiori: Pastophorium, atrium Templi
vel Sacrarium. Sed ad Trismogistum re-
deo, & ad libros ejus medicos. Arcana
equidem hæc erant & mysteria quæ vul-
gare & palam enunciare non licebat:
Prope est ut credam Medicinam, idcir-
co artem mutam appellatam fuisse à Vir-
gilio 12. Æneidos, ab istarum rerum si-
lento & tacita asservatione, & quod si-
ne ullo attractu ea ipsa fieret morborum
curatio. Quanquam alioquin Servius,
in hunc locum, Mutam dictam esse Me-
dicinam, scribat, quod manibus ma-
gis medicina tractata sit, unde Chirur-
gia dicta, quam Prudentius hymno 10.
Peristephanon, Lavienam, Hippocraticam
appellavit, idcirco: Itaque muta, inquit
ille, quia ubi manu res agebatur, cessabas

DE IDOLOLATRIA

oratio. Ad rem redeo, apud Anastasium Nicænum libro quæstion. in Scripturam quæst. 23. Beatus Cyrillus Alexandrinus invenitur in nonnullos, qui quibusdam vocibus Scripturæ utentes, quales sunt, *Dominus, Sabaoth*, ac similes, & ægrotos incantantes, illos curare videbantur, atque ejusmodi operatione dæmones immundos honorari prodit. Quidquid sit Apulejus objectum sibi *Magiæ* crimen, & variis quidem indiciis, ac eo præsertim quod ægrotis verba admurmuraret plurimis rationibus, id à se amoliri tentat, tum audacter negando magi & malefici hominis esse mederi, tum excipiendo, nihil, quod salutis ferendæ gratia sit, criminolum. Quæ quidem postrema exceptio, reprehensione non caret; nam Paulo I. C. libro 5. Sent. tit. 25. Qui abortionis aut amatorium pœculum dant, etsi id dolo non faciant, tamen mali exempli res est, humiliores in metallum, honestiores in insulam relegantur, etiamsi potio innoxia fuerit ei cui data. Itidem si ex eo medicamine, quod ad salutem hominis, vel ad remedium datum erat. homo perierit, is qui dederit, si honestior fuerit in insulam rele-

relegatur, humilior capite punitur. Verum tamen ut de tota ista re aliquid certi statuamus, fatebor lubens, olim nō modo apud Barbaros, verum etiam Græcos & Romanos verborum istorum & carminum in morbis aut curandis, aut leniendis usum innoxium fuisse: At sub Imperatoribus aliquando non sine noxa licuisse iis rebus uti: Addo non tam artem quàm usum artis prohibitum videri. Firmabo illud sententia Ulpiani, lib. 7. de officio Proconsulis Tit. de Mathematicis & Vaticinationibus, quorum nomine etiam magos comprehendi nemō nescit. Extat locus apud Licinium Ruffinum, libro Collationis legum Mosaicarum & Romanarum, tit. 15. quem edidit optimus Petrus Pithœus, bono Galliæ nostræ & bonarum artium natus. Ait itaque Ulpianus: *Sed fuit quaesitum utrum scientia hujusmodi hominum puniatur, an exercitium & professio. Et quidem apud veteres dicebatur professio- nem eorum non notitiam esse prohibitam, postea variatum. Nam dissimulandum est nonnunquam irrepsisse in usum ut etiam profiterentur & publicè responderent. Ita emendat clarissimus Pithœus. Interim quod*

DE IDOLOLATRIA

quod ajunt Impp. olim non prohibitam
 noritiam, sed professionem, postea il-
 lud idem concessum in ipsa divinandi
 disciplina. Siquidem Cod. Theod. Tit.
 de Malef. & Mathemat. l. 9. Imperatores
 ita loquuntur. *Nec haruspicinam reprehendo-
 dimus, sed nocenter exerceri vetamus.* Iam
 itaque sub Imperatoribus omnis illa car-
 minum & verborum medicina sapius
 interdicta est. Ulpianus id testatur ff. lib.
 50. Tit. de Extraordinar. cognitionib. l.
 1. §. 2. *Medicos fortassis, inquit, quis ac-
 cipiet etiam eos qui alicujus partis corporis
 vel certi doloris sanitatem pollicentur, ut
 puta si auricularius, si fistula, vel denarium,
 non tamen si incantavit, si imprecatus est,
 si, ut vulgari verbo impostorum utar, exor-
 cizavit, non sunt ista medicina genera, ta-
 met si sunt qui hoc sibi profuisse cum praeda-
 tione adfirment.* Ulpianus Gentilis impo-
 storum nomine Christianos pestringit,
 quod addit ejusmodi Magicis cantami-
 nibus, quosdam sanatos, idem asserit li-
 bro 4. Cod. de Maleficis & Mathemati-
 cis, quàm multi istud adnotarunt. Qui
 verò hujusmodi veneficiis ad morbos
 propulsandos uteretur, Medicamenta-
 rius vocatur Cod. Theod. lib. 3. tit. 16. de

Repudiis lib. i. quod me docuit Sol Gal-
liae Briffonius, lib. ij. de Verbor. signific.
& aliter quodam Alciatus lib. 2. Parerg.
c. 26. Quidquid sit puram sinceramque
ac legitimis naturalium rerum pharma-
cis constantem medicinam semper dif-
cretam esse à superstitiosa illa & Magica
mibi facile persuadeo. Sed hoc Medici-
næ accidit quod Mathematicis univer-
sim disciplinis, quarum qui periti essent,
Magiæ insimulati sunt: unde Boëtius lib.
i. de consolat. Prola 4. sic alloquitur Phi-
losophiæ. *Atque hoc ipso affines fuisse vi-*
demur maleficio, quod tuis imbuti discipli-
nis. Hinc nata illa fabula de Sylvestro 2.
P. R. qui antea Gerbertus vocabatur,
quem magicarum rerum non ignarum
esse dixerunt ob peritiam artium ma-
thematicarum. Neq; illud ignoro, Phi-
losophiæ nomine aliquando significa-
tam magiam. Cassius hemina apud Pli-
nium, libro 13. c. 13. libros Magicos Nu-
mæ vocat scripta Philosophiæ Pythago-
ricæ, de qua alio loco. Et Plinius ipse lo-
co allato satis ostendit aliquod discri-
men inter Magiam & Medicinam in-
tercedere, cùm ait, eadem ætate, id est
circa Pelloponesiæ bellum,

DE IDOLOLATRIA

Democritum Magicen, Hippocratem maximum medicorum, ut vocat Seneca, medicinam illustrasse. Sed non solum mihi temperare quin ad magicum medendi genus, aliud subijciam, quod longè majus est ipso restituendæ sanitatis, forsitan maleficio ereptæ, adjumento magico, quod enim dico, in vitæ quadam cum ipsa morte reciprocatione quotidiana positum fuisse narratur, apud Photium Bibliothecæ c. 166, in terrarum ultima Thule Paapis Dercyllidem, quæ eò jam pervenerat unà cum Dinia affecutus, arte sua magica hoc effecit ut interdiu morerentur, nocte vero accedente reviviscerent, eo tantum ritu ad illud efficiendum usus, quod publicè in illorum faciem conspueret. Duo alia capita quæ recenset Tertullianus, quibus se apud homines pro Deo venditat diabolus, videlicet admonitiones in somnis & prænuntiationes seu divinationes, quoniam aliis non paucis ista sunt accuratè explicata, non est quod diutius in iis immorer, nisi quod, meo quidem judicio, totam istam insomniorum & apparitionum fabulam, tum & divinandi scientiam, non modo ridiculam, sed non-

nunquam, vel maximè periculofam ex-
 iftere tantisper demonftrem. In primis
 quod ad infomnia pertinet, ea non tan-
 tum quæ ipfi dæmones in fomnis excita-
 rent, fed & apparitiones comprehen-
 dunt, quibus illi fubdoli Spiritus, non
 planè dormientibus aut à fomno excita-
 tis, anguftam quamdam speciem velu-
 ti divini alicujus numinis formam obji-
 cerent: Et certè, five in fomnis feu vi-
 gilantibus apparerent, atque adeò five
 fe Deum aut Deam mentirentur, aut
 defuncti alicujus personam, forma ma-
 jore humana apparere solebant.

Juvenalis Satyr. 13.

*Continuò templū & violati numinis aras,
 Et quod præcipuis mentem sudoribus urget
 Te videt in fomnis; tua sacra & major
 imago*

Humana, turbat pavidum cogitque fateri.
 Virgilius 2 Æneidos.

Vifa mihi ante oculos, & nota major imago.
 Tacitus libro 1. hiftor. Erupiffè cella Iuno-
 nis majorem humana speciem. Tacitus i-
 dem Annalium libro ij. loquens de
 Curtio Rufo, qui tum Adrumeti in Af-
 frica agebat, *Oblata ei, inquit, species mu-
 liebris, ultra modum humanum. Non
 aliter*

DE IDOLOLATRIA

aliter apud Xenophontem, de institutione Cyri libro 8. cùm Cyrus dormiret in Regia, visus est illi ad ipsum accessisse, præstantior quidam & major quàm natura humana, eique dixisse: Para te, ô Cyre, jam jam enim abibis ad Deos. Pistrato Atheniensium Tyranno paulò ante mortem quidam terra & specie grandiore humana, apparuit, & docuit neminem sceleratum & impium evasurum divinam vindictam. Denique Jamblicus libro de mysteriis Ægyptiorum, scribit Archangelos & Principatus non nisi prægrandes & vastos apparere, ita placuit Jamblico Magiæ studioso demones suos nuncupare. Hæc quidem demones specie Numinis alicujus, idemq; factitarunt nomine defunctorum. Juvenalis Satyra 2.

Quid Cremera legia & Carnis consumpta juventus,

Tot bellorum anima quoties hinc talis. ad illos

Umbra venit.

Eò spectasse videri potest Virgil. 4. Æneid. ubi Didonem sic loquentem inducit,

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Horum nonnulla adnotaveram pridem, reliqua suggessit vir, quod Plinius de Menandro, litterarum humaniorum subtilitati sine æmulo genitus Lipsius, ad Tacitum. Et quidem non Barbarorum modo sed & Hæbræorum popularis opinio, Umbras defunctorum, non nisi majores solito apparere, & apud inferos altiori specie & forma comparere; hinc natum apud ipsos Hebræos proverbium, Apud Gigantes, id est apud inferos. Proverb. 21. vulgata versio. *Vir qui erraverit in via doctrina in cætu Gigantum commorabitur.* Gigantes hîc pro mortuis. Eodem pacto Proverb. 2. ubi agitur de victima publicarum libidinum, pro quo vulgatus interpretis habet, *Ad inferos semita ipsius*, ex Hebræo eruditissimus Drusius vertit: *Ad Gigantes*, & ex Glossario Philonis dictionem *Raphaim*, Gigantes ionare. Ita Drusus quæst. 37. lib. 1. Nunc divinandi artem excutiamus breviter. Quis verò in primis non rideat vanam istam, seu scientiam, seu conjecturam appellare malueris. Quàm lepidè istud excogitatum ab Alexandrinis Ægyptiis ut Astrologi penderent tributum quodpiam, quod

DE IDŌLŌLATRIA

Vestigal stultorum appellabatur, quoniam non nisi à stultis & curiosis hominibus consulerentur. Hæc Suidas. Unicum exemplum dabo. Extat Antonii Torquati Ferrariensis, Astrologi sua ætate clarissimi, prognosticon quod Mathiæ Regi Hungariæ, in cujus paterna historia lusimus aliquando, oblatum est, anno Christi millesimo quadringentesimo octuagesimo, quod cum aliquantò prolixius videatur, præcipuas illius sententias tantum adnotabo. Turci magna strage suorum in Christianos arma movebunt. Venetis primum multa inferent damna, post eorum amici facti, Belgradum in ditionem recipient, Rhodum superabunt, Pannoniam & Hungariam multis cladibus afficient. Tandem vim comminantes, regnum Hungarorum lacerantes, simulque imperium Romanum Germanumque diutissimis bellis tentantes, in eorum manus cadent: Annus erit Christi 1594. vel 1595. Sed prius Apuliam intrabunt, Siciliam, Gallia Hispaniæque littora classe sua, necnon Italiam molestabunt & affligent. Paulò post, Imperatorem Tercarum in prælio occidendum prædicit, additque:

Osmana namque domus in tredecimo vel quartodecimo capitibus corruet, nec illum excedet numerum, nec annos salutis 1596. transibit. Tunc enim horrendo concidet casu, tandem concludit hac clade eversum iri Imperium Turcicum & à Christianis occupandum. Sic refert Leunclavius in *Historiæ Musulmanæ* appendice, post Epistolas. Non est vel hujus loci, vel mei otii historias retexere, quibus multa quæ hic exprimuntur, evenisse intelligamus, satis sit expendisse corollarium hujus prædictionis quàm varium sit, quàm falsum, quàm ridiculum, de Imperio Turcico funditus everso, ad annum Christi 1596. cum hoc anno 1608. iam florens & potens, magno quidem Christiani nominis malo, cernamus, quàm unquam antea extiterit, nec ulla parte, aut hiare, aut nutare, aut inclinare, tanti Imperii moles perspiciatur: nec in quartodecimo Imperatore Osmanida seriem Sultanorum & Principum suorum defecisse videamus, cum Sultanus Muhamet Cham, tertius hujus nominis, sit decimus quintus Osmanidarum Principum, à primo illo Osmano Sultano,

DE IDOLOLATRIA

Magnò certè constitit Hungaris hæc prædictio, cui cùm stolidè inniterentur, motumque maximum sub Sultano Soleimanno in Hungaria excitassent, ab eo magna clade affecti, suæ credulitatis velanæ, pœnas non minimas dederunt, quèmadmodum narrat Leunclavius histor. Musulmanæ lib. 18. Optandum esset profectò ut omnis illa augurandi ratio, in iis externis rebus & quidem remotioribus occupata esset, sed in domesticis versari nullo modo ferendum. Et sanè meritò Constantius Augustus Constantini M. filius, severissimè in istos curiosos inquire voluit, etiam si in comitatu Augusti vel Cælaris agerent, quos vult præsidio dignitatis exutos, cruciatus & tormenta non fugere, atque eculeo deditos, ungulisque sulcantibus latera, perferre pœnas proprio dignas facinore, nec injuria, nam ars ista divinatoria & similes, quæ hac lege commemorantur, *Ipsam pulsant majestatem.* Cod. de malef. & mathemat. lib. 7. Ammian. libro 19. ad finem, postrema hæc legis verba referens appositè scripsit, *Nec enim abnuimus salutem legitimi Principis, propugnatoris bonorum & defensoris, unde salui*

quaritur aliis, consociato studio muniri debere cunctorum: cujus redimenda causa, validius, ubi Majestas pulsata defenditur, à questionibus vel cruentis nullam Cornelia leges exemere fortunam. Sed exultare mæstis casibus effrenatè non decet ne videantur licentiâ regi subiecti, non potestate. Tertulianus quàm verè Apologetici c. 35. Cui opus est perscrutari super Caesaris salute, nisi à quo aliquid adversus illam cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur & sustinetur. Non ea mente de charis consulitur quæ de dominis. Et quidem Paulus Sentent. libr. 5. c. 21. Vaticinatores qui se Deo plenos assimulant idcirco civitate expelli placuit, ne humana credulitate, publici mores ad spem alicujus rei corrumpere, vel certè ex eo populares animi turbarentur. Scitè Juvenalis Satyra 6.

Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit.

Et verò turbones isti, ac rerum novarum avidi, quibus nunquam Regna & Imperia caruerunt, iis deliriis maximè delectantur, & ex iis rei gerendæ consilia cœpta, inita, nec homines istos planè vecordes, infelix aliorum exitus ab incepto deterruit, & malum istud rescindi

DE IDOLOLATRIA

quidem potest, extirpari funditus non potest. Post vindemiam parricidarum racematio superstes, ait Tertullianus Apologetic. c.35. Habui aliquando Tabellas geneleos duplicis, de ortu & statu duorum maximorum Principum, & situ & positione astrorum, quarum una delineata & inchoata tantum, altera pollicebatur benignum Planetarum omnium aspectum, dempto uno Sole, quem aversum indicabat, has fortificæ manus clepserunt. Dolendum equidem illud est homines vel summo loco natos vel ingenio non obtuso iis nugis fidem adhibere, sed quos diabolus ita mente exoculavit, ut

-- Quidquid

Dixerit Astrologus credant à fronte relatum

Hammonis, quoniam Delphis oracula cessant

Et genus humanum damnat caligo futuri.
Ait Juvenalis Satyra 6.

§. 6.

Idololatria & Magia consensus.

SYMEON Monasterii S. Mamantis Constantinopoli præfectus, cujus scripta incredibilem redolent pietatem, ante annos septingentos, & quod excurrit scripsit oratione 13. diabolum quinque velut disciplinis & scientiis homines à Deo sejugare & abducere, Ethnicismo, Judaismo, Hæresi, Vitæ Orthodoxæ, ac denique monasticæ professionis, vitiis contrariis & corruptelis; sed quo genere istorum noxiæ illæ & superstitiosæ artes Magicæ comprehendantur, non uno verbo dici potest, magna parte illas Ethnicismum referre, nec ab hæresi alienas esse certò affirmare ausim, sunt enim aliqua quæ manifestam sapiant hæresim, sed multò plura in illa parte disciplinæ, quæ illis Theurgia, recta sapientibus Goetia nuncupatur, quæ cum Idolomania, & hellenismo veteri consentiant. Jam propius ad rem ex universalioribus principiis ha-

DE IDOLOLATRIA

Atenus explicatis accedamus, atque Idololatriæ & Magiæ istam perpetuam consensionem & societatem inquiramus, ac non modò ante Salvatoris adventum, verum etiam nostris atque adeò postremis sæculis. Theophilus Alexandrin. Epistola 2. Paschali ad totius Ægypti Episcopos, graviter, ut solet, invehitur in Origenem, qui inter cetera opinionum portenta quæ confingebat, magicis quoque artibus patrocinium tribueret, quandoquidem affirmaret sibi non videri artem Magicam esse alicujus rei subsistentis vocabulum, sed & si sit, non esse operis mali, nec propterea contemni posse: At dum id facit Origenes fautorem se esse demonstrat Elymæ Magi, qui Apostolis repugnavit, & Jannæ atque Mambrae, qui Moisi Magicis artibus restiterunt. Sed nullas Origenis patrocinium habebit vires, quia Christus Magorum præstigias suo delevit adventu, & quidem inter Christianos verè fideles. Tertullianus libro de Idololatria. *Post Evangelium nusquam invenias, aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut incantatores, aut conjectores, aut Magos nisi planè punitos. Respondeat nova impie-*

ratis adferret, inquit Theophilus, *imo aperte audiat: Si non est malum ars Magica, non erit malum & Idololatria, qua artis Magica viribus innititur: Quod si malum est Idololatria, malum erit & ars Magica, ex qua subsistit Idololatria. Cum autem Idololatria Christi majestate deleta sit, indicat & parentem suam artem Magicam secum pariter dissolutam.* Et Tertullianus eodem pacto libro de Anima, Magiam appellat secundam Idololatriam Sed ut res clarius appareat, Idololatriæ & superstitionis veteris originem ab ipso fonte arcessamus: Apud Græcos præsertim & Rom. Varro Roman. doctissimus libro 1. rerum divinarum, ait se de rebus humanis prius scripsisse, postea de divinis, quia divinæ istæ ab hominibus institutæ sunt. Athenagoras, Apologia pro Christianis, tradit Orpheum primum omnium nomina Deorum Gentilium invenisse, nativitates & facta exposuisse, & Theologiam istam, Ethnicorum judicio, sincerius attigisse: quod & confirmat B. Justinus martyr oratione exhortatoria ad Gentes. Quanquam Herodotus scribat lib. 2. Homerum & Hesiodum primos omnium nomina

DE IDOLOLATRIA

Diis dedisse, eisque dignitates & artes adsignasse, formasque illorum demonstrasse: verum Athenagoras, Homerum atque Hesiodum, illud mutuatos esse ab Orpheo defendit. Orpheum vero Magum fuisse plurimi authores memorant, uni stabimus Plinio libro 30. cap. 1. & cuius locum adduximus superiori capite. Numam Regem illius prius Romanorum superstitionis artificem præcipuum fuisse quamplurimi testantur. Lactantius libro 1. Divinar. Institut. cap. 22. *Numa veritatum apud Romanos auctor & constitutor Sabinus ille Rex fuit. Paulo post: Institutor ineptarum religionum vocatur.* Ex Tertulliano id desumpsisse videtur Lactantius, apud quem Apologetici cap. 25. legitur istud, *A Numa concepta est curiositas superstitionis, & cap. 22. hæc. extant, homo fuit Pompilius Numa qui Romanos operosissimis superstitionibus oneravit.* Rationem adjungit, ut rupices & adhuc feros homines multitudine tot Numinum demerendorum attentos efficiendo, ad humanitatem temperaret. Quam sententiam iidem penè verbis imitatus est Lactantius suprâ. Sed quid sibi velint hæc operosissimæ super-

stitutiones & unde petita, declarat idem Tertullianus libro de Præscript. Si *Numa Pompilii superstitiones revolvamus, si Sacerdotalia officia, insignia & privilegia, si sacrificantia ministeria, & instrumenta, & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curiositates consideremus, nonne manifestè Diabolus morositatem illam Iudaica legis imitatus est.* Clemens Alexandrinus libro 1. Stromat. Numam iis quæ à Mole tradita sunt adiutum scribit. Unde autem id resciverit aut didicerit, non ab alio quàm à dæmone, si Tertulliano credimus. Qualis enim illa *Ægeria* Nympha exstitisse putatur, nisi famosa quædam Maga, vel potius dæmon succubus; nam cum illa consuescere dicebatur Numa, ut à Romanæ historiarum scriptoribus proditum, Ammian. libro 21. genium Numæ istum adsignat. Et certè vir nostro ævo linguarum peregrinarum scientissimus, libro de originibus Hetruriæ, dæmonem fuisse fatetur, qui feminea quidem specie appareret, sed bonum Genium fuisse contendit, quæ quidem aliàs Vestæ uxori Jani seu Noachi adhæsisset, sed illi magno alioqui viro, tum mota mens à

DE IDOLOLATRIA

Vestigal stultorum appellabatur, quoniam non nisi à stultis & curiosis hominibus consulerentur. Hæc Suidas. Unicum exemplum dabo. Extat Antonii Torquati Ferrariensis, Astrologi sua ætate clarissimi, prognosticon quod Mathiæ Regi Hungariæ, in cujus paterna historia lusimus aliquando, oblatum est, anno Christi millesimo quadringentesimo octuagesimo, quod cum aliquantò prolixius videatur, præcipuas illius sententias tantum adnotabo. Turci magna strage suorum in Christianos arma movebunt. Venetis primum multa inferent damna, post eorum amici facti, Belgradum in ditionem recipient, Rhodum superabunt, Pannoniam & Hungariam multis cladibus afficient. Tandem vim comminantes, regnum Hungarorum lacerantes, simulque imperium Romanum Germanumque diutissimis bellis tentantes, in eorum manus cadent: Annus erit Christi 1594. vel 1595. Sed prius Apuliam intrabunt, Siciliam, Galliarum Hispaniarumque littora classe sua, necnon Italiam molestabunt & affligent. Paulò post, Imperatorem Tercarum in prælio occidendum prædicit, additque a

Osmana namque domus in tredecimo vel quartodecimo capitibus corruct, nec illum excedet numerum, nec annos salutis 1596. transibit. Tunc enim horrendo concidet casu, tandem concludit hac clade eversum iri Imperium Turcicum & à Christianis occupandum. Sic refert Leunclavius in *Historiæ Musulmanæ* appendice, post Epistolas. Non est vel hujus loci, vel mei otii historias retexere, quibus multa quæ hîc exprimuntur, evenisse intelligamus, satis sit expendisse corollarium hujus prædictionis quàm varium sit, quàm falsum, quàm ridiculum, de Imperio Turcico funditus everso, ad annum Christi 1596. cum hoc anno 1608. tam florens & potens, magno quidem Christiani nominis malo, cernamus, quàm unquam antea extiterit, nec ulla parte, aut hiare, aut nutare, aut inclinare, tanti Imperii moles perspiciatur: nec in quartodecimo Imperatore Osmanida seriem Sultanorum & Principum suorum defecisse videamus, cùm Sultanus Muhamet Cham, tertius hujus nominis, sit decimus quintus Osmanidarum Principum, à primo illo Osmano Sultano,

DE IDOLOLATRIA

Magnò certè constitit Hungaris hæc prædictio, cui cùm stolidè inniterentur, motumque maximum sub Sultano Soleimanno in Hungaria excitassent, ab eo magna clade affecti, suæ credulitatis vesanæ, pœnas non minimas dederunt, quèmadmodum narrat Leunclavius histor. Musulmanæ lib. 18. Optandum esset profectò ut omnis illa augurandi ratio, in iis externis rebus & quidem remotioribus occupata esset, sed in domesticis versari nullo modo ferendum. Et sanè meritò Constantius Augustus Constantini M. filius, leverissimè in istos curiosos inquire voluit, etiam si in comitatu Augusti vel Cæsaris agerent, quos vult præsidio dignitatis exutos, cruciatus & tormenta non fugere, atque eculeo deditos, ungulisque sulcantibus latera, perferre pœnas proprio dignas facinore, nec injuria, nam ars ista divinatoria & similes, quæ hac lege commemorantur, *Ipsam pulsant majestatem.* Cod. de malef. & mathemat. lib. 7. Ammian. libro 19. ad finem, postrema hæc legis verba referens appositè scripsit, *Nec enim abnuimus salutem legitimi Principis, propugnatoris bonorum & defensoris, unde salus*

quaritur aliis, consociato studio muniri debere cunctorum: cuius redimenda causa, validum, ubi Majestas pulsata defenditur, à questionibus vel cruentis nullam Cornelia leges exemere fortunam. Sed exultare mortis casibus effrenatè non decet ne videantur licentiâ regi subjecti, non potestate. Tertullianus quàm verè Apologetici c. 35. Cui opus est perscrutari super Caesaris salute, nisi à quo aliquid adversus illam cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur & sustinetur. Non ea mente de charis consulitur quæ de dominis. Et quidem Paulus Sentent. libr. 5. c. 21. Vaticinatores qui se Deo plenas assimulant idcirco civitate expelli placuit, ne humana credulitate, publici mores ad spem alicujus rei corrumpere, vel certè ex eo populares animi turbarentur. Scitè Juvenalis Satyra 6.

Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit.

Et verò turbones isti, ac rerum novarum avidi, quibus nunquam Regna. & Imperia caruerunt, iis deliriis maximè delectantur, & ex iis rei gerendæ consilia cœpta, inita, nec homines istos planè vecordes, infelix aliorum exitus ab incepto deterruit, & malum istud rescindi

DE IDOLOLATRIA

quidem potest, extirpari funditus non potest. Post vindemiam parricidarum racematio superstes, ait Tertullianus Apologetic. c. 35. Habui aliquando Tabellas geneleos duplicis, de ortu & statu duorum maximorum Principum, & situ & positione astrorum, quarum una delineata & inchoata tantum, altera pollicebatur benignum Planetarum omnium aspectum, dempto uno Sole, quem aversum indicabat, has fortificæ manus clepserunt. Dolendum equidem illud est homines vel summo loco natos vel ingenio non obtuso iis nugis fidem adhibere, sed quos diabolus ita mente exoculavit, ut

-- *Quidquid*

Dixerit Astrologus credant à fronte relatum

Hammonis, quoniam Delphis oracula cessant

Et genus humanum damnat caligo futuri.
Ait Iuvenalis Satyra 6.

§. 6.

Idololatria & Magia consensus.

SYMEON Monasterii S. Mamantis Constantinopoli præfectus, cujus scripta incredibilem redolent pietatem, ante annos septingentos, & quod excurrit scripsit oratione 13. diabolum quinque velut disciplinis & scientiis homines à Deo sejugare & abducere, Ethnicismo, Judaismo, Hæresi, Vitæ Orthodoxæ, ac denique monasticæ professionis, vitiis contrariis & corruptellis; sed quo genere istorum noxiæ illæ & superstitiosæ artes Magicæ comprehendantur, non uno verbo dici potest, magna parte illas Ethnicismum referre, nec ab hæresi alienas esse certò affirmare ausim, sunt enim aliqua quæ manifestam sapiant hæresim, sed multò plura in illa parte disciplinæ, quæ illis Theurgia, recta sapientibus Goetia nuncupatur, quæ cum Idolomania, & hellenismo veteri consentiant. Jam propius ad rem ex universalioribus principiis ha-

DE IDOLOLATRIA

Genus explicatis accedamus, atque Idololatriæ & Magiæ istam perpetuam consensionem & societatem inquiramus, ac non modò ante Salvatoris adventum, verum etiam nostris atque adeò postremis sæculis. Theophilus Alexandrin. Epistola 2. Paschali ad totius Ægypti Episcopos, graviter, ut solet, invehitur in Origenem, qui inter cetera opinionum portenta quæ confingebat, magicis quoque artibus patrocinium tribueret, quandoquidem affirmaret sibi non videri artem Magicam esse alicujus rei subsistentis vocabulum, sed & si sit, non esse operis mali, nec propterea contemni posse: At dum id facit Origenes fautorem se esse demonstrat Elymæ Magi, qui Apostolis repugnavit, & Jannæ atque Mambriæ, qui Moysi Magicis artibus restiterunt. Sed nullas Origenis patrocinium habebit vires, quia Christus Magorum præstigias suo delevit adventu, & quidem inter Christianos verè fideles. Tertullianus libro de Idololatria. *Post Evangelium nusquam invenias, aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut Incantatores, aut conjectores, aut Magos nisi planè punitos. Respondeat nova impietatis*

tatis adfertor, inquit Theophilus, imo aperte audiat: Si non est malum ars Magica, non erit malum & Idololatria, qua artis Magica viribus innititur: Quod si malum est Idololatria, malum erit & ars Magica, ex qua subsistit Idololatria. Cum autem Idololatria Christi majestate deleta sit, indicat & parentem suam artem Magicam secum pariter dissolutam. Et Tertullianus eodem pacto libro de Anima, Magiam appellat secundam Idololatriam Sed ut res clarius appareat, Idololatriæ & superstitionis veteris originem ab ipso fonte arcessamus: Apud Græcos præsertim & Rom. Varro Roman. doctissimus libro 1. rerum divinarum, ait se de rebus humanis prius scripsisse, postea de divinis, quia divinæ istæ ab hominibus institutæ sunt. Athenagoras, Apologia pro Christianis, tradit Orpheum primum omnium nomina Deorum Gentilium invenisse, natiuitates & facta exposuisse, & Theologiam istam, Ethnicorum judicio, sincerius attigisse: quod & confirmat B. Justinus martyr oratione exhortatoria ad Gentes. Quanquam Herodotus scribat lib. 2. Homerum & Hesiodum primos omnium nomina

DE IDOLOLATRIA

Diis dedisse, eisque dignitates & artes assignasse, formasque illorum demonstrasse: verum Athenagoras, Homerum atque Hesiodum, illud mutuatos esse ab Orpheo defendit. Orpheum vero Magum fuisse plurimi authores memorant, uni stabimus Plinio libro 30. cap. 1. & cuius locum adduximus superiori capite. Numam Regem illius priscæ Romanorum superstitionis artificem præcipuum fuisse quamplurimi testantur. Lactantius libro 1. Divinar. Institut. cap. 22. *Numa veritatum apud Romanos auctor & constitutor Sabinus ille Rex fuit. Paulo post: Institutor ineptarum religionum vocatur.* Ex Tertulliano id delumpsisse videtur Lactantius, apud quem Apologetici cap. 25. legitur istud, *A Numa concepta est curiositas superstitionis, & cap. 22. hæc. extant, homo fuit Pompilius Numa qui Romanos operosissimis superstitionibus oneravit.* Rationem adjungit, *ut rupices & adhuc feros harvines multitudine tot Numinum demerendorum attortitas efficiendo, ad humanitatem temperaret.* Quam sententiam iidem penè verbis imitatus est Lactantius suprâ. Sed quid sibi velint hæc operosissimæ superstitionis

stitutiones & unde petita, declarat idem Tertullianus libro de Præscript. Si *Numa Pompilii superstitiones revolvamus, si Sacerdotalia officia, insignia & privilegia, si sacrificantia ministeria, & instrumenta, & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curiositates consideremus, nonne manifestè Diabolus morositatem illam Indæica legis imitatus est.* Clemens Alexandrinus libro 1. Stromat. Numam iisquæ à Mose tradita sunt adjutum scribit. Unde autem id resciverit aut didicerit, non ab alio quàm à dæmone, si Tertulliano credimus. Qualis enim illa *Ægeria Nympha* extitisse putatur, nisi famosa quædam *Maga*, vel potius dæmon succubus: nam cum illa consuescere dicebatur *Numa*, ut à Romanæ historiæ scriptoribus proditum, *Ammian.* libro 21. genium *Numæ* istum adsignat. Et certè vir nostro ævo linguarum peregrinarum scientissimus, libro de originibus *Hetruriæ*, dæmonem fuisse fatetur, qui feminea quidem specie appareret, sed bonum Genium fuisse contendit, quæ quidem aliàs *Vestæ* uxori *Jani* seu *Noachi* adhæsisset, sed illi magno alioqui viro, tum mota mens à

DE IDOLOLATRIA

venenata potione, de quo alio loco dicemus. Quæ hæcenus à nobis de Numæ commemorata sunt, qualis ille fuerit, facile indicant, scilicet Magica disciplina instructum, quod vel apertè latis convinci potest ex Arnobii adversus Gentes libro 5. initio, ubi ridiculus habetur Jovis Archidæmonis & Numæ dialogismus, cùm illum Numa ad terras sacrorum vi elexisset. Sed ut clariora ejus rei demus testimonia, Varronem audiamus libro de Cultu Deorum apud Beatum Augustinum libro 7. Civit. Dei cap. 33. *Genus divinationis quod appellatur Hydromantia à Persis allatum est, quo & ipse Numa & postea Pythagoras Philosophus usus est, ubi adhibito sanguine etiam inferi suscitantur, & vixio martia Gracè vocatur.* Ecquid apertius dici potuit ut Numam Magum teneamus, præter ea quæ à nobis superiori capite adnotata sunt ex Plinio; & descripsit ipse ex eodem Varrone, libro nunc citato, apud Beatum Augustin. de libris Numæ repertis, & auctoritate Senatus combustis, quam rem venustè exagitat Lactantius loco superius allato. Quod autem Plinius, loco citato, ut id obiter mo-

neam,

neam, libros istos Numæ appellat scripta Philosophiæ Pythagoricæ, non est quod quis existimare debeat Numam vel Pythagoræ discipulum aut sectatorem fuisse, cum Pythagoras sub Servio Tullio, centum circiter annis post Numam vixerit, teste Livio libro 1. sed quod Numa in eodem Magiæ & occultæ Philosophiæ genere atque Pythagoras veratus sit: ac de Pythagora postea videbimus. Ex iis itaque satis apparet Magiam Idololatriæ parentem & alumnam esse: quanquam B. Hieronymus præfatione in Epistolam ad Ephesios, velit potius artium magicarum præstigias sequi Idololatriam. Nollem tamen quemquam putare, me censere omnem omnino veteris Idololatriæ superstitionem, nonnisi Magica scientia constare vel exerceri, cum ista ars pestifera satis vetita esset, ac uno nomine, non omnem Idololatriam cum arte Magica conjunctam esse dico, sed Magiam semper idololatriam habere comitem contendo. Certè B. Basilii Epistola ad Amphilocho, 3. Can. 80. id satis indicat. Et quanquam omnes Sacerdotes ac Sacrorum præfectos huic initiatos fuisse nullo modo

DE IDOLOLATRIA

verissimile sit, attamen plurima extitere apud Ethnicos Sacra, quæ arctissimam haberent cum Magia conjunctionem, & ne in iis excutiendis longior sim, Sacra Cereris Eleusinæ aliquid quod Magiam redoleret habuisse videntur. Nam quid sibi volunt hæc Varronis verba apud Macrobiū libro 1. Saturnal. cap. 16. *Mundus cum patet Deorum tristitiam atque inferum quasi janua patet.* Mundum vocat arcana illa mysteria Cereris Eleusinæ, de quibus Arnobius libro 1. Clementis Alexandrin. Exhortat. ad Gent. Apulejus Apologiæ prima parte. Serapidis & Iſidis addo Sacra, in quibus quid Magicum cerneretur edocet iis ritè initiatus Apulejus, Milleſiarum libro ij. his verbis narrans quæ sibi in illa initiatione visa sunt. *Igitur audi, sed crede quæ vera sunt. Accessi confinium mortis & calcato Proserpina limine; per omnia vêtus elementa, remeavi nocte mediâ, vidi Solem candido coruscantem lumine, Deos inferos & Deos superos accessi coram & adoravi de proximo.* Ac ipse Apulejus Magus, fuit Sacerdos provinciæ, inquit beatus Augustinus Epistola 5. ad Marcellinum. Euseb. Præparat. Evang. libro 4. cap. 1.

scribit Sacerdotes Ethnicos nonnullos supplicio affectos, utpote maleficos & Magos. Item Nicetas Thesauri Orthodox. libro 5. cap. 20. Sacerdotem Herculis Tyrii incantationum reum fuisse declarat. Addo & Libanium iussu Placidiae interfectum, quia Ethnicus & Præstigiator, nec dubito quin Magicorum sacrorum mystes; De eo nonnihil diximus antea ex Photio Bibliothec. c. 80. in Olympiodoro. Jungo etiam huic Beatum Cyprianum Martyrem Asiaticum, qui à pueritia summo studio Idola colens, facile ad maximam rerum magicarum peritiam pervenit, ut descripsit Eudoxia Augusta, metaphrasi metrica, cuius meminit Photius Bibliothec. cap. 134. in Eudoxia. Et Psellus libro de Dæmonibus, scribit Græcis Magiam visam esse facultatem quandam potestatis plurimæ compotem, atque adeò extremam esse Sacerdotii portionem. Græcos hîc non Græciæ accolæ, non ea lingua utentes populos tantùm accipe, sed Ethnicos & infideles. Nam in novo Testamento Marci 7. Chananæa vocatur *ἡ ἄνθρωπος*, id est Græca, non gente, cum esset Syrophœnissa, sed quia infidelis &

DE IDOLOLATRIA

Gentilis. Quæ vox eo sensu & in Actis Apostolorum, & in Apostolicis Epistolis reperitur, unde Patres & Concilia passim *ἑθνικὸς* Græcos seu infideles vocant. Quam re graviter lapsus est Alciatus vir alioquin summus, & quem Antonius Augustinus ut præceptorem nimis aperta nostri Budæi sugillatione, mirificè extollit, ait tamen ille Parergon libro 5. cap. 2. Paganos cœpisse nominari *ἑθνικὸς* seu Græcos, sub Julliano Apostata Imper. cum is edicto prohibuisset ne Christiani Græcorum studiis sese dederent, sed auditum antea nomen Græci pro Ethnico & Pagano, lat indicavimus. Ostendit igitur Plessus Ethnicos æstimasse Magiam summum esse apicem Sacerdotii, seu Sacrorum & sacrificandi disciplinæ, ita ut illorum sententia nullus esset peritissimus ac instructissimus Sacerdos in illa veteri superstitione qui Magiam non delibasset modo, sed abundè hauisset. Lubens quidem ad ea nefanda sacrorum genera referrem, quod prodit Beatus Athanasius libro de humanitate Verbi. Scholas Magicas & artis Magicæ professores extitisse ante Chri-

Christi adventum, nam palam publice-
que id fieri in omnibus sacris & sacrifici-
orum ritibus impunè non fuisset.
Quamquam alioquin Tertullianus libro
de Idololatria dixerit Magiam concessam
usque ad tempora Christi. Post-
quam de Magis Christi adoratoribus
Astrologiæ peritis disleruit, subjungit:
*Sic & alia species Magia, qua miraculis ope-
ratur & jam adversus Moisen amulata pa-
tientia Dei traxit ad Evangelium usque.*
Beatus Hieronymus Tertullianum imi-
tatus in cap. 5. Epistolæ ad Galatas, Ma-
giam vetitam esse novo Testamento di-
xit. Verum illud est Tertullianum indis-
care Astrologiam, quæ Magiæ species
est, ante Christum damnatam non fuisse,
& licuisse nativitatem alicujus de
cælo interpretari: At Magiam illam
quæ veneficiis, Dæmonum evocationi-
bus & ceteris præstiis constat, ante Chri-
stum laudatam & usu receptam apud
Gentes melioribus institutis & legibus
temperatas, non est, quod quis sibi per-
suadeat. Quemadmodum nemo sanæ
mentis crediderit, idcirco Magiam in
veteri Testamento concessam videri,
quia Beato Hieronymo loco citato, no-

DE IDOLOLATRIA

vo Testamento vetita dicatur: At quàm
sæpius illud, seu apud *Molen* seu alios
Prophetas occurrit de *Magis*, *Ariolis*,
maleficis & similibus perdendis. De-
nique ut locum hunc de consensu *Ma-*
giæ & *Idololatriæ* ante Christi ortum
concludam, Tertullianus libro 3. ad-
versus Marcionem, Magos *Samarita-*
rum nomine ab *Esaia* titulos scribit,
quod cum Samaritis *Idololatriam* se-
ctati sint: ac nescio an rectius dicam
etiam Samaritanos *Magiæ* non minus
quàm *Idololatriæ* addictos, quæ res ab
aliis tractata. *Beatus Basilus* Epistola
ad *Amphiloch.* 1. cap. 7. *Idololattras*
veneficis adjungit, *Balsamo* in hunc lo-
cum, *Idololattras* hîc præstigiatores, qui
suis incantationibus mira efficiant in-
terpretatur. *Photius Bibliothecæ* cap.
230. in *Beato Eulogio Alexandrino*,
narrat *Dosithenos* à *Dositheo* Samari-
tano, gentilitio forsan errore, edoctos,
asseverasse, *Idola* seu simulachra *Dæ-*
monas esse, nec aliud *Dæmonum* ge-
nus querendum. Post Christum, etiam
quos in errorem ex fidelibus induxit
totius malitiæ artifex, unà cum pravis
dogmatibus eos *Idololatriam* simul

cum Magia docuit. Ophitæ Hæretici, qui se Christianos jactabant, non modo serpentem adorabant, verum etiam magicas adhibebant præstigias, ut docet Beatus Epiphanius hæres. 37. & Nicetas Thesauri libro 4. Philastrius Brixienſis libro de hæresibus, Ophitas ante Christum hæreticos fuisse scribit minus verè, nam Beatus Epiphanius Ophitas veluti Nicolaitarum & Gnosticorum sobolem, serpentem pro Christo coluisse disertè testatur. Nimirum hæc aperta diaboli fraus, ut qui, Scriptura teste, toties serpens & draco vocetur, ac Serpentis delectetur specie. De qua re Lactantius libro 2. cap. 16. divinar. instit. B. Epiphanius hæres. 42. ac Nicetas Thesauri libr. 4. cap. 14. tradunt Marcionitas æneum serpentem adorare solitos. Quàm lepidè nec minus graviter Julius Firmicus libro de erroribus profan. religion. cap. 27. dum excutit arcana totius Ethnicæ superstitionis, proterens illam quorundam sacrorum formulam, *σαυρος δράκοντος καὶ σαυρον δράκων πατὴρ*, Crux serpentis, & serpens crucis calcator. Sic enim senarium illum in Firmico depravatam restituit Georgius Frogerus

DE IDOLOLATRIA

Theologus è nostris valdè eruditus & benevolens meus. *Fugite*, ait Firmicus, *ô miseri homines, fugite, & contagionem istam quantacumque potestis celeritate deserite, Draco est qui colitur. Latere non potest, proprietatem nominis sui ipse confessus est. Confessum reum pœna consequitur.* Multa idem variis locis in illum Serpentem congerit. Elegans mystica interpretatio illa de Serpente apud Clementem Alexandrinum, in exhortatione ad Gentes, dum ait, Mœnades & flore Liberi faucias, bacchantes ululare, Evam, Evam illam, per quam error est consecutus, & signum Bacchicorum Orgiorum esse serpentem mysteriis initiatum. Addit insuper nomen *Heva* aspiratum, Hebræo significato, denotare serpentem feminam. Sic apud suos seipsum prodebat serpens omnium animantium calidissimus. Sed tandem Ophitas illos & serpentinos relinquamus. Beatus Epiphanius hæresi 27. & Nicetas Thesauri lib. 4. narrat Carpocratianos hæreticos non tantum veteris Idololatriæ non pauca retinuisse deliria, verum etiam & Magiam sectatos fuisse, & quidem summo studio, quoniam apud se scholas magicas ha-

haberent, in quibus nefandæ illæ artes
 discerentur. Præterea Nicetas Thesauri
 libr. 4. hæresi 42. commemorat Hæreti-
 cos nonnullos, quos Ethnophrones,
 hoc est Gentilium rituum & superstitio-
 num imitatores appellat, qui unâ cum
 Ethnica Idololatria, vaticinia & divina-
 tiones, præstigias & incantationes adhi-
 bebant. Non hîc quæro in genere, an
 hæresis perbellè cum Idololatria & Ma-
 gia conveniat, nemini enim, cui cor mo-
 destè situm sit, dubium esse potest, has
 tres pestes uno partu, Orco parente, na-
 tas, atque illud nostro ævo toties repeti-
 tum, hæreseon duces ac principes, vel
 non obscurè vel tacitè, cum suo Vejove
 consilia captasse. Pergo & inter fideles
 ostendo quæ veteris Idololatriæ reliqua
 erant deliramenta, ad magiam aliquan-
 tùm spectasse. Apertè Concilium Eli-
 beritanum C. 6. asserit, Magiam, quæ
 etiam maleficio utatur, non esse sine
 Idololatria. Concilii Nannetensis extat
 caput 8. apud Ivonem part. ij. c. 38. *Sum-
 mo studio decertare debent Episcopi & eo-
 rum ministri, ut arbores Demonibus con-
 secrata, quas vulgus colit, & in tanta vene-
 ratione habet, ut nec ramum vel surculum*

DE IDOLOLATRIA

inde audeat amputare, radicituse excidantur atque comburantur: Lapidés quoque quos in ruinosís locis & sylvestribus, démonum ludificationibus decepti, venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiuntur, atque in tali loco projiciantur, ubi nunquam à cultoribus suis venerari, (alias inveniri) possint. Aperta equidem hæc erat Idololatria, sed quid ad artes magicas? Oblervo, Ethnicæ superstitionis reliquias ejusmodi, magnam partem vel ad morborum remedia, dæmonis quidam operà, vel ad captanda auspicia, aut ad divinationes spectasse. De medicina ægrotis faciendâ hoc Canone agitur, sed quæ à diabolo expectetur. Sic enim in sequentibus: Omnibusque interdicitur ut nullus votum faciat, aut candelam vel aliquod munus pro salute sua rogaturus alibi deferat, nisi ad Ecclesiam Domino Deo suo. Eò spectat & cap. 6. Concilii Agathensis, ut citat Ivo, eadem parte cap. 57. nam inter Canones illius Concilii non censetur. Perscrutandum est si aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides quosdam, quasi ad altaria faciat, aut ubi candelam, seu quodlibet munus deferat, velut ibi quoddam Numen sit, quod bonum aut malum possit

possit inferre. Ad morborum curationem, obscura & verè malefica arte, illud quoq; pertinet apud Martinum Bracaraensem in Collectione Synod. Græcar. cap. 74. *Non liceat in herbarum collectionibus, quæ medicinales sunt, aliquas observationes aut incantationes attendere, nisi tantum cum Symbolo divino & oratione Dominica, ut tantum Deus Creator omnium & Dominus honoretur.* Ejusdem generis & illud in Pœnitentiali Bedæ c. ij. *Mulier si filium suum ponit super lectum, aut in fornacem, pro sanitate februm, annum unum pœniteat.* Citant Burchard. lib. 10. c. 14. & lib. 19. & Ivo parte ij. c. 41. Est & illud ejusdem generis ex Concil. Arelatensi c. 5. *Quicumque divinos, præcantatores, phylacteria etiam diabolica, vel herbas, vel succinos, aliàs succos, suis vel sibi impendere tentaverint.* Ita citant Burchard. lib. 10. c. 33. Ivo parte ij. c. 58. Locus hic mutilus citatur apud Bedam in Pœnitentiali c. ij. ac Cariagios & divinos præcantatores omisit, Antonius Augustinus, vir singulari eruditione clarissimus, ex veteri libro lacunam supplevit, & Cariagios, in cap. 14. Concil. Narbonensis non editi, etiam memorari docet, quibus jungun-

DE IDOLOLATRIA

tur *Sorticularii*. Ab Hispanico idiomate *Cariagi*, vocem deducit, & quidem apud nos Gallos *Cariage* vox est quasi ludibrii & contemptus, fortè à pestilenti illo hominum genere, quod satis despiciatui haberi non potest. Non tantum fideles nonnulli à diabolo decepti, iis ad sanitatem remediis non legitimis utebantur, verum etiam herbis & similibus rebus non sine tacito ipsius dæmonis auxilio & cultu in alicujus perniciem abutebantur. Ex Concilio Rhotomagenfi cap. 4. *Perscrutandum est si aliquis subulcus, vel bubulcus, sive venator, vel ceteri hujusmodi, dicat diabolica carmina super panem, aut super herbas, aut super quadam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abscondat, aut in bivio, aut in trivio projiciat, ut sua animalia liberet à peste & clade, & alterius perdat, quæ omnia Idololatriam esse nulli fidelium dubium est, & ideo summopere sunt exterminanda.* Non aliter maleficium maleficio solvere Ethnicam superstitionem sapere dixit Concil. Ancyran. c. 24. Græcis, 23. Latinis, ita concepta lectio ex versione Dionysii exigui. *Qui divinationes expetunt & morem Gentilium subsequuntur aut in domos suas bu-*
jusces

*juscemodi homines introducunt, exquirent
di aliquid, arte malefica, aut expiandi causa,
sub regula quinquennii jaceant, secundum
gradus pœnitentia definitos.* Expiatio illa
quam memorat, Gentiani versione, dis-
citur medicamentorum inventio seu lustratio: Et Balsamo ad hunc Canonem,
significari ait morborum, arte magica,
propulsionem ab iis qui se ob malefici-
cium vexari prædicabant. Profertur &
idem Canon à B. Basilio, Epistola ad
Amphiloch. 3. & est c. 83. Variè citatur
Canon hic à Burchardo libro 10. cap. 5.
Ivone part. ij. cap. 2. Rabano, c. 23. Pœ-
nitent. Martino Braccarensi, collectio-
nis. cap. 17. Additione 2. capitul. cap. 18.
Subjungo & Christianos ac perditos
homines, diis Gentium seu dæmonibus
sacrificasse, fortèan sive Magica institus-
tione, seu ex ritu Ethnico. Ita capitul.
libro 7. cap. 315. memoratur Presbyter
Diis mactans seu sacrificans, & Idolo-
thytiis, seu imolatitiis carnibus vescens.
Eodem pacto Juris Græco-Rom. libro
quinto, damnantur Sacerdotes, qui
ritu Gentili columbas immolabant ad
sepulchra mortuorum. Beda in Pœni-
tentiali, cap. 7. persimile aliquid prodit.

DE IDOLOLATRIA

& quod ad Magiam referri videtur. *De his qui demonibus immolant, Theodori Episcopi constitutiones habemus, in quibus scriptum est. Qui immolant demoniis, in minimis anno uno pœniteant, qui verò in magnis, decem annos pœniteant.* Referunt id Burchardus lib. 10. c. 23. Ivo part. ij. c. 39. Non est quod imorer in aliis duobus exponendis, quæ ad captanda auspicia vel divinationes pertinebant, nam hæc ab aliis abundè tractata sunt. Attamen illud de divinatione tantum subjiciam quod scribitur in Canon. 60. Concil. in Trullo & Balsamone in hunc locum, quoddam in Oriente extitisse, qui se à dæmone obsessos simularent, & nihilominus hac simulatione dæmones illis familiares fieri, illosque uti hac arte, ut vaticinari videantur more Gentilium, & ex eo quæstum facere, vel famam quærere. Universim atque illud urgeo, has omnes vanas superstitiones, cum Magicis rebus semper copulatas, & Idololatriæ nomine damnatas. Ita enim Capitul. lib. c. 64. eos qui arboribus, lapidibus, fontibus, luminaria vel alias observationes faciunt, Magis & maleficis conjungit Capitul. libr. 6. c. 210. *Placuit ut fideles caveant vi-*

tiā quæ ex ritu Gentilium remanserunt, id est Magi, Arioli, Sortilegi, Venefici, Divini, Incantatores, Somnatores, Cōjectores, quos divina lex irretractabiliter puniri jubet. In jure Græco-Romano, lib. 5. in Responsis Nicetæ Archiepiscopi Thessalonicensis, ubi agitur de Incantatoribus, Veneficis, Circulatoribus, variis pœnis, pro cujusque statu, Ecclesiasticis coercendis respondetur, has esse Paganicas consuetudines, nec in Republica Christiana, & minus in Ecclesia Catholica ferendas. Impuratissimus ille Cornelius, Magicæ scholæ princeps lib. 1. de vanitate scientiarum c. 48. hæc omnia Idololatriæ fraudes vocat. Sed ut breviter & dilucidè tota hæc disputatio de Idololatria, quæ deprehenditur in Magia, concludatur, explicandum nobis est quot & quibus modis magi & malefici, ac uno nomine qui iis artibus utuntur, latrām & summum diabolo, non secus ac Deo, cultum exhibeant. Illos varios modos recenset Eimericus, qui ante annos centum vixit, in Directorio Inquisitorum 3. part. q. 43. Sic autem scribit: *Quidam demones invocantes manifestè exhibent honorem latrā demonibus invocatis, utpote ei*

DE IDOLATRIA

sacrificando, adorando, orationes execrabiles effundendo, se demonibus devovendo, obedientiam promittendo, aliquid se facturos pro demonibus asserendo, per talem demonem jurando, per nomen alicujus superioris demonis, istum quem invocant, adjuvando, laudes demonum vel cantus in eorum reverentiam promendo, genua flectendo, prostrationes faciendo, castitatem pro demonis reverentia vel monito observando: jejunando, vel carnem suam alias macerando, vestibus nigris, vel albis, pro demonis reverentia, & artis monito induendo: per characteres & signa & ignota nomina obsecrando, luminaria accendendo, thurificando, de ambra, ligno aloes, & similibus aromaticis subfumigando, aves vel animalia alia immolando: sanguinem proprium ex se emittere procurando: sal in ignem mittendo, holocaustum de quo vis faciendo. Omnia enim predicta, & quam plurima alia nefaria in predictis inveniuntur à demonibus consultata & concupita: in quibus omnibus & quolibet predictorum honor latría, si predicta bene considerentur, demonibus exhibetur. Si enim bene antiqua & nova legis sacrificia Deo exhibita cõtemplentur, illico invenietur, quod supra dicta non demonibus, sed Deo sunt solum

lummodo tanquam vera sacrificia exhibenda. Observandum interim hæc non collectim sed scorsim & per partes exhibita cultum latriæ indicare, quibuscum mens ipsa consentiat. Locum hunc de Magiæ & Idololatriæ locietate, &, ut veriùs dicam, germanitate, absolvam lepida & venusta historia, quam refert Paulus Venetus Peregrinationum suarum lib. 1. cap. ultimo, & libro 2. cap. 2. editionis Venetæ, nam Basileensis aliter distributa. Magni illius Tartarorum Imperatoris Sacerdotes, & Idololatræ, & Magi, cùm Princeps mensæ accumbit, curant, arte sua magica, ut ex altera mensa crateres & scyphi aurei, mero pleni, nemine ministrorum juvante, nequidem contingente, per aërem translati ad ipsum perveniant Imperatorem, ac postquam biberit, mox scyphi illi redeant suapte vi, vel potius dæmonum, ad priorem mentam, quæ in medio aulæ posita est. Cùm autem in Christianam religionem aliquantum propensus esset Princeps ille, qui tùm appellabatur Cham Cublai, aut Cobila, ut Haitonus Armenus in historia vocat, & rogaretur à Nicolao & Mattheo Paulis Venetis,

quos

DE IDOLOLATRIA

quos ad summum Pontificem postea legationis ergò misit, cur Christi fidem non amplecteretur, respondit, Sacerdotes suos mira & stupenda efficere, ut constabat in illa scyphorum transvectione, deinde Idola illorum loqui & responsa per se dare, ac res futuras prædicere, quod si ab Apostolico viri pietate & doctrina insignes ad eum mitterentur, qui suos docerent, hæc non nisi dæmonum & spirituum malignorum arte fieri, atq; maleficia & prodigia ista coercerent, virtutemq; illam maleficam cohiberent, tunc curaturum se pollicebatur, ut & ipse & Summates Imperii sui, ac denique reliqui fidem Christi & Baptismum susciperent.

§. 7.

Sacrificium Magicum, quale, quoduplex.

NUnquam ego illorum probavi sententiam, neq; probare possum, qui diaboli impietatem valde minuunt, cum negant vel dæmonem sibi arrogare inter suos divinitatis titulum, neque velle homines tam magnificè de se sentire, ac si divinum aliquod Numen sit, quemq; ita cum Deo componunt, ut si litteratus ali-

aliquis servus, dum dominum prospicit, magis de nervo, robore, aut de loco, ubi vivos homines mortui incurvant boves, quam de ambiendo herili Imperio cogitet. Verissimè Regius Prophetæ Psal. 73. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Eusebius Præparat. Evangel. lib. 4. cap. 2. apertissimè testatur dæmones artes maleficas & multa obscena excogitasse eo fine, ut iis illecti homines, horum spirituum Principem & Archidæmonem, tanquam supremum Deum, putarent. Quod ut clarius explicem, in summo illo totius divini cultus capite, quod sacrificio nititur, id ipsum disquiramus. Beatus Augustinus libro 10. Civitat. Dei cap. 7. hoc discriminis adsignat inter bonos Angelos & malos, quod Eudæmones illi, & probi Angeli. *Quoniam, nos mortales & miseros, ut immortales beatique simus, misericorditer diligunt, nolunt nos sibi sacrificare, sed ei cuius & ipsi nobiscum sacrificium se esse noverunt.* Præclara ejusdem Beati Augustini interrogatio cap. 16. ejusdem libri. *Verum eis credendum qui se religionis ritibus coli volunt, sibi sacra & sacrificia flagitantes à mortali-*

DE IDOLOLATRIA

bus exhiberi, an eis qui hunc omnem cultum uni Deo creatori omnium deberi dicunt, eique reddendum vera pietate precipiunt, cuius & ipsi contemplatione beati sunt, & nos futuros esse promittunt. Paulò post. Respondeant, ait, an sacrificandum sit Diis vel Angelis, qui sibi sacrificari jubent, an illi uni, cui jubent hi, qui & sibi, & istis prohibent. At verò cap. 19. ejusdem libri postquam docuit non alteri visibile sacrificium offerendum esse quam illi, cujus in cordibus nostris invisibile sacrificium nos & ipsi esse debemus. Post aliquantum adjungit: Sed nec ob aliud fallaces illi daemones superbè sibi hoc sacrificandi munus exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt. Non enim revera, ut ait Porphyrius & nonnulli putant, cadaverinis nidoribus, sed divinis honoribus gaudent. Qui ergo divinitatem sibi arrogant Spiritus non cuiuslibet corporis fumo, sed supplicantis animo delectantur, cui decepto subiectoque dominantur, intercludentes iter ad Deum verum, ne sit homo illius sacrificium, dum sacrificatur cui praequam prater illum. Sed singula seorsim expendamus, ac primò: Beatus Augustinus duplex hîc nobis designat sacrificium, unum visibile, exter-

num,

num, & veluti corporeum: alterum spirituale & mysticum. Prioris generis sunt illa in veteri lege præscripta, de nostro Liturgico & externo, non est hîc dicendi locus. Posterioris exemplum ut qui se Deo consecret & devoteat. Alludit eò Apostolus Rom. 12. Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum; *λογισμένην*. Dæmones utroq; sacrificii genere niminum delectari, tum ex profanis primum, tum sacris scriptoribus, videamus. In prima illa testium acie, Magiæ sive professores, sive sectatores collocare æquum est, quandoquidem magistrorum voluntas illis probè cognita erat. Quanquam insigniores Magos, qui ante Christum vixerunt, appositè commemorare possem, tamen cum illorum facile principes jam attigerim suprâ, & in immensum alioquin excurreret dissertatio, ab iis abstinebo, licet tamen unius Pythagoræ testimonium plurimum faciat ad institutam de Magico sacrificio disputationem. Ipsum autem Pythagoram Magum fuisse disertè ostendit Jamblicus in

DE IDOLOLATRIA

illius vita, præsertim capitibus 13. 19. 28. & id firmat Tertullianus lib. de Anima. Ammian. lib. 21. & hoc jam ab aliis tractatum. Præstat verò illos enumerare, qui post Christi adventum vixerunt. Ab Jamblico Prophyrii discipulo ducendum exordium, quem magum fuisse, non tantum Photius Bibliothecæ c. 94. in Jamblico, verum etiam Eunapius Ethnicus notat tum in Jamblico, cum in Ædesio. In illius vita narrat ipsum Jamblicum inter fundendum preces, magicas credo, à suis vilum ab humo plusquam cubitos decem sublimem raptum, & sublatum corpus, & vestimentum in aureolum colorem mutata, mox finitis precibus in pristinam speciem corpus rediisse, ac tum demum in terram descendisse. Subdit aliud, cum Jamblicus à Sacrificio magico, quod in suburbiorum uno privatum cum discipulis suis peregerat, in urbem rediret, instar Sibyllæ. Virgil. 6, Æncid.

*Non vultus non color unus,
Non compta mansere coma, sed pectus
anhelum,
Et rabie fera corda tument, majorq; videri*

Nec

*Nec mortale sonans, afflata est numine
quando*

Iam propius Dei. - - -

Ita Dæmone Jamblicum agitante, animo alienato, & voce velut intercisa, atque oculis aliquando in terram defixis atque immotis, aliam viam à priori, qua in urbem reverterentur, ineundam esse suos admonuit, quia illa altera prior, illo cadavere, polluta esset, quod verum esse nonnulli è suis qui istam capessere contra præceptoris monitum voluerunt, deprehenderunt, & si nihil eorum apparuisset antea. Porro Jamblico peculiarem fuisse instinctum illum afflatumque dæmoniacum, divinum appellat Eunapius, ille ipse testatur in *Ædesio*. Omitto & illud quod aliis animadversum, de excitatis ex uno & altero fonte duobus illis dæmonibus, qui homines hominibus conciliare solent, idque pauculis admurmuratis verbulis magicis, & quod ad rem maximè, utrisque Jamblicum arctissimè velut patrem naturalem amplexantibus. Sed in *Ædesio*, ad finem, cùm *Ægyptius* quidam magus Apollinem dæmonem evocasset, atque comparuisset ipse, mirantibus &

DE IDOLOLATRIA

attonitis iis qui aderant, Desinite, inquit Jamblicus, mirari, est enim gladiatoris qui singulari certamine interit spectrum. Ad id certe spectat, ut illud obiter dicam, quod nos suprâ §. 4. monuimus ex Tertulliano libr. de Anima: dæmones nonnunquam in specie alicujus gladiatoris apparere. Jamblicus ex narratione Porphyrii illos testatur, non modo Deos sublimes, sed etiam mortuos simulare. Maximus Tirius dissertatione 27. narrat dæmonem Achillis forma apparere, juvenem flava insignem coma, aureis armis, tripudiumque militare saltantem & cantantem ad arma, visum & auditum. Quin & ipse Maximus testatur se etiam vigilantem vidisse & Æsculapium & Herculem, seu dæmones Æsculapii & Herculis figura & specie. Sed ego de semita in viato: Jamblicus omnium accuratissimè apud Ethnicos de dæmonum natura, distinctione, facultatibus, actionibus, cultu, & sacrificiis illis exhibendis disseruit, libro de Mysteriis Ægyptiorum. Quamvis unum summum Deum agnoscat, tamen reliquos minores Deos, & penè innumeros in varias classes distribuit, in Deos à

Summo proximos, Archangelos, Angelos, Dæmones, hæroes, animas. Attamen Stobæus Eclogarum Physicarum libro 1. citans Jamblicum, quatuor tantum genera nominat. Maximus Tiriuss ait, dissertatione 26. de Deo Socratis, tot esse dæmonum genera, quot sunt hominum animæ, sic enim interpretor illud *φύσεις ἀνθρώπων* Maximi, cum dissertatione sequente 27. dicat dæmonem nihil aliud esse quam animam corpore solutam, quanquam, illa superiori oratione, distinctos dæmones & hominibus adsignatos scribat, pro cuiusq; ingenio, conditione & statu. Jamblicus generali distributione Deos in immateriales & materiales partitur, & discretis sacrificiis colendos esse tradit, quod antequam explicemus, quid de sacrificandi necessitate & sacrificiorum auctore scripserit, audiamus. Principalem cultum, qui sacrificio præsertim nititur, substantiis separatis exhibendum esse vult, atque adeò Diis sacrificandum esse necessario sic demonstrat: Nihil hominibus prius aut antiquius esse debere, quam ut bellè cum diis ipsis conveniant, at vis omnis & energia Sacrificii consistit in quadam

DE IDOLOLATRIA

Deorum ad homines communione, ita ut sacrificiis ipsis sublati, jam nulla sit illa communio Deorum cum hominibus. Subjungit, Sacerdotem inter sacrificandum operari sæpe multa, quibus aliquid simile propriumque divinis efficiat, quaquidem cognatione aliquid divinitus attrahat. *Sacerdotis* nomine, hinc Magum intellige. Apulejo siquidem Persarum lingua *Magus* est, qui nostra, id est Latina *Sacerdos*, qui ritè norit sciat atque calleat leges ceremoniarum, fas sacrorum, jus religionum. Hæc ille in Apologia, qui Platoni in Alcibiade I. Magiam nihil aliud significasse dicit quàm *θεωπρεσίαν* Deorum cultum. Laërtius libro I. ex Clitarcho, Magos dici tradit, qui Deorum vacent cultui, & preces illis ac vota & sacrificia, quasi soli ab iis exaudiantur, offerant. Ac Magos Persarum reipsa Sacerdotes existere, ut indicavit Apulejus supra, declarat Nicephorus libro 8. histor. Eccles. cap. 36. Idem testantur alii, quos nunc proferre nihil attinet. Quid autem illud sit quod attrahi dixit Jamblicus alio loco explicat nimirum si Diis grata & consentanea offerantur, pro cujusque istarum

conditione & qualitate, tum illos descendere, & moveri, & præsentes sese demonstrare, non imaginariè quidem sed perfectè. Apulejus Apologia dixit idcirco Magum, communione loquendi cum Diis immortalibus, ad omnia quæ velit incredibilia, quadam vi cantaminum, pollere. Eadem perscribit Porphyrius libro de Sacrificiis & Dæmonibus. Sed ista omnia distinguit Apulejus libro de Deo Socratis. *Nonnulli sunt, inquit, ex hoc divorum numero, qui nocturnis vel diurnis, promptis & occultis, latioribus vel tristioribus hostiis, vel ceremoniis, vel ritibus gaudent.* Paulò post. *Itidem pro regionibus in sacris differunt longè.* Nec aliter Jamblicus, & distinctionem istam adhibet Sacrificiorum, & ordinem, ut inchoandum sit sacrificium à Diis mortalibus, non enim aliter patere ascensum ad Deos imateriales, tum qui varias & discrepantes provincias & regiones sortiti sunt, illis nec rei cujuslibet Sacrificium exhibendum admonet, sed earum quidem rerum quæ nascuntur in iis locis, quorum sunt illi rectores, sive sint animalia, sive plantæ, sive animantia, & ubique *Sacer-homo*: quod idem

DE IDOLOLATRIA

refert Proclus libro de Sacrificio & Magia. Quid sit *Sacer-homo* per multi viri eruditi explicarunt, & illum denotat Beatus Paulus 1. Corinth. 4. *Facti sumus omnium peripsēma usque adhuc*, alii legunt in Apostolo *αἰθάρμα*, eodem sensu: Ex Apostolo vocatur *Sacer-homo* & *peripsēma* qui populi scelera quotannis luebat. Neptunoque hostia in mare proieciēbatur, & mox proclamabant qui aderant: Purgamentum nostrum esto, aut salus & redemptio. Ex Drusio descripti, Proverb. Classe 2. libr. 4. Suidas explicat in voce *περίψμα*, & Budæus maximum Galliarum & Lutetiarum nostrarum decus. At verò infestissimus ille hominum hostis, non tantum his lustralibus & humanis hostiis delectabatur, sed ceteris etiam hominibus mactatis ad impuras aras, de qua re multa prophani Scriptores: Et Eusebius Præparat. Evangelicarum variis locis, ac præsertim libro 4. c. 7. & libro 5. cap. 6. ut ceteros sacros auctores prætermittam. Quin nostro ævo idem factitatum prodit Petrus Martyr Mediolanensis. libro de Insulis nuper inventis, ubi narrat homines in Insulis immolari solitos, & dæmones humanis

istis victimis magnopere delectari. Sed quæret quispiam quid causæ sit, cur dæmones tam ardentè homines sibi immolari & immolari expeterent? variae à nostris rationes assignantur, ego unicam proferam ex Romanorum doctissimo Varrone libr. 16. rerum divinarum, apud beatum Augustinum libro 7. de Civitat. c. 5. sunt autem ejus verba: *Idcirco à quibusdam pueri Saturno soliti sunt immolari, sicut à Pænis; & à quibusdam etiam majores, sicut à Gallis, quia omnium seminum optimū est genus humanum.* Præterea Jamblicus, ut ad illum redeam, narrat legem Sacrorum & ritum sacrificandi atque invocandi à primo parente mundi institutum, & omnia in sacrificiis symbola significantia aliquid occultissimum, ab eodem excogitata. Scimus equidem Adamum divinitus edoctum sacrificandi morem, & posteros ab illo hunc accepisse: At Jamblicus de suis magicis tum cogitabat cū hæc scripsit, quanquam & nonnulla admiscuerit quæ è nostrorum libris deprompsit. Diabolus verò & horum sacrorum & uno nomine, totius Magiæ auctorem suprâ satis copiosè demonstravimus. Nec mihi

placet viri linguarum peregrinarum cognitione clarissimi sententia, qui testatur libro de originib. Hetruriæ, se didicisse ab Æthiopibus Christianis, ante diluvium, extitisse Chanochem vatem quemdam, qui scripserit de rebus sacris & vaticiniis, quod opus inter primos rituales sacrosque libros in Ecclesia æthiopica extare ipsi affirmabant Æthiopes. Credat qui volet, vereor enim ne illi vitrum pro margarito sit oblatum. Quantum verò ad symbola illa spectat, ego iis etiam barbara vocabula comprehendere existimo, quibus Magi in suis sacris uti solent, quæ Porphyrius nihil significare dixit, Jamblicus contrà, apud Deos aliquid significare contendit. Certum est Zoroastrem Magicæ, auctore dæmone, inventorem, dixisse barbara verba in Sacris non esse contemnenda. Nec mihi placet hoc loco interpretatio Reuchlini libro 2. de Verbo mirifico c. 9. & 10. qua ipse Magicæ curiositati nimium suppalpari videtur. Trithemius harum rerum non imperitus, in Incantatione, quam Goetiam vocat, ait adhiberi nomina ignota, signa etiam, & characteres. Verissimè Eusebius libro 5. Præparat.

c. 6. Barbara, & quæ nihil significant, neohumana verba, adhiberi à Magis scribit. Nicetas post B. Epiphan. The-
sauri libr. 4. c. 1. testatur multa vocabula barbara excogitata à Simone Mago. Eusebius l. 4. Præpar. c. 1. scribit à Sacerdotibus, Magis non ignaris, inaudita quædam nomina invocari, ut ipsi divini videantur. Eodem pacto scribit Proclus l. de Anima & Dæmone, Sacerdotes in sanctissimis Sacrificiis vel per verba, vel per ea quæ oculis ostenduntur, in admirationē & stuporem præsentis adducere. Nomina interpretor ignotis vocibus expressa à Magis, ut docet B. Hieron. in Epistolam ad Ephesios c. 6. *Barbara quædam nomina eorum esse dicuntur, ut sæpe confessi sunt hi, quos verè vulgus maleficos vocat. & incantationes, & preces, & colores varii, & diversa vel metallorum genera, vel ciborum, ad quæ invocati assistere dæmones, & infelices animas capere memorantur.* De Symbolis vero locus Apuleii intelligendus libro ij Milesiarum. *Sacerdos de opertis adytis profert quosdam libros, litteris ignorabilibus prænotatos, partim figuris ejusmodi animalium, concepti sermonis compendiosa verba suggerentes,*

DE IDOLOLATRIA

*partim nodosis & in modum rota tortuosis
capreolatimque condensis apitibus, à curio-
sitate profanorum lectione munita. Et sane
hæ litteris Ægyptiis non absumiles, at-
que Ægyptii genus omnium morta-
lium Magiæ addictissimum, Arnob. li-
bro I. id firmat, dum ait Gentiles calu-
mniosè obicere solitos Christianis ;
quod Christus Magus fuerit, clandesti-
nis artibus omnia miracula effecerit,
Ægyptiorum exadytis, Angelorum po-
tentium nomina, & remotas furatus sit
disciplinas. Porphyrius, quem Eusebius
libro 4. Præparat. Evang. c. 4. Dæmoni-
bus valde amicum, & Eunapius, in ejus
vita, Magum fuisse demonstrat, Dæ-
monum naturam maximè investigavit,
teste Eusebio, nihilominus ipse varius
est, & variè tirubat, non modò non Dijs
quidem sed dæmonibus sacrificandum
essedit, libro de Abstinentiâ à carni-
bus, & hoc etiam refert tum ex ipso
Porphyrio, tum ex Theophrasto, idem
Eusebius libr. 4. Præparat. cap. 5. modò
Diis summis sacrificandum, sed pura
prece: Atque ex Theologorum sen-
tentia Dæmonibus sacrificandum esse,
& quidem animalium exæde. Alio loco*

elegantèr Dæmonum technas & fallacias describit, libro de Sacrificiis, cùm prodit Dæmones nos inducere ad supplicationes & sacra facienda Diis beneficis, quasi illi nobis irati sint, tum adeo versipelles, ut miris præstigiis sese pro Diis, quos bonos & benignos putant, sæpius ostentent, aut aliam induant personam: hæc autem & similia præstare ait studentes nos à recta Deorum sententia abducere atque ad eos adducere. Jamblicus præceptorem secutus, idem refert, videlicet in Theurgia, id est deifica operatione & sacrificandi facultate, quæ ad Deos propitios & benignos, ut ajunt, pertinet, si tantisper delinquatur, tunc non bona Numina, quæ optantur, sed deteriora & malefica apparere, specie & forma bonorum, ac ulu venirent illi nequam spiritus in bonorum similitudinem sese transformant, & elati appareant, quique sibi plura quàm possunt arrogant. Iis adtexam locum geminum germanum ex Arnobio lib. 4. *Si Magi, Haruspicum fratres suis in actionibus memorant Antitheos sapius obrepere pro veris, esse autem hos quosdam materius ex crassioribus spiritus,*

DE IDOLOLATRIA

qui Deos se fingunt, nesciosque mendacii, & simulationibus ludant; cur ratione pari non credamus, hic quoque subicere se alios pro eis qui non sunt, ut & vestras opiniones firment, & si hostias cadi alienis sub nominibus gaudeant. Sed ut locum hunc Arnobii non urgeam: illud unicum illorum Magorum præstantissimorum Porphyrii & Jamblici testimonium quàm validissimum & efficacissimum censi debet, adversus fanaticos illos homines, curiosarum istarum artium plus æquo amantes, nescio quā Theurgiam & Magiam albam, probam, ut ajunt, fingentes, aliam verò Goetiam & atrā Magiam, quam & ipsi se damnare profitentur: at cujus sponsione non Dæmones sed Angelos & benignos spiritus suis precibus evocari & comparere asseverabunt? Sed hi prisci Magi, rerum istarum scientissimi, nihil certi statuunt & decernunt, quin potius totum istud negotium periculi plenissimum esse latis manifestè ostendunt, atque illud in primis observandum, dæmones omnem istam turbare scenam, si in his sacris magicis tantillum peccetur. Apulejo libro de Deo Socratis, Sape numero indignata numina si quid

in sacris socordia vel superbia negligatur.

Ac quis illorum tantæ peritiæ aut confidentiæ est, qui nihil eorum quæ ad sacra sua necessaria videbantur omiserit? Nam & ipsi Dæmones per Magos innumera præscriplerunt, & adeo implexa, obscura, intricata, ut qui in iis versatissimus sit, nondum tamen ea plenè percipisse sentiat, Magistris sive Dæmonibus, modò temporis articulum, modò loci situm, modò rerum appositarum quantitatem, qualitatem, ceterasque ejusmodi nugas variatas causantibus. Confirmat illud Reuchlinus ejus artis non ignarus libr. 2. de Verbo mirifico c. 1. Ecce quis igitur tam apertæ, tam manifestæ fallaciæ mentem fidemq; adhibeat, nisi quem Deus in reprobum sensum dederit, nec enim Princeps ille aëris operatur ista nisi in filiis diffidentiæ, ait Apostolus Ephes. 2. Procul, igitur, procul fictitia & commentitia illa distributio Magiæ in Theurgiam, seu albam, & Goetiam sive nigram; de qua beatus Augustinus libr. 10. Civitat. Dei cap. 9. ex Plotino, Porphyrio, Apulejo, & aliis, qui hoc defendunt, quidni duplicis generis dæmones statuunt, albos nonnullos, alios ni-

DE IDOLOLATRIA

gros, sic enim cloqui liceat. Hæc cum dico, mihi in memoriam redit quod apud Paulum Venetum histor. Orientalis lib. 3. cap. 21. aliquando me legisse recordor, Malabar provinciz incolas apud Indos diabolum depingere album, ac præterea omnes albos esse sic existimare. Bonam certè illi Indi à nostris Magis inibunt gratiam. Equidem Globarium votus *Aquilos* interpretatur Dæmones, qui in similitudinem aquarum appareant. postrema hæc non probo; nec quid sibi velint mihi liquet, nec enim Festum hinc executio. Scio Aquilum Plauto & Scriptoribus, præsertim Africis, fulcum & nigrum dici, hinc rectè Dæmones Aquilos nuncupabimus, hoc est subfulcos & nigricantes, quales maxime in corporibus assumptis apparere consueverunt. Sed ut è diverticulo in semitam redeam, hoc unum adjiciam ex Proclo, libro de Anima & Dæmone: In sanctissimis quibusque expiationibus & sacris antequam ipse Deus adsit, Dæmones quosdam terrenos occurrere. Quis Mago vel malefico evocanti bonum Angelum, mystica illa & magica ceremonia, indicavit Alastores illos &

nefarios spiritus, qui primi occurrerunt, cum serio postmodum res acta est, recessisse, ac locum bono Angelo concessisse, nisi fortè Dæmones terrenos aliquos fateantur bonos & beneficos, quales finxerunt Cabalistæ. Auctor libri de originibus Hetruriæ, testatur non modò Pythagoricos, sed etiam Moſen ejusmodi Dæmonibus suas partes deferri voluisse. Et quidem in Sacris Mosaicis, hircorum duorum qui offerebantur pro peccato, Levitic. 16. alter mittebatur in solitudinem ad Azazel Genium seu Dæmonem terrestrem, ut ipsi ajunt: Sed qui bonus iste Dæmon terrenus censeri potest, cum ex eorumdè Cabalistarum scientia ab ipso Dæmone caro rebellandi vim habeat: quod hîc de Pythagoricis dicitur, ad illam ipsorum cum Dæmonibus familiarem consuetudinem pertinere credo, de qua Aristoteles apud Apulejum libro de Dæmonio Socratis, dixit, Pythagoricos mirari solitos, si quis se denegaret unquam vidisse Dæmonem: Sed quis non rideat commentum istud de benignis Dæmonibus terrestribus, quàm veriùs illud Minutii Felicis in Octavio, etiam testimonio Hostanis

DE IDOLOLATRIA

Magorum & alloquio & negotio primi Dæmones terrenos vagos & humanitatis inimicos esse. Scio Judæos in Thalmud etiam comminisci viam & rationem cogendorum Dæmonum, quam improbari non posse existimant, videlicet, si quis omnipotentis Dei, vel Angelorum, sanctorumque virtute & nominibus, dæmones ita sibi subjiciat, ut eorum ministerio utatur pro arbitrio. Unde Clemens Alexandrinus, in Protreptico ad Gentes, ait Magos gloriari se Dæmones habere suæ impietatis ministros obsequentes, & quidem coactos vi suorum carminum. Sed ista est Theurgia, quam nobis obtundunt verpi illi & recutiti, de qua diximus antea, quæque valde periculosa, quemadmodum scribit Paulus Riccius, tractatu de Mosaicæ legis mandatis, ut metus quem irritati Dæmones incutiunt, & imminens periculum id audere & tentare homines non sinant. Quod quidem satis copiosè & disertè ex ipsis Magis Porphyrio, Proclo, & ceteris exposuimus. Et quanquam ut hoc obiter dicam, Riccius ille, è Judæo Christianus factus sit, nihilominus scripta ipsius nec

puta sunt, nec puræ fidei. Interim expiationes illas Magicas, de quibus Proclus, intelligere licet quæ Magis ipsis *Teleta* vocantur, ut Jamblico, Porphyrio, libris citatis, Apulejo libr. ij. *Milesiarum*, nec non Varroni apud beatum Augustinum libro 4. *Civitat. Dei. c. 31. item & Platoni libro 2. de Republica*, quarum inventionem tribuit Orpheo, Lino, & similibus Magis veteribus. Pergamus porrò, & reliquorum Magorum studium in Sacrificiis Dæmonibus exhibendis, post Christi ortum, agnoscamus, & quanquam permulta ejus rei exempla passim Eunapius suppetet, quæ omnia si describere vellem, otio penitus abuti viderer, paucis & iis quidem præcipuis contentus ero, sed ne quis ejusmodi narrationibus parum fidei adhibendum putet, audiat effatum istud & proloquium certissimum Eunapii in *Ædesio*, divinum cœtum, sic magorum collegium vocat, respicere mendacium & omnem sermonem vero minimè congruentem. Nihil hîc de *Sosipatra*, cujus Eunapius meminit in *Ædesio*, è quo & alii, totis quinque annis inter duos impurissimos Dæmones

DE IDOLOLATRIA

incubos, foediffimè volutata, & ab iis in reconditiis Magiæ mysteriis instituta, nihil de Antonino ejus filio, qui in Ægyptum profectus, sacris mysteriis atque arcanis, citòque in Dæmonum contubernium receptus est. Maximus & Chrylantius Philolophi Juliani Apostatæ Imperatoris, in rebus magicis doctores, optimè inter se conveniebant simulque in edendis mirandis rebus per divini, vel potius dæmoniæ afflatus speciem, occupati erant, ait Eunapius in Maximo, sed ille præsertim coram ipso Juliano, quàm potens sit Magicum Sacrificium declaravit, in quo postquam Maximus ipse apud se hymnum nescio quem admurmurasset, Hecates Deæ, in cujus æde versabantur, simulachrum revidere cœpit, & is quidem verus risus extitit, tùm subortus luminis fulgor faces accendit, quibus præstigiis Julianus adeò motus est, ut exosculato Chrylantio, qui illi Maximum indicarat, Ephetum ad Maximum doctrinæ causam se contulerit. Plura de istius Maximi Sacrificiis magicis tum in Maximo, tum in Chrylantio Eunapius, qui simul Magicas artes ipsius Chrylantii

latis diligenter recenset, quo pacto Solem tantum aspectans Chrysantius, oracula vera & ad geminam afflati, Numine infero, Spiritus speciem conformata funderet, tum repetita divinationis ergò toties Sacrificia: Si cui nimius videar in his recensendis, ille profectò veniam dabit, ubi mihi propositum illud esse cogitet, ostendere adeò Magicæ disciplinæ conjunctum esse sacrificandi officium, ut nullus unquam diabolo, magicis pactis sese addixerit, quin eidem lubens & volens sacrificaverit. Hoc sæpius inculcat Eusebius, præsertim Præparat. Evangel. libro 5. cap. 6. Dæmones cultu & adoratione honorari à magis & maleficis: & certè in veteri Glossario quod citat Turnebus, ille alter pollitioris litteraturæ parens, malefica vocatur *Tegularia*, eo quod supra regulas sacrificet. Unde licet emendare Isidori Glossarium, in quo sic habetur, *Tegellaria venefica*, legendum *Tegularia*. Et postea, *Tugellaria Maleficia*, eò quod supra regulare sacrificent. Legendum, *Tegularia Malefica*, eò quod supra regulas sacrificet. Sed quoniam varii sunt impietatis gradus, non omnes idcirco qui

DE IDOLOLATRIA

magicas artes conſectantur, vel exercent, eodem pacto niti, eodem ritu initiari, eodem flagitio obſtringi dixerim, neque omnes ſacrificare, ſunt enim illorum claſſes & ordines diverſi, de quibus nobis primum breviter dicendum, tum de ſacrificiorum multiplici genere, quod veterator ille primarius excogitavit, quoque ſe pro Deo coli voluit à Pſeudo Chriſtianis, quos vel ſimpliciores & rudiores luſit, vel hominum poſtremiſſimos in profundum totius impietatis barathrum precipites dedit. Non omnes hîc omnino Magicæ artis ſpecies recensere contentaneum videtur: nam, ut cum Tertuliano dicam, in Scorpiaco, Tot venena, quot genera, tot pernicies quot ſpecies, tot dolores quot colores. Et quàm diligentiffimè omnes enumeravit Trithemius lib. 1. Antipali. & ante illum Eimericus in Directorio Inquiſitorum c. 43. Verum Baſamoni Chriſtianorum corû qui maleficas artes exercent, quidam ejerato Chriſti nomine, diabolum ſummum dominum, à quo uno toti pendeant, data fide agnoſcunt: alii fidem Chriſtianam ſervantes, curiola, magis

anxietate, vel alicujus necessitatis prætextu, exitiosam illam explorant artem, ut habet B. Gregorius Nyssenus, Epistolæ Canonice ad Latrium c. 3. Prioris generis omnes diabolo sacra faciunt. Balsamo in Can. 36. Concilii Laodice, ni sic enumerat & exponit, Magi vocantur, qui ad Sathanam propter aliquam causam accedunt, incantatores, qui carmina seu incantationes dicunt, & per ea Dæmones ad suam voluntatem attrahunt. Astrologi, qui per astra divinant. auxilium eis ferente Dæmone. Mathematicorum genus distinctum facit, sed ad Astrologos pertinere jam à multis expositum. Vates & divinatores istos duplicis generis idem facit Balsamo in Canon. 71. & 83. Beati Basilii; nam alii fidem Christi non abnegant, alii Apostatæ fiunt & planè à fide impiè deficiunt, hos ergo existimo intelligi ab eodem Balsamone; cùm scribit in Canon. 61. Concilii in Trullo, Vates seu Divinatores, per sacrificia, patrem suum Sathanam de aliquo interrogare, & totos se Dæmoni addicere. Nec tantùm hoc nomine Divinatorum conjectores rerum futurarum sunt intelligen-

DE IDOLOLATRIA

di, sed & qui in ungue oleo delibuto, addito magico suluro, res absentes & longo intervallo diffiras cognoscunt: ut contigit in Hispano Summate, qui iussu Principis sui foederatis à Turca obfessis opem laturus, non prius classem è portu solvere imperavit quàm in excantato ungue impuberis conspexisset Turcas vasa conclamantes, & in naves sese recipientes. Quod ego à nobili & generoso equite accepi, qui tum inter obfessos agebat bellicis machinis præfectus. Quos autem illo loco Ballamo Hecatontarchas sive Centuriones, ut vocat, superioribus adjungit, exponit ipse, quosdam fuisse jam provectæ ætatis homines, rerum istarum magicarum magis reconditarum & occultarum peritissimos, quiq; Primicerii dicebantur idcirco, quorum imitatione Magi nostri Septuaginta magistros maximæ scholæ Magicæ, quam Toletanam appellant, memorant, quemadmodum agnovit Magus quidam, ante annos aliquot, Lutetiz suspendio necatus. Illos verò Primicerios, per execrandas operationes, seducere simpliciores scribit Ballamo, nec operationes illas com-

memorat, quas ego arbitror non alias fuisse quàm responsa à Dæmonibus, spectralicujus specie data, aut similia, quibus Græcos plurimum delectatos, restantur historiæ Bizantinæ Scriptores, sed illud animadversum jam ab aliis. Vetus incantatrices nonnullas Deum abnegare, alias verò minimè, prodit idem Balsamo in utrumque Canonem citatum B. Basilii, sed utrasque Dæmonem invocare ex illius narratione mihi nullo modo dubium, & illas accenser. Magis & divinatoribus, quos omnes sacrificiis diabolum colere, partim expressit, partim ex cujusque interpretatione satis apparet: & nos in Sacrificiorum Magicorum variis generibus demonstrabimus. Trithemius anxius nimium & curiosus indagator rerum magicarum lib. I. Antipali, maleficorum quatuor genera enumerat. Primum eorum qui etsi nullum pactum manifestum habeant cum Dæmonibus, nec carminibus magicis utantur, attamen venenis propinatis multa efficiunt, & Dæmonum opera pessima sequuntur. Secundum eorum, qui licet Dæmones expressè non invocent, attamen

DE IDOLOLATRIA

incantatione utuntur ad lædendum, & præcantatione ad sonandum: ad hoc genus refert Necromantiam, Hydromantiam & similes. Tertium, eorum, qui pacto interveniente non se ita Dæmoni addicunt, ut quartum genus, ac nihilominus Dæmones cooperatores invocant suis actionibus maleficis. Quartum genus eorum qui non solum adjuutores habent Dæmones ut ceteri, verum etiam, abnegato Baptismo & fide Christiana, semetipsos nefando professionis genere, in jus & potestatem Dæmonis tradunt. Multa hîc congerit Trithemius quæ nec probari possunt nec defendi, & disquiremus postea. Ac quidquid ipse dicat, demptis maleficis primi generis, reliquos omnes sacrificia adhibere facile ex ipso etiam Trithemio convincemus: at qui sunt primi generis cultum tacitum Dæmoni exhibent, quin potius apertum, si Eimerico credimus, velut antea adnotavimus. Omitto peculiare genus istud hominum planè sacerrimorum, qui pactis & tabulis nefandis, nec non obsignatoribus ex Orco petitis, sese cum Dæmonibus succubis vel incubis convenas exhibent. Scio à

multis propudiosam istam venerem
 intrideri, audiant saltem Bedam virum
 veneratione & fide dignum. Is in c. 8.
 Lucæ libro 3. Comēnt. ita de hac re scri-
 bit, postquam differuit, nonnullos à Dæ-
 mone possideri, qui vel incubi vel succu-
 bi vicem subeat, & in exorcismis Dæmo-
 nem cogi ut edisserat modos ejerandi,
 quibus amoris sui fœdus, inter te, seu vir,
 seu femina, cum Dæmone succubo vel
 incubo pepigerit. *Qua, inquit Beda,*
mendacio simillima res, sed adeo vera, &
plurimorum est attestatione notissima. Ve-
rū ista nec nostri instituti, & à quamplu-
rimis certissimè demonstrata. Ac certè
cū leges Imperatorum, Magorum no-
mine, omnes, quos suprà recensuimus,
complectūtur, illos etiam Sacrificia dæ-
moniaca celebrare testātur. Cod. Theo-
dol. tit. de malefic. & Mathemat. l. 7. Ne
quis deinceps nocturnis temporibus, aut ne-
farias preces, aut Magicos apparatus, aut sa-
cristicia funesta celebrare conetur, delectum
atque convictum competentī animadversio-
ne mactare, perenni auctoritate, censemus.
 Interpretatio legi annexa, sic habet, *Qui-*
cūque nocturna sacrificia demonum cele-
braverit, vel incantationibus demones ino-

DE IDOLOLATRIA

vocaverit, capite puniatur. Paulus i. c. *Sententiarum* libro 5. tit. 23. *Qui Sacra impia nocturnave ut aliquem obcantarent, defigerent, fecerint, faciendave curaverint, aut cruci suffigantur, aut bestiis obijciantur.* Ex Senatusconsulto damnata mala Sacrificia quæ memorat Ulpianus, ff. ad l. Corneliam de Sicar. & venet. l. 13. non alia quàm Magica Jurisconsulti explicant, quibus cœtus illos nocturnos Sagarum & maleficorum adumbrari nullus dubito. Cujusmodi verò diabolo à magis & sacrificiū maleficis offeratur, nunc expendamus. Primi generis Sacrificiū observamus, quod rebus sub sensum cadentibus, & iis quidem multiplicis generis, constat, nam aliæ sunt è terra procreatæ, ut flores, plantæ, ut thus & similia, aliæ ex homine ipso petuntur, ut cum quis seipsum Dæmoni, ut gratissimā victimam devovet, aut alium hominem. Secundi generis, cum ea quibus perficitur sacrificium, à nullo nisi ab ipso Mago vel malefico percipiuntur, veluti cum diabolus noverit Deo acceptum esse sacrificium quod sit pura prece, ita sibi tacitis precibus & hymnis sibi sacrificari expetierit. Uno nomine vel est corpus

reum sacrificium, vel spirituale. Singula jam explicemus, nec est quod commemorem diabolo, post Christi ortum, etiam animantes mactatas & immolatas apud Barbaros, qui seu in India Orientali, seu in Orbe novo degunt, sed & apud eos qui se Christianos jactant, & licet expressum cum Dæmone pactum non in-
cant, nihilominus tamen non sine alicujus Sacrificii modo & ritu, Dæmonem evocare, quem aliquid rogent, planè non audent, sed adhibent selectas quoddam herbas & plantas, & quod caput est hujus mystici & malefici ritus, thure semper utuntur, quod Sacrificii, qualecunq; illud sit, certissimum argumentum esse, nullo negotio docebimus: Arnobius libro 7. adversus Gentes: *Sine thure religionis officium claudicat*; indicans Sacrificium, quo religio nititur, sine thure ullo modo confici non posse in illa Ethnica superstitione. Optatus Milevitanus libr. 3. duas memorat formulas, quas Ethnici usurpabant in Christianis exagitandis, & ad Apostasiam impellendis, Aut thus pone, aut Basilicas dirue, postremum hoc nunc non explico, quoniam non est res hujus loci, & alias vocat

DE IDOLOLATRIA

id, Templum Dei vivi subvertere: repetita
 que eandem sententiam. *Thus pone,*
 quam sic explicat, *Saeviebat bellum Chri-*
stianis indistinctum, in templis demoniorum
diabolus triumphat, immundis fumabant ae-
re nidoribus, & qui ad sacra sacrilega veni-
re non poterat, ubicunque thus ponere cogeb-
batur. Omnis locus Templum erat ad scelus.
 Ex his intelligimus Christianos Ethnicis
 vitulos esse sacrificasse Diis suis, si modo
 thuris granulum acerræ imposuissent.
 B. Hieronymus Epistola 1. ad Heliodo-
 rum ritum sic illustrat. *Non est tantum*
servitus idoli si quis duobus digitulis thura
in bustum ara jacias. Atq; sacrificati, quos
 nominat multoties. B. Cyprianus, illos
 etiam qui thus dumtaxat iniecissent,
 complectebantur, nam duplicis generis
 tantum facit eos qui in fide Christi titu-
 bassent, alios Libellaticos, qui levius, a-
 lios sacrificatos, qui gravius deliquis-
 sent Epistola 52. ad Antonianum. Cer-
 tē Optatus ipse sub finem libr. 2. con-
 tra Optatum, thurificare pro sacrificas-
 re, generali quidem ambitu dixit, non
 quod sacrificium omne thure constaret
 tantummodo, sed quod nihil vel fre-
 quentiùs vel gratiùs Diis offerri posset
 quàm

quàm thus. Tertullianus ut Christianos à sacris & superstitione Gentilium planè alienos esse demonstret, ait Apologetic. c. 42. *Thura planè non emimus: Si Arabia queruntur, sciant Sabai pluris & cavioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quàm Diis fumigandis.* Tertullianus idem libro de Idololatria mysticè explicans tria illa dona Magorum Christo oblata, Thuris, Myrrhæ, & Auri, ait iis significari claululam sacificationis Thure & Myrrha, & gloriæ sæcularis Auro: quam Christus erat adempturus. Poëtis id observatum; & unus mihi Plautus testis locuples, qui in Milite gloriolo, inducit prostibulam, quæ ignem in aram poscit, ut Ephesiz Dianæ Arabico fumificet odore, quod illam in locis Neptuniis templisque turbulentis servaverit. Eodem pacto in Truculento, altera, *Date mihi, inquit, stactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam meam.* Deinde. *Verbenam, Thus & bellaria sibi afferari postulat.* Itidem, *Thuris granum sacrificare,* dixit in Pœnulo. Plinius libro 22. *Thure supplicamus.* B. Petrus Alexandrinus Patriarcha & Martyr Canonibus Pœnitentialibus c. 5. loquens de Chri-

DE IDOLOLATRIA

stianis in Idololatriam lapsis, dixit ignem facere, & Thus apponere, pro sacrificare. Eodem pacto Eunapius Maximum Philosophum & Magum sacrificantem, Thuris micam emundatam in ignem coniecisse scripsit. Denique ut id absolvam, Tertullianus libro de Idololatria, Christianum Thurarium appellat, qui Diis seu Dæmonibus sacrificaverit. At verò in sacris Magicis, sive cum Dæmone agatur ex pacto expresso, seu tacito & meris evocationibus, Thus adhiberi scribit Trithemius harum rerum sciens, & ille alter princeps Magus, quantum hominum terra sustinuit, sacerrimus. hoc diabolo malefici & Magi cultus & fidei suæ erga illum evidentissimum præbent argumentum. Secundi generis hostiæ diabolo à suis exhibitæ, sunt, qui, ut diximus, non in clientelam modo ut patrono, sed ut servitutem serviant perpetuam, tanquam mancipia vilissima crudelissimo domino dedere se flagitiosissime profitentur. Quemadmodum in duabus pacti magici formulis quas ego perlegi, diligenter observavi, & harum altera in supremo Senatu lecta nec sine

horrore. Trithemius libro 8. quæstion. ad Maximilian. Cæsarem q. 5. sic describit, maleficarum nomine etiam maleficos complexus. Perniciosissimum genus maleficarum, quæ pacta ineunt cum Dæmonibus, & professione solenni præmissa, in jus proprietatis perpetuumque obsequium Dæmonum alicui semetipsas tradunt, se mente & corpore Dæmonibus offerunt. Et postea, maleficarum aliarum carminibus Dæmones advocant, aliarum præcationibus & sacrificiis eos alliciunt, reliquæ nefandis rebus & ceremoniis. Sunt & alii qui Dæmoni aliorum capite & vita litant, cujusmodi memorantur apud Trithemium libro 2. Antipali. cap. 3. Sagæ illæ & maleficæ mulieres, quæ infantes ex uteris puerperarum exceptos diabolo sacrificare & offerre, atque eosdem execrabili quadam verborum forma baptizare; ac nonnunquam acu, vel re simili, capiti infixæ, necare solent. Et quoniam de Baptismo, ut ita loquar, magico incidit sermo, in Epitome Canonum Harmenopali, sectione 5. tit. 1. de Laicis, extat Scholion ad Canonem 7. Synodi secundæ, & Can.

DE IDOLOLATRIA

7. Laodicenæ, quod nos docet, Sarracenos solere nonnunquam pueros suos Sacerdotibus Christianis offerre baptizandos, & aliquando cogere Sacerdotes ut id præstent, at prava & nefaria voluntate id tentare Muhamedicos illos, nimirum, ut illo baptismo, ad veneficia & magicas incantationes peragendas utantur. Quid sibi velit genus istud impietatis non mihi planè compertum, quanquam observo apud Ballamonem in Can. 19. Concilii Sardicensis, & in Can. 85. Concilii Trullani, Agarenos seu Sarracenos olim pueros suos sacro Christianorum Baptismo ablui curasse, sine duplici, tum ut corporis foetore illo nativo & ingenito purgarentur, tum ut à Dæmone, qui eos divexare solebat, liberarentur. Ac juris Græco Roman. libro 3. in Luca Patriarcha cap. 13. scriptum est Agarenos vocatos coram Patriarcha in Synodo id palam declarasse, & Græcos Episcopos, universamque Synodum, Præsidente Luca Patriarcha, censuisse illos Agarenorum filios denudò baptizandos, quia ipsi Sarraceni Baptismum non ut omniùm animarum sordium mundatorem, divinæque lucis æ-

sanctificationis præbitorem, suis postulaverint, sed tanquam veneficium & incantationem. Et nescio an ad secundum illum finem spectet, quod scribit Isidorus Pelusiota libr. 1. Epistola 125. Gentiles suo tempore dicere solitos, Malis circumdati sumus, filios quamprimum baptizemus: Angelus fortasse mysterio flectetur, quanquam referri possit ad id quod scriptum est Exod. 4. de Angelo minitante mortem Mosi, qui tum placatus est cum Sephora uxor Mosi filium circumcidisset. Beatus Augustinus aliud quidem Magico ritui non absimile narrat Epistola 23. ad Bonifacium, quum graviter reprehendit parentes, qui baptizatos pueros Daemoniis obligabant. Mirum illud certe quod narrat Petrus martyr Mediolanensis, libro de Insulis nuper inventis, apud Cempoalanos Barbaros, anniculos pueros puellasque, quibusdam ritibus & ceremoniis sacris baptisari à Sacerdotibus in Templis, aqua ex urceolo capiti eorum in crucis formam superinjecta, verba quidem non percipi ille scribit, sed dumtaxat actus & murmura animadverti. Quod, vel ipsi bar-

DE IDOLOLATRIA

bari à Christianis quibusdam acceperunt, aut teterrimus ille præstigiator sacra mysteria æmulari in suis voluit, quod in genere suprà à nobis monstratum est. Satis superque opinor monstratum est à nobis, Magos & maleficos cum diabolo, nec pacisci, nec serió tractare, quin illum sacrificio aliquo quäle quale illud sit, & placent & colant: sed ut quod de adoratione antea nonnihil diximus, exemplis illustremus, & concludamus perquam necessarium videtur, ita tamen, ut solummodò dignissimos auctores proferam. nam Sprengeros, Nideoros & similes, nonnisi gerras germanas narrare dictitant isti Sceptici. Paladius Evagrii discipulus, & Socratis historiæ Ecclesiasticæ scriptoris, elogio satis commendatus, in Sanctorum historia cap. 31. narrat diabolum noctu Valenti Monacho apparuisse, sed miro apparatu, præcedentibus mille Angelis, lampades ferentibus, tum ignea rota sublequente, in qua dæmon figuram Servatoris exprimere visus est, sed proxiinè qui illum antecedebar Angelus, sic Valentem affatus est, Christus tuum dilexit institutum, tuamque vi-

vendi libertatem & confidentiam, venit itaque ut te videat: Egrederere ergo è cella, & nihil aliud feceris, nisi, cum procul eum videris, procumbens eum adora, & cum in cellam regredere. Severus Sulpitius lib. de vita beati Martini c. 25. *Diabolus B. Martino circumtectus ipse luce purpurea, quo facilius claritate assumpti fulgoris illuderet, veste etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, sereno ore, lata facie, ut nihil minus quam diabolus putaretur, oranti in cellula astitit, hesitanti & anxio B. Martino dixit, Agnosce Martine quem cernis, Christus ego sum, descensurus ad terram, dubitanti sanctissimo viro iterum ingerit, Martine quid dubitas credere cum videas? Christus ego sum. Ac ne frustra quispiam putet diabolum tam magnificè tamque impudenter de se locutum, sed adorari se à B. Martino tum temporis expetivisse, testatur vir paris sanctitatis & doctrinæ commendatione clarissimus, B. Paulinus Gallus, Beatis Ambrosio, Hieronymo, & Augustino charissimus, sic enim mirum istud spectrum referens, non aliter quam Severus Sulpitius, addit lib. 3. de vita Martini.*

DE IDOLOLATRIA

*Proh dolor æternum clamans te, perfide,
Christum:*

*Ut velata, pio sub Numine, forte lateat
res*

*Impietas, mentita Deum, sua sacra bea-
tum*

*Credere mendaci, specie sub nomine Chri-
sti,*

*Et curvare pios, in honorem Dæmonis, ar-
tus,*

*Sacrilegum ut faceret nefas, heu, credita
sanctum,*

Religio, ac fidei meritis credendo careret.

Testatur Severus Sulpitius se ex ipsius
beati Martini ore didicisse hoc ita ge-
stum esse ut retulit, ne quis fortè exi-
stimet fabulolum. B. Ephrem Syrus,
cujus sanctitatem & pietatem admiran-
dam, Beatus Basilus & Gregorius Nys-
senus mirificè prædicant, in ea quam
scripsit vita Beati Abramii, narrat cum
hic vir sanctus media nocte psalleret,
repentè lucem magnam, velut Solis,
in cella ejus refulsisse, & vocem ejus-
modi audivisse: Beatus es Domine A-
brami, verè inquam beatus es, quo-
niam nullus in cunctis rectè factis in-
ventus est sicut tu, nullusque ita omnes

voluntates meas perfecit ut tu: At sibi divino impulsu cavit, vir ille beatus, nam quid sibi palpator iste? an non viscus merus ista blanditia? nec aliud aut cogitabat aut moliebatur quã ut ab illo integerrimo & omni virtute conspicuo viro adoraretur, sed frustra cessere artes istius plani & præstigiatoris antiquissimi, nam fusus fugatusque est non minus à beato Abramio, quàm à beato Martino in utraque ludificatione. Hæc fidem qui maximi faciunt, & quos fides, adeo certa & indubitata fatebuntur, ut etiam post Christi incarnationis œconomiam, suis omnibus partibus absolutam, diabolum ubi occasionem nactus est, nunquam prætermisisse quin à suis adoraretur, idemque apud pios, suis facietis fabricis & doctis dolis, tentasse, Deumque alioquin optimum & tamen justissimum, illud aliquando permisisse concedãt, quo nomine Sacrificiũ illi à maleficis & magicis exhibitum, incredibili divinæ benignitatis patientia, comprehendi superiora satis declarant. Totum denique locum hunc absolver sanctissimus Episcopus & martyr, vir Apostolicus, beatus Irenæus libro 5.

DE IDOLOLATRIA

adversus Hæreses c. 24. *Diabolus quippe Apostata existens Angelus, hoc tantum potest quod egit in principio, seducere & abstrahere mentem hominis ad transgredienda præcepta Dei, & paulatim obcacare corda eorum qui conarentur servire ei, & ad obliviscendum quidem verum Deum, ipsum autem quasi Deum adorare. Quod adjecit beatus Irenæus, ipsum quasi Deum adorari, non quidquam minuit de insano diaboli desiderio, quo modis omnibus, quidquid est Divini cultus & venerationis, sibi uni ab istis male feriatis hominibus, aut aliis, si queat, exhiberi studet, qui quanquam ab illa sempiterna divini Numinis majestate longissimo, vel potius immenso intervallo distare se probe teneat, nihilominus Dei nomen & existimationem apud homines perditos sibi semper vindicare conatur. Et quanquam in furtis, latrociniis, cædibus, adulteriis, & similibus maleficiis, divinam agnoscamus permissionem, nihil enim mali quidquam patrari & effici potest, nisi ex divinæ suæ providentiæ regula id sinat Deus, quod eleganter variis locis explicat beatus Augustinus, & ex eo nostri Scholastici: Nihilominus, judi-*

ei non ea legitima excusatio videri potest, admissi furti aut cædis, si reus, una divina permissione tueri seipsum velit. Ita profecto cum istis magis & maleficis agendum, ut quanquam sciverit Deus diabolum ab iis adorari, sacrificiis honorari, non idcirco impunè illis cedat? sed cum acrius & vehementius latiùsque diffuso malo, diabolo impellente, divinam gloriam illi oppugnent, eò diligentius & severius acerbissimis expugnentur suppliciis. Verum quoniam de pœnis quibus afficiendi videntur malefici, quæstio nunc proposita est, illam evidentissima demonstratione absolvam. Aut artem Magicam norunt isti dumtaxat, aut illam ad usum revocant, & quidem bifariam, vel alteri nocendo, aut juvando. Primum illud culpa vacare non potest, siquidem omnium legum divinarum, humanarum, cōsensu Magia damnata est, nec citra pœnam esse debet, si quis illam didicerit, ut nec supplicium effugere meritò potest qui artem illam doceat: At par crimen discendi atque docendi profana atque vetita, Cod. de Hæret. lib. 2. Secundum illud de usu noxio &

DE IDOLOLATRIA

perniciæ allata seu hominibus, seu rebus quæ ad eum spectent, & quidem malefica arte, quis venia dignum istud dicat, nisi is cui erepta magis quam mota mens videatur, & nos antea satis superque de eo diximus. Tertium genus, eorum, videlicet, qui maleficos se esse pernegant, at dum ægrotis opem ferunt ea adhibent remedia, quæ multis veterum Medicorum, aut cognita, aut probata non fuerunt, atque adeo quæ nullam omnino, ex sui natura, hujusmodi morborum sanandorum vim & energiam habeant, cum quibus longissimo dissident intervallo. Nec enim vel scriptum vel dictum uspiam apud rei medicæ scriptores, Speculum chalybeum curare herniam, & tamen eo utebatur remedio, ad hujus morbi curationem, famosus ille magus, Lutetia infami morte absumptus, de quo supra, quique falsus erat se duos familiares & contubernales habuisse Demones, quorum uni Apis, alteri Asinus nomen erat. An quia segetes alienas ille non excantaverat, id est cantando traduxerat, idcirco venia dignus videri potuit? fallunt & falluntur qui ita

censent, siquidem isti Magi, qui opis ægrotis ferendæ illo prætextu utuntur, similes sunt latronibus quibusdam Ægyptiis, qui Philetæ cognominati erant, quasi dicas basiatores, dum enim homines arctissimè amplecterentur, eosdem suffocabant, ut habet Seneca Epistola 51. non aliter magi hujus generis, si divis placet, salutares, dum enim inauditis, inusitatis & plane ineptis remediis sanitatem ægris restituere contendunt, an non iis, quos curant, salivam movent & gustum dant artis istius, tam beneficæ, tam potentis, ut ipsi dictitant, cognoscendæ? an non validissimum illud est illicium, quo vel curiosi aliquantum, vel simpliciores, nullo negotio, in sui perniciem capientur. Denique istius generis magos Apostatas esse & Dæmonibus devotos evidentissimè comprobavimus, atq; adeò evicimus, sed Apostatas supplicio afficiendos esse, præter divinam legem, definitum habemus, Cod. de Apostatis. Firmo & hanc sententiam Novella 65. Leonis Imperatoris, de Incantatorum pœna, quæ totum hunc locum sic complectitur. *Nos istiusmodi incantationes perniciosas esse persuasum habemus,*

DE IDOLOLATRIA

& ut boni quidquam inde manare credamus
 induci non possumus. At sanè, etiam si boni
 quippiam producere illas appareat (quomodo
 quidem approbanti ipsas legi 4. Cod. de ma-
 lefic. & mathemat. videtur) non id bonum
 esse, sed illecebram atque nassam, qua illectos
 in malorum omnium extremum, ubi à sum-
 mo bono excidant, absorbeat, compertum ha-
 bemus. Notum enim nobis est illas incanta-
 tiones efficere, ut qui se ipsis dedunt, præ Crea-
 tore & Domino, infaustis dirisque demoniis
 adhæreant, & qui illas affectantur, hos per
 externarum rerum letam quandam spe-
 ciem, vulnera in animam excipere. Quale
 quiddam inter pugnandum meticulosus fre-
 quenter accidit, qui dum ictus in manus ex-
 cipere nolunt, illis vel caput, vel ventrem
 exponunt. Sanè verò, si quis aliquo modo
 incantamenti usus esse deprehensus fuerit,
 sive id restituenda conservandave valetu-
 dinis, sive avertenda à rebus frugiferis ca-
 lamitatis causa fecerit, in Apostatarum pœ-
 nam subiens, supremum supplicium susti-
 neat. Nunc specimen specitur, nunc cer-
 tamen cernitur, jam qui sint Dei, qui ve-
 rò Sathanæ facillimè dignoscuntur, qui
 enim à partibus Dei stare dicemur, qui
 maleficos post maleficio excantatas vi-

cini segetes, & ubi terra cùm proscinditur.

*In quinto quoque sulco moriuntur boves:
Tum vinum priusquam coactum est pen-
det putidum,*

*Vbi fulgurita sunt alterna arbores,
Sues moriuntur angina acerruma,
Oves scabra sunt:*

Atque adeo Acherontis hostium est.
Ut loquitur Plautus in Trinummio, nihi-
lominus, post tantas clades illatas, inson-
tes pronunciabimus? Scio aliquando
credulitate peccatum fuisse non leviter
hac in quæstione. Nec ignoro illud Ju-
venalis Satyr. 6.

*Nulla unquam de morte hominis cuncta-
tio longa est.*

Et apud Ammian. Marcellin. l. 14. Ale-
xander Magnus, urgenti matri ut occi-
deret quemdam insontem, & dictitanti,
spe impetrandi postea quæ vellet, cum se
per novem menses utero portasse præ-
gnantem, respondit: *Aliam parens optis-
ma, posce mercedem, hominis enim salus be-
neficio nullo pensatur.* Sed quid ad hæc
Dominus Deus, Exod. 22. Maleficos
non patieris vivere. Siccine Apostatz,
Idololatræ & teterrimi perfugæ innoxii
habe-

DE IDOLOLATRIA

habebuntur? Siccini legibus, qua sacris, quâ profanis damnata, impurata bel-luâ, eundem nobiscum aërem aspira-bunt? Siccine Sathanas de Deo, siccine hominum sacrilegissimi, de eo qui ar-chitectus est omnibus, tam magnificè & securè triumphabunt? Spectat hoc Sol & spectatur. Quis non contremiscat dum audierit illud Prophetæ missi ad A-chab Regem, qui Syriæ Regem Bena-dab hostem captum, illesum dimiserat.

Quia dimisisti virum dignū morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus. Diuturna impunitate furorem ali dixit Pitho Romana & Suadæ medulla, Ego & nu-merū insanūm augeri, & in immensū ex-crescere addiderim: Lepidè Plautus in Trucullento, A&T. I. Scena, Non omnis.

Nam nunc lenonum & scortorum plus est ferè,

Quàm olim muscarum est cum caletur maxime.

Etiam Magos, Maleficos, Sagas, hoc tempore, in orbe Christiano, longè numero superare omnes fornice & pro-stibula, & officiosos istos, qui homines inter se convenas facere solent, nemo negabit nisi elleborosus existat, & nos

quidem tantam colluviem miramur ac perhorrescimus. Num. 23. Balaam Magus insignis & Pseudo-Propheta, in gratiis, Deo illum ita impellente & movente, cum populo Hebraico fausta omnia & felicia vaticinaretur, Elogium istud de eo protulit *Non est Idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel: Dominus Deus ejus cum eo est, & clangor victoria Regis in illo: Deus eduxit illum de Aegypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis: Non est augurium in Iacob, nec divinatio in Israel.* Ex Chaldaeo Paraphraсте vertunt eleganter: *Non enim auguria placent in domo Iacob, neq; divinationes volunt domus Israel.* Appositè hæc sententia sequitur id quod nunc dixerat de Aegypto, ut indicaret Balaam, Hebræos, licet non paucis sæculis inter Aegyptios verlatos, nihilominus, ab iis Magicis artibus, maleficiis atque divinationibus, quibus nimiùm quantum addicti erant Aegyptii, ut supra indicavimus, penitus abhorruisse. Tam longè nos Christiani Catholici, hoc ævo, ab ista commendatione distamus, quantum illi Sabbatarii à suo Messia, quem hiantes vel avidissimè expectant. Nobis enim vel nullus

DE IDOLOLATRIA

aut rarus maleficus, & Magus, Sages, quæ dicuntur, nihil omnino cum diabolo commercii habent, & si quid vel segetes, vel vuas læsisse dicuntur, vulgi errorem esse pronunciamus. Si equos, boves, oves & ceteras animantes, repente, cælo paulo antè & penè sereno, gravi tonitru, procellaque syderis, vel ipso Diali fulmine, ac nonnunquam cæco maleficio percussas audierimus, fortuito casui illud tribuimus. De excitatis imbribus, grandine, & similibus, fabulâ esse cum Seneca pronunciamus, quidni etiam cum Seneca, libro de Consolatione ad Marciam, Epistola 24. & 82. Inferos & inferorum cruciatus rideamus? *Ille, inquit ipse, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Luserunt ista Poëta & vanis nos agitavere terroribus. Mors omnium dolorum & solutio est & finis, ultra quam mala nostra non exeunt: Quin addimus, jam nullus est Deus, nisi quem sibi quisque finxerit, hoc enim tantum superest ex illa Senecæ sententia ad summum impietatis gradum. Quid si nonnulli in illorum flagitiorum admissorum suspensionem venerint, & propterea rei agantur, non pauca, non levia, non obscura*

ra, sed innumera, certissima, & longè clariora, quàm Sol Rhodius, argumenta & testimonia desideramus. Hactenus per multa enumeravimus, ex quibus non temere Magum vel maleficum aliquem teneamus, si virorum fide dignorum apertis testimoniis, aliquatùm ista juvenitur. Satis urgent oblata Dæmoni Sacrificia, conventus habitus, res sacræ, & quidem ejus generis quas contrectare profanis nefas est, apud istos domi asservatæ & repertæ. Addo characteres & imagines ignotas, quin & libros Acheronticos, sic enim Magicos illos appellat Arnobius lib. 2. quos qui vendunt, digni profectò qui dent nomen in triemiũ coloniam. Ecquis igitur ambigit nos esse in quos fines sæculorum devenerunt, ut ait Apostolus. Ac Sathanam suis illis vinculis solutum esse vix est ut dubitem, aut prope solvendum esse, mihi planè definitum, cum paucos videam, qui Dei regnum firmatum, Sathanæ verò regnum eversum velint, quandoquidem ipsius Sathanæ clientes, affeclas, servos, in orbe Christiano, insontes & innoxios haberi perspiciam. Sed quisquis es harũ curiosarum artium, & admirator & perscruta-

DE IDOLOLATRIA MAGICA.

tator, si forte in hæc mea incideris, adsta paulisper, & parte una Sathanam, quem deperis, altera verò Christum, quem videris repudiare, colloca, fluctuatne animus, nec satis tibi constat quem sequare? Eugè Christianè,

*Huc secundus ventus nunc est, cape modo vorso-
riam,*

*Hic Favonius serenus est, iste Auster im-
bricus;*

*Hic facit tranquillitatem, iste omnes flus-
tus conciet.*

Apostataz illi nuntiū remitte si lapis, satis hætenus tu tuis malis artibus & cantami-
nibus, & nos nostris gravissimis noxis.

Fecimus calum nocens.

F I N I S.

ARTICULI THEOLOGORUM

Parisiensium, de Magia & invoca-
tione Dæmonum.

*Ex tractatu Ioannis Gerson Cancellarii Pa-
risiensis, De erroribus circa artem
Magicam.*

Primus Articulus.

QUod per artes Magicas & maleficia
& invocationes nefarias quærere
familiaritates & amicitias, & auxilia Dæ-
mo-

monum non sit Idololatria. Error. quoniam Dæmon advertarius & pertinax & implacabilis Dei & hominis judicatur. Nec est honoris vel dominii cujuscunque verè, seu participativè, vel aptitudinaliter susceptivus: ut aliæ creaturæ rationales non damnatæ, nec in signo ad placitum instituto: ut sunt imagines & templa, Deus enim in ipsis honoratur.

Art. 2. Quod dare, vel offerre, vel promittere Dæmonibus qualemcunq; rem: ut adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari vel portare non sit Idololatria. Error.

Art. 3. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum vel expressum non sit Idololatria vel species Idololatriæ & Apostasiæ. Error. Et intendimus pactum esse implicitum in omni observatione superstitiosa: ejus effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Art. 4. Quod per artes Magicas Dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorum consecratis, vel potius execratis, includere, cogere, vel artare, vel eas velle vivificare, non sit Idololatria. Error.

Art. 5. Quod licitum sit magicis arti-

bus, vel aliis quibusdam superstitionibus à Deo aut ab Ecclesia prohibitis, aliqua facere pro quocunque bono fine. Error. Quia secundum Apostolum. Non sunt facienda mala, ut inde eveniant bona.

Art. 6. Quod licitum sit, etiam permit-
tendum, maleficia maleficiis repellere.
Error.

Art. 7. Quod aliquis cum aliquo possit
dispensare in quocunque casu, ut licite
talibus utatur. Error.

Art. 8. Quod artes Magicæ & similes
superstitiones & earum observationes
sint ab Ecclesia irrationabiliter prohi-
bitæ. Error.

Art. 9. Quod Deus per artes magicas
& maleficia inducatur Dæmones com-
pellere suis invocatoribus obedire. Err.

Art. 10. Quod thurificationes & suffu-
migationes, quæ fiunt in talium artium
& maleficiorum exercitio, sunt ad ho-
norem Dei & ei placeant. Error, & blas-
phemia: quoniam Deus aliàs non pro-
hiberet vel puniret.

Art. 11. Quod talibus & taliter uti non
est Sacrificium, seu immolare Dæmoni-
bus: & ex consequenti damnabiliter i-
dolatrare. Error.

Art. 12. Quod verba sancta & orationes quædam devotæ, & jejunia, & balneationes, & continentia corporalis in pueris & aliis: & Missarum celebratio, & alia opera de genere bonorû, quæ fiunt pro exercendo hujusmodi artes, excusent eos à malo & non potius accusent. Error: nam per talia sacræ res, immò ipse Deus in Eucharistia Dæmonibus tentatur immolari, & hoc procurat Dæmon: qui vult in hoc honorari similiter Altissimos: vel ad fraudes suas occultandas, vel ut simplices, illa queet facilius, & damnabilius perdat.

Art. 13. Quod sancti Prophetæ, & alii, per tales artes habuerunt suas Prophecias, & miracula fecerint, aut Dæmones expulerint. Error & blasphemia.

Art. 14. Quod possibile est per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad voluntatem sive desiderium alterius: Error, & conari facere est impium & nefarium.

Art. 15. Quod ideo artes præfatæ bonæ sunt, & à Deo, quod licet eas observare: quia per eas quandoque, vel sæpe evenit sicut utentes eis quærunt, vel prædicunt: vel quia bonum quandoque provenit ex eis. Error.

Art. 16. Quod per tales artes Dæmones veraciter coguntur & compelluntur; & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Art. 17. Quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carminationes, per invocationes Dæmonum, per quasdam invultationes, & alia maleficia, nullus unquam effectus ministerio Dæmonum subsequatur. Error. nam talia quandoque permittit Deus contingere, ut patuit in Magis Pharaonis, & alibi pluries: vel ad probationem fidelium: sicut habetur Deuter. 13. vel in quorundam hominum dignam flagellationem: vel quia abutentes seu consulentes propter malam fidem aut alia peccata nefaria, dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Art. 18. Quod boni Angeli includantur in lapidibus, & consecrent imagines vel vestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur. Error & blasphemia.

Art. 19. Quod sanguis upupæ vel hœdi, vel alterius animalis, vel pergamenū virgineum, aut corium leonis & similia, habeant efficaciam ad cogendos vel repell-

pellendos Dæmones ministerio hujusmodi artium. Error.

Art. 20. Quod imagines de ære vel de plumbo, vel de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptisatæ vel exorcizatæ: consecratæ vel potius execratæ, secundum prædictas artes, & sub diebus certis, habeant virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, in Philosophia naturali, & Astrologia vera.

Art. 21. Quod uti talibus & fidem dare, non sit idololatria & infidelitas. Error.

Art. 22. Quod aliqui Dæmones boni sunt: aliqui benigni, alii omnia scientes, alii nec salvati nec damnati. Error.

Art. 23. Quod fumigationes, quæ fiunt in hujusmodi operationibus, convertuntur in spiritus: aut quod sint debitæ eis. Error.

Art. 24. Quod unus Dæmon sit Rex Orientis, & præsertim suo merito: alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. Error.

Art. 25. Quod intelligentia morrix cæli influit in animam rationalem, sicut corpus cæli in corpus humanum. Error.

Art. 26. Quod cogitationes nostræ intellectuales & volitiones interiores im-

mediate censentur à czlo. & quod per aliquam traditionem Magicam, tales possunt sciri, & per illam de eis certius dinaliter judicare sit licitum. Error.

Art. 27. Quod per quascunque artes Magicas possumus devenire ad visionem divinæ essentiz, vel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramque inter nos & deputatos nostros examinationem, conclusa in nostra congregatione generali; Parisiis, apud sanctum Maturinum, de mane super hoc specialiter requisiti. Anno Domini, millesimo trecentesimo nonagesimo octavo, die decima nona mensis Septembris.

Finis Articulorum Parisiensium.

Errata insigniora sic emenda, & quæ omissa repono

Fol. 11. a linea 11. adde, 4. Reg. 2. fol. 12. b. linea. 18 ecedunt. lege, exedunt. fol. 13. a. lin. 5. declarant, lege, declarat. fol. 29 a lin. 26. lavienam, lege, lanienam. fol. 30. a lin. 13. Vaticinationibus, lege, vaticinatoribus. fol. 34. a. lin. 14. varium, lege, vanum. fol. 35. b. lin. 18. fronte, lege, fonte. fol. 44. a. lin. 24. omisit, lege, ipse omisit. fol. 50. a. lin. 10. illoto, lege, illato. fol. 51. b. lin. 28. istarum, lege, istorum. fol. 56. b. lin. 16. Affricis, lege Affris.

INDICVLVS RERVM PRÆCIPUARVM.

§. 1.

Scriptionis causæ.
Apulei locus, de fide magicis operibus adhibenda. fol. 2. a

§. 2.

Proposita controversia, ab ea rationes, disiectæ, quid Diabolus ligatus.

B. Ioannis locus c. 12. Evang. explicatus à B. Cyrill. Isidor. Pelusiot. f. 4. 5

Ex B. Bernardo, eo pacto Diabolus eiectus, ut peccatum & mors superata dicuntur à Christo. f. 5

Ligatus Diabolus, quid ex beato Augustino. fol. 5. b. 6. a

Prædestinati liberati à potestate Diaboli ex B. August. & B. Irenæo. f. 6. a. b

Quaratione Diabolus dicatur magis servire post Christi ortum, ex beatis Gregorio & Bernardo. f. 6. b. 7. a

Diabolus aliter tenens electos, aliter reprobos,

I N D E X.

ex beatis Augustino & Bernardo. f.7.a.b
Elegans descriptio multiplicis tentationis quæ à
Diabolo fit, apud B. Ephraem. f.7.b.8.a

§. 3.

Diaboli potestas duplex, & cujusmodi,
 Canon Ancyranus excussus.

Diaboli potestas petita ex ordine universi, ut des-
cribit B. Augustinus. f.9.b

Potestas Diaboli duplex, intrinseca, & extrin-
seca, & hac bifariam consideratur. f.9.a

Potestas Diaboli ex S. Scripturis explicata. ibi-
dem.

Locus Apostoli ad Ephesios, aliter disjunctus à
B. Irenæo, quam vulgati codices Latini ha-
bent. f.9.b

Ex beatis Cyrill. & Ambros. explicatio licet Apo-
stoli de potestate diaboli. f.9.b

B. Gregor. locus apertissimus de potestate diaboli.
ib.

Tertulliano duplex potestas diaboli. f.10.a

Hinc quadruplici diabolus fideles tentat. ib.

Tertulliano cautio adhibita. f.10.b

Angelorum potestas in transvehendis homini-
bus, variis quidem exemplis, ac de Sacharæ
idem. f.11.a.b

Canonis Ancyrani interpretatio. f.11.b

Canonis Ancyrani collatio cum Canone Age-
thensi, ib.

INDEX

ihensi, & loco apud Sarisberiensem. f.11.b.

12.a

Locus apud Sarisberiensem emendatus, quid Notiluca, hinc Glossa veteres emendata. f. 12. a.b.

Vulgata lectio apud Sarisberiensem defensa. ibid.

Canonis Ancyrani collatio cum loco Petri Ble-sensis & emendatio illius loci. f.12.b.13.b

Transvectio Sagarum, firmata ex B. Epiphania, & Apuleio. ibid.

Historia memoranda transvectionis Magi cujusdam Siculi ope Daemonum. f.13.a.b

Diaboli potestas ex Deo permissu cuiusmodi sit ex B. Augustino. f.14.a.b

B. Augustini locus descriptus à beatis Gregorio & Bernardo. f.15.a

B. Augustini sententia explicata, de corporibus qua aliquando attribuit ipse Daemonibus. ib.

§. 4.

Diaboli perpetua voluntas ac studium in Dei nomine & cultu expetendo ac procurando.

Qua ratione diabolus Deo similis esse voluerit ex B. Gregorio. f.16.a

Locus beati Gregorij emendatus. ibidem.

Post Christi natiuitatem quàm studiosè diabolus

INDEX.

Dei nomen & existimationem ambierit. fol.
17. & seq.

Quid sit illud Tertulliani: Soli Sathanam nove-
re Christiani. ib. a

Tertulliani locus obscurus explicatus. f. 17. b.
18. a

Tertulliani locus, solis Christianis exorcisandi
vim attribuit, non Gentilibus ut quidam I. C.
censuit. f. 18. a. b

Diabolus, per Idola, per ceremonias, & Magos,
sibi divinitatis opinionem ante Christi ortum
vendicavit. f. 19. a

Idolis quam divinitatem Gentiles attribuerint,
ex variis. f. 19. b. 20. a. b

Statua Magica arte efficta, & cuiusui. f. 21. a

Ceremonias sacras Deo auctore institutas amu-
latas est diabolus. f. 21. b

§. 5.

Diaboli artes, quibus divinitatis existi-
 mationem apud homines paravit, un-
 de & quale Medicinæ commercium
 cum Magia, ridicula divinandi ars.

Diabolus triplici modo divinitatem apud Eth-
nicos ementitus. f. 22. a

Arnobio adhibita cautio, in sententia de effectis
peccati originalis. f. 23. a

Diabolus morbos creat in corporibus humanis.

INDEX

- fol. 23.a.b
Tertulliano medicina facta. f.23.b
Damones an serio & re vera morbos curare valeant. f.24. a.b.
Plinii rejecta sententia de Medicina velut Magia surculo. f.25.b
Medicina à Deo ex Scriptura. ib.
Medico quis honor habendus. f.26.a
Magia unde nata ex B. Augustino, & Appolonia Thianao. f.26.b
Magia quot & quales scientias complectatur Plinio. ib.
Verbis curati morbi, priscis etiam temporibus. ib.&f.27.a
Magi medicinam faciebant apud varias gentes. ibid.
Iamblicus in vita Pythagorae emendatus. f.27.b
Medici nonnulli magia dediti, ib.
Anus verbis morbos curant. f.28.a
Formula ridicula morborum verbis sanandorum. ib. a.b
Mercurii Trismegisti libri medici, an ad magiam spectarent. f.28.b
Pastophori & Pastophoria quae ex variis. ibidem.
Medicina, cur dicta ars muta. f.29.a
Laniena Hippocratica ex Prudentio quid. ib.

INDEX

*Verba sacra quàm ritè adhibeantur ad morbo-
rùm curationem.* f.29.b

*Apulei excusatio, de agrotis quavis ratione ju-
vandis an legitima.* ibidem.

*Carminum & verborum usus in morbis curan-
dis, an semper innocuus.* f.30.a

Medicamentarius quis. f.30.b

*Medicina atque mathematica artes apud vul-
gus magia suspitione laborarunt.* fol.31.a

*Philosophia honestiori nomine magia vocita-
ta.* ibidem.

Magicum medendi genus mirum. f.31.b

*Damones cùm apparent & formâ quidem hus
manâ, majorem solito & augustiorem illam
objiciunt.* f.32.a

*Veteres etiam Hebraeos credidisse mortuorum
umbras apud inferos majores apparere.*
f.33.a

*Apud Gigantes idiotissimus Hebraicus pro
apud mortuos.* ibid.

*Vaticinium ridiculum de eversione Imperii Tur-
cici, pronunciatum ante annos centum.* f.
33.b

*L.7. Cod. de malef. & mathemat.lux ab Am-
miano, Tertulliano, Paulo. l.C.* f.34.b

§.6.Ido-

INDEX

§. 6.

IDOLOLATRIÆ & Magiæ consensu
sus.

Quinq; artes diaboli quibus homines à Deo abducere conatur. f.36.a

Magiam aut excusavit aut defendit Origenes, & reprehensus ideo à Theophilo. f.36.b

Magia secunda Idololatria. f.37.a

Orpheus magus, Idololatria auctor præcipuus apud Græcos. ibid.

Numa magus, Idololatria auctor præcipuus apud Romanos. f.37.b

Numa ceremonias & ritas magna parte à Mose mutuatus. f.38.a

Ægeria Nympha, quæ Numam docuit, demon fuit succubus, non probus genius. ibid.

Numa Magia demonstrata. f.38.b

Sacra Cereris Eleusina quid cum Magia. fol. 39.b

Sacra Serapidis & Isidis, quid ad Magiam. ibidem.

Græci appellati Ethnici, non Iuliani Apostatae tantum tempore contra Alciatum. f.40.a.b

Schola magica ante Christi ortum. ibi.

Magia quæ ante Christi ortum concessa dicatur, Tertull. & B. Hieron. f.41.a.b

INDEX

Idola Ethnicorum Dæmones esse, nec aliud Dæmonum genus, Dositheorum sententiā ex Photio. f.41.b

Ophita, Marcionita, Hæretici, Idololatra. fol. 42.a

Serpens diaboli symbolum. f.42.b

Carpocratiani, Ethnophrones Hæretici, Idololatra. f.42.b. 43.a

Quæ apud veteres Christianos remanserant, Idololatria reliquiæ quid ad Magiā. f.43.a

Medicina prætextu quæ Magica arte observata. f.43.a

Caput Concil. Arelatens. illustratum. f.44.a

Caput Concil. Arelatens. illustratum. f.44.a

Cariagii vox non Hispanis modo, sed & Gallis nostris usurpata, & unde petita. ibid.

Maleficium maleficio solvere, Ethnicam superstitionem redolet. f.44.b. 45.a

Sacrificia Dæmonibus exhibita à fidelibus, & iis minime magis. ib. & pag. b

Superstitionis prisca quæ supererant reliquiæ quo pacto cum Magia conjuncta. ibid. b. & 46.a

Quibus modis latría & summo cultu honoretur diabolus. f.46.a. b.

Historia lepida ex Paulo Veneto de societate Magia & Idololatria. f.47.a. b

§.7.

INDEX,

§. 7.

Sacrificium Magicum, quale, quotu-
plex.

Ars Magica quo sine excogitata à Demonibus.
f. 48. a

*Damones quantum sibi sacrificia offerri expe-
tant, ex B. Augustino.* f. 48. a. b

*Damones sacrificiis mirifice delectari post Chris-
ti adventum.* f. 49. a

*Iamblicus Magus & sacrificandi demonibus
studiosus.* f. 49. b. 50. a

*Diabolus vel gladiatoris alicujus, vel Achilles,
Herculis, Æsculapii forma apparet.* f. 50. b

Iamblico quot deorum minorum genera. ib. &
f. 51. a

Maximi Tyrii locus explicatus. f. 51. a

Iamblici demonstratio de sacrificii necessitate.
ibidem.

Sacerdos idem qui magus ex variis. f. 51. b

*Iamblico & Apuleio distinctio & ordo sacrifi-
candi, qualis.* f. 52. a

Sacer homo & Peripsema quid. f. 52. b

Homines demonibus immolati in orbe novo. ib.

*Cur homo adeò demonibus grata sit victima
ex Varrone.* f. 53. a

*Chanchus scriptor antiquus ante diluviū cuius
libri de rebus sacris & vaticiniis apud Ethio-
pes,*

I N D E X

- pes, non satis verè.* f.53.b
- De symbolis & verbis Barbaris ac nullius significati, à magis usurpatis, ex variis. ibidem.*
- f.54.a
- Ægyptii Magia addictissimi ex Arnobio, locus observandus.* f.54.b
- Porphyrius magus, & varius in sacrificiis demonibus adsignandis.*
- Ex Porphyrio, Iamblico, & Apuleio daemones sapius in sacrificiis magicis apparent loco geniorum beneficorum.* f.55.a.b
- Reprehensa divisio magia in albam & nigram.*
- fol. f.56.a
- Indi pingunt daemones albos.* f.56.b
- Daemones Aquili nuncupati & unde vox illa ibidem.*
- Cabalistarum figmentum de hircorum sacrificatorum, uno misso ad Azazel demonem terrestrem, quem illi bonum asserunt,* f.57.a
- Pythagoricorum sententia de viso damone ex Aristotele.* ibidem.
- Magi gloriantur se cogere daemones ad obsequium, & quid Cabalista & Riccius de ea re* f.57.b
- Expiationes magica quid.* f.58.a
- Chrysantius & Maximus Iuliani Apostatae preceptores in rebus magicis.* f.58.b

INDEX.

- Maximi operationes magica.* *ibid.*
Chrysantii magica. *f.59.a*
Tegularia quid & Glossa Isidorj in illa voce e-
mendata. *ibidem.*
Balsamonj quot sint genera eorum qui artes
magicas & maleficas consecrantur. ibid. &
f.60.a
Ex B. Basilio distinctio. *ibid.*
Hecatontarcha seu Centuriones in magicis qui-
nam sunt Balsamonj. *f.90.b*
Trithemio quot genera maleficorum. *f.61.a*
De incubis & succubis locus Bede. *f.62.a*
Magica sacrificia & cætus nocturni maleficorum
colliguntur ex legibus Impp. & Paulo I. C.
ibid.a. & b.
Sacrificii nunc diabolo exhibiti quod argumen-
tum. *f.63.a*
Thus Sacrificii nota ex variis. *ibid. a. b.*
Christianus Thurarius quis Tertullian. *f.64.b*
Ex Trithemio, quæ malefica se demonj dicant
& deovent. *f.65.a*
Pueri recens nati Diabolo sacrificati & baptiza-
ti à maleficis mulieribus. *ibid.*
In Ecclesia Orientali, Sarraceni pueros suos à Sa-
cerdotibus Christianis baptisari curabant ad
veneficia. *f.65.b*
Sarraceni pueros suos sine duplici baptismo Chri-
stiano ablundos offerebant. *ibid.*

INDEX.

*Gentiles pueros suos ritu Christiano baptisari cur
voluerint ex Isidoro Pelusiota. fol. 66. a*

*Parentes reprehensi à B. Augustino quod pueros
suos baptisatos Damonibus obligarent. ib.*

*Novi Orbis Incola nonnulli quo ritu pueros suos
baptisent & unde illud. ib.*

*Diabolum voluisse adorari à B. Martino, Abra-
mio & Valente Anachoreta. f. 66. b. 67.
a. b. & c.*

*B. Irenaei locus, de expetita adoratione à Diabolo
f. 68. b.*

*Divina permissio non legitima excusatio magis
& maleficis. f. 68. b. 69. a*

*De pœnis magis & maleficis insignedis & ho-
rum distinctione. f. 69. a. b.*

*Novella Leonis A. in magos & maleficos cujus-
vis generis. f. 70. a. b*

FINIS.

